

Małgorzata Kwaśniewska, Wiesława Żaba-Żabińska

NaSZe przEDsZkOLE

**Program edukacji przedszkolnej
wspomagający rozwój aktywności dzieci**

Projekt okładki
Magdalena Pilch

Fotografia na okładce
Grzegorz Wrzecionowski

Kierownik projektu
Ewelina Sęk

Redakcja
Wiesława Żaba-Żabińska

Redakcja językowa
Beata Pędziwilk

Korekta
Beata Pędziwilk

Skład i łamanie
Marek Zapala

ISBN 978-83-7491-268-6

© Grupa Edukacyjna S.A. 2009

Grupa Edukacyjna S.A.
25-655 Kielce, ul. Łódzka 308
tel. 041 366 53 66; faks 041 366 55 55
e-mail: mac@mac.pl; <http://www.mac.pl>

Druk i oprawa: GŁOWACCY – Kielce

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Struktura programu	7
Cele edukacyjne	9
Wskazania metodyczne	12
Warunki dotyczące realizacji programu.....	13
Treści edukacyjne:	
– Aktywność społeczna	
• To ja	14
• Nasze rodziny	16
• Nasza grupa	17
• Nasza miejscowość, nasz region	19
• Jesteśmy Polakami	20
• Polska w Europie	21
• Nasza Ziemia	22
<i>Oczekiwane efekty aktywności społecznej dziecka</i>	<i>23</i>
– Aktywność językowa	
• Potrafimy słuchać	24
• Mówimy wyraźnie.....	25
• Opowiadamy	25
• Interesujemy się książką	26
• Przygotowujemy się do nauki czytania	27
• Przygotowujemy się do pisania	29
<i>Oczekiwane efekty aktywności językowej dziecka</i>	<i>33</i>
– Aktywność poznawcza	
• Nasze zabawy i zainteresowania	34
• Nasze zmysły	35
• Ćwiczymy pamięć i koncentrację uwagi	35
• Rozwijamy myślenie	36
• Nasza edukacja matematyczna	38
• Poznajemy przyrodę	41
• Poznajemy świat	46
<i>Oczekiwane efekty aktywności poznawczej dziecka</i>	<i>47</i>
– Aktywność artystyczna	
• W świecie sztuki	
* Muzyka	48
* Plastyka	50
* Literatura i czasopisma	52
* Teatr	53
* Film	54

Nasz kontakt z techniką	54
Jesteśmy artystami	56
<i>Oczekiwane efekty aktywności artystycznej dziecka</i>	58
– Aktywność ruchowa i zdrowotna	
• Nasz rozwój fizyczny.....	59
• Nasza sprawność ruchowa	59
• Dbamy o nasze zdrowie	60
• Nasze bezpieczeństwo na co dzień	62
<i>Oczekiwane efekty aktywności ruchowej i zdrowotnej dziecka</i>	64
Zasady, metody i narzędzia diagnozowania rozwoju dziecka	65
Zasady, formy i przykłady organizowania współpracy przedszkola z rodzicami.....	67
Proponowana literatura	69
Aneks	

WSTĘP

Nasze przedszkole. Program edukacji przedszkolnej wspomagający rozwój aktywności dzieci przeznaczony jest do instytucjonalnie zorganizowanej pracy pedagogicznej z małymi dziećmi.

Jego autorska koncepcja dostosowana jest do założeń *Podstawy programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego z dnia 23 grudnia 2008 roku*¹ oraz odpowiada zaleceniom zawartym w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 roku w sprawie dopuszczenia do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników*². Zgodnie z zapisem mówiącym o możliwości dokonywania zmian w innych programach (§2, p. 3)³ proponowany program jest dostosowaną do nowych wytycznych wersją programu *Nasze przedszkole. Program edukacji przedszkolnej*⁴ naszego autorstwa.

Przeobrażenia natury aksjologicznej, jakie dokonały się w ostatnim dziesięcioleciu w polskiej pedagogice, wymusiły weryfikację tradycyjnych poglądów na proces wychowania małych dzieci, a tym samym na jego cele, treści, metody. Konsekwencją tego stała się **potrzeba podejmowania prób aktualizowania założeń programowych edukacji**, poczynawszy od jej najniższych szczebli.

Różnorodność ujęć wszystkich aspektów związanych z wychowaniem, choć trudna do ogarnięcia i wnikliwej interpretacji, wskazuje na ogromne zainteresowanie rozwojem człowieka na każdym etapie jego życia. **Wyjątkowym z pedagogicznego punktu widzenia okresem rozwojowym jest wiek przedszkolny**, kiedy to po raz pierwszy w sposób zorganizowany, zamierzony, celowy, planowy i systematyczny dziecko poddawane jest wielorakim oddziaływaniom.

Mając na uwadze wielość koncepcji filozoficznych⁵ wyjaśniających istotę wpływów różnych czynników na rozwój człowieka oraz reakcji na nie, w programie *Nasze przedszkole* postanowiono postrzegać i interpretować zachowania dziecięce w **perspektywie transgresyjnej**, sytuującej je zawsze ponad to, czego się od nich oczekuje. **Punktem wyjściowym uczyniono aktywność dziecka, we wszystkich możliwych jej formach**, której właściwością jest działanie zmierzające do poznania samego siebie, własnych możliwości, otoczenia społeczno-przyrodniczego, relacji z innymi, ale przede wszystkim dążenia do wzrastającej samodzielności, a w konsekwencji do samostanowienia zgodnego z osobistymi potrzebami, dążeniami, aspiracjami. Przejście z tak ogólnie rozumianego podejścia humanistycznego do transgresyjnego pojmowania aktywności oznacza przyzwolenie dziecku na wykraczanie poza ustalone kanony postępowania, co w prezentowanym programie zaznaczono w hasłach mówiących o swobodzie wyborów, poszukiwaniu niestandardowych rozwiązań, podejmowaniu czynności niekonwencjonalnych, ustalaniu wewnętrznych motywów działania.

W związku z rozumieniem rozwoju dziecka nie tylko jako poznawania siebie i działania w otoczeniu, ale także jako permanentne dążenie do czegoś więcej, program *Nasze przedszkole*, pomimo *szttywności* struktury, **zakłada pełną elastyczność w toku wykorzystywania go w pracy pedagogicznej**, co w rzeczywistości oznacza **dostosowanie stawianych zadań** (najlepiej o charakterze otwartym) **do potrzeb zespołu dziecięcego i poszczególnych jednostek**, dowolność w interpretacji treści, wykraczanie ponad, i tak już rozbudowanego, zakresu materiału edukacyjnego.

W tym kontekście pojawiają się konkretne **wymagania względem nauczyciela**, który posiadając pełne kwalifikacje do pracy pedagogicznej z małymi dziećmi, powinien ponadto charakteryzować się szczególnymi cechami osobowościowymi, intelektualnymi, dydaktycznymi i wychowawczymi, które będą sprzyjać pełnemu rozwojowi

¹ Załącznik nr 1 *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego* (Dziennik Ustaw z dnia 15 stycznia 2009 r. Nr 4, poz. 17).

² *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczenia do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników* (Dziennik Ustaw z dnia 10 czerwca 2009 r. Nr 89, poz. 730).

³ Tamże

⁴ M. Kwaśniewska, W. Żaba-Żabińska *Nasze przedszkole. Program edukacji przedszkolnej*, Grupa Edukacyjna S. A., Kielce 2009.

⁵ Zdaniem D. Walaszek (por. *Program w edukacji dzieci. Geneza. Istota. Kryteria*, „ŻAK”, Warszawa 2005, s. 126) jednym z kryteriów poprawności programu jest konieczność przyjęcia określonej koncepcji filozoficznej i psychologicznej.

dziecięcej aktywności. Z listy pożądanых cech⁶ wyszczególnienia wymagają: elastyczność w postępowaniu, umiejętność twórczego przystosowania się do zmian, pomysłowość, wysoki poziom wiedzy, twórczość w formułowaniu problemów i poglądów, samodzielność w poszukiwaniu nowych metod i środków, otwartość na problemy dzieci, dążenie do odnoszenia przez wychowanków sukcesów, wychowywanie ich na ludzi o szerokich horyzontach myślowych, aktywnie i twórczo przekształcających rzeczywistość. Jednak głównymi walorami nauczyciela, animatora zmian w dziecku, mają być: świadomość własnej roli jako autorytetu, odpowiedzialność za człowieka w jego całościowej formie oraz nieustanna refleksja metodyczna.

Realizacja potrzeby dziecka do określenia swojej odrębności, przy konieczności jednoczesnego uwzględniania indywidualności innych, wymaga uczestnictwa w procesie wychowawczo-dydaktycznym przebiegającym w **określonych warunkach środowiska sprzyjającego doświadczaniu świata**. Obok standardowych elementów wyposażenia przedszkola najważniejszym komponentem infrastruktury, warunkującym sukces edukacyjny, jest w tym przypadku kultura życia codziennego przejawiająca się w dążeniu do zrozumienia dotychczasowych doświadczeń dziecka, poszanowaniu jego potrzeb, akceptowaniu wyrażanych poglądów, ukierunkowaniu podejmowanych działań, rozpoznawaniu motywów postępowania, dyskretnym współuczestniczeniu w budowaniu swoistej hierarchii wartości. W takim rozumieniu procesu edukacyjnego, element wychowania, czyli wspomagania dziecka na drodze gromadzenia doświadczeń i nabywania zdolności ich przekształcania w kierunku większego zróżnicowania, stanowi priorytetową wartość interakcyjnych spotkań z wychowankami.

W działania pedagogiczne na rzecz pomagania dzieciom w rozwoju **zaangażowani powinni być, oprócz nauczycieli i personelu przedszkola, także rodzice**, których wiedza o dziecku, preferowany system wartości oraz światopogląd powinny być elementami wspólnych uzgodnień i podejmowanych decyzji względem dbałości o losy podopiecznych. Praca przedszkola oparta na zasadzie *otwartych drzwi dla rodziców* jest gwarantem zrozumienia idei przewodnich programu *Nasze przedszkole*, a tym samym nadzieją na urzeczywistnienie założonych w nim celów edukacyjnych. Tytuł programu jest kwintesencją sposobu pojmowania i organizowania działalności pedagogicznej placówek przedszkolnych (szczegółowe zasady organizowania współpracy z rodzicami wraz z propozycjami spotkań zawarte zostały w jednym z rozdziałów tego programu).

W założeniach programowych główny nacisk położony został na aktywność dziecięcą w różnych jej obszarach: społecznym, językowym, poznawczym, artystycznym, ruchowym i zdrowotnym, **co skorelowane zostało z obszarami edukacyjnymi** zaproponowanymi przez MEN w podstawie programowej⁷.

Główne cele wychowania przedszkolnego określone w podstawie programowej rozbite zostały na cele szczegółowe, określone w rozdziałach *Cele edukacyjne* oraz *Cele operacyjne*, sformułowane po przedstawieniu treści z każdego obszaru, określone jako *Oczekiwane efekty aktywności dziecka*.

Osiągnięcia dzieci powinny być stale monitorowane, co ułatwić mogą zaproponowane w programie zasady i metody diagnozowania rozwoju dzieci wraz z załączonymi narzędziami pomiarowymi.

Przedszkole jest dla dziecka pierwszym miejscem nabywania doświadczeń w instytucjonalnie zorganizowanym środowisku i **w celowo zaplanowanym procesie**. Dorośli (rodzice, nauczyciele), świadomi roli, jaką w życiu odgrywają pierwsze kontakty, relacje, wrażenia, odczucia, powinni dołożyć wszelkich starań, aby okres edukacji przedszkolnej był dla dziecka nie tylko obfity w korzystnie wpływające wydarzenia, ale przede wszystkim, aby odbywał się on w atmosferze wzajemnej życzliwości, zaufania, poszanowania praw, otwarcia na „inność”.

Podczas realizacji głównego życzenia autorek, aby wszyscy uczestnicy procesu edukacyjnego wzajemnie chcieli siebie słuchać i przy tym dobrze się bawili, działając w różnych obszarach aktywności, możliwe jest, **aby dziecko kończyło edukację przedszkolną szczęśliwe, bogate w doświadczenia, gotowe do ekspansji w nowym środowisku szkoły**.

⁶ Cz. Banach *Cechy – właściwości osobowościowe nauczycieli*, w: *Edukacja i rozwój, jaka szkoła?, jaki nauczyciel?, jakie wychowanie?*, pod red. A. Jopkiewicza, Kielce 1995, s. 209–219.

⁷ Por. tabela, s. 8

STRUKTURA PROGRAMU

Jednym z zasadniczych czynników rozwoju człowieka, obok uwarunkowań biologicznych, wpływów środowiskowych i wychowania, jest **aktywność jednostki** wyrażona w toku podejmowanych czynności motorycznych, werbalnych i umysłowych.

Aktywność małego dziecka służy poznawaniu otoczenia, coraz sprawniejszej orientacji w nim, ocenianiu własnych możliwości, nawiązywaniu kontaktów społecznych, przekształcaniu rzeczywistości. Doświadczenie świata dzięki aktywności własnej pomaga w gromadzeniu, rejestrowaniu i reorganizowaniu danych stanowiących istotę regulacji stosunków między dzieckiem a otoczeniem społeczno-kulturowym. Cechą aktywności jest ukierunkowanie na osiągnięcie wyniku, co przyczynia się do podejmowania przez dziecko działań zorientowanych na cel, wymagających nazywania problemów i poszukiwania sposobów służących ich rozwiązywaniu. Aktywność jest więc fundamentalnym elementem radzenia sobie w różnych sytuacjach oraz warunkiem osiągania sukcesów.

Aktywność, według transgresyjnego sposobu rozumienia rozwoju człowieka, nabiera dodatkowo znaczenia w kontekście **dążenia jednostki do podkreślania swojej indywidualności** w toku podejmowania różnorodnych działań. To, co dziecko będzie chciało robić, dlaczego, w jaki sposób, w jakim tempie, do czego będzie zmierzać, jak bardzo wynik jego działania będzie odbiegał od oczekiwanego, na ile będą to działania niestandardowe, stanowi o wartości, dojrzałości podmiotu. Jest więc pewnym, że w toku aktywnego działania rozwija się osobowość dziecka.

Tak rozumiane znaczenie aktywnej działalności dla rozwoju człowieka skłoniło autorki programu do ujęcia treści edukacyjnych w obszarach odpowiadających różnym formom aktywności dziecięcej. Z uwagi na różnorodność kryteriów klasyfikacji, zarówno w literaturze psychologicznej, jak i pedagogicznej, form aktywnych działań podejmowanych przez dzieci, zaproponowany w programie układ ma charakter autorski. I tak z ogólnie rozumianej aktywności wyodrębniono następujące jej przejawy: **społeczną, językową, poznawczą, artystyczną, ruchową, zdrowotną**, w ramach których wyszczególnione zostały dodatkowe kategorie (przedstawione w schemacie). Aby wykazać ich zgodność z założeniami ministerialnymi, zestawiono je w przedstawionym schemacie, z jednoczesnym ujęciem numeru obszaru edukacyjnego z podstawy programowej.

Rodzaj aktywności	Zakres treści edukacyjnych	Numer obszaru edukacyjnego z podstawy programowej odpowiadający danemu rodzajowi aktywności dziecięcej
SPOŁECZNA	– To ja – Nasze rodziny – Nasza grupa – Nasza miejscowość, nasz region – Jesteśmy Polakami – Polska w Europie – Nasza Ziemia	1, 2, 15
JĘZYKOWA	– Potrafimy słuchać – Mówimy wyraźnie – Opowiadamy – Interesujemy się książką – Przygotowujemy się do nauki czytania – Przygotowujemy się do pisania	3, 14, 15
POZNAWCZA	– Nasze zabawy i zainteresowania – Nasze zmysły – Ćwiczymy pamięć i koncentrację uwagi – Rozwijamy myślenie – Nasza edukacja matematyczna – Poznajemy przyrodę – Poznajemy świat	4, 5, 11, 12, 13
ARTYSTYCZNA	– W świecie sztuki • Muzyka • Plastyka • Literatura i czasopisma • Teatr • Film – Nasz kontakt z techniką – Jesteśmy artystami	7, 8, 9, 10
RUCHOWA I ZDROWOTNA	– Nasz rozwój fizyczny – Nasza sprawność ruchowa – Dbamy o nasze zdrowie – Żyjemy w zdrowym otoczeniu – Nasze bezpieczeństwo na co dzień	5, 6

Aktywność własna, aby mogła odegrać właściwe sobie znaczenie w rozwoju dziecka, **musi współwystępować z wpływem otoczenia**, w którym jednostka żyje i działa. Dlatego też od świadomie organizowanej działalności nauczyciela przedszkola oczekuje się, że w toku procesu edukacyjnego będzie miało miejsce **sprzyszanie dziecięcej aktywności**. Z racji tego, że typową formą działalności, w której wyraża się i rozwija pełna aktywność psychomotoryczna dziecka, jest zabawa, zaproponowane treści programowe powinny być traktowane jako punkt wyjścia do organizowania wspólnych zabaw będących terenem aktywnego nabywania przez wychowanków doświadczeń.

W wyniku podejmowanych przez dzieci działań należy spodziewać się efektów tej aktywności. Mimo różnorodności doświadczeń dziecięcych, splotu czynników warunkujących tempo rozwoju, zindywidualizowanego charakteru oddziaływań pedagogicznych przedszkola oczekiwać można pewnego, wspólnego dla wszystkich dzieci, zakresu kompetencji, jakimi powinny charakteryzować się w konsekwencji stosowanych w praktyce założeń programowych. Stąd propozycja umieszczenia w programie, po zaprezentowaniu treści z zakresu danego obszaru aktywności, wykazu postulowanych efektów działalności edukacyjnej przedszkola, ujętego w postaci listy kompetencji nabytych przez wychowanków.

CELE EDUKACYJNE

Dziecko w wieku przedszkolnym charakteryzuje się cechami swoistymi dla tego okresu rozwojowego. Psycholodzy podkreślają, że są nimi głównie:

- dominujący wpływ rodziny na osobowość dziecka
- dynamiczny rozwój fizyczny
- mimowolny charakter zaangażowania procesów poznawczych w rozwój intelektualny
- egoizm w kontaktach społecznych
- silnie emocjonalny stosunek do wykonywanych działań
- zabawowy charakter aktywności
- naturalna ciekawość świata.

Chociaż lista cech ujętych w sposób bardziej szczegółowy byłaby znacznie dłuższa, to te wystarczą, aby określić ogólny cel edukacji przedszkolnej, którym jest, według autorek programu, **wspomaganie rozwoju dziecka poprzez świadome podejmowanie zorganizowanych działań edukacyjnych, przyczyniających się do aktywnego nabywania przez nie doświadczeń**. Przyjęcie, jako kluczowej, transgresyjnej koncepcji rozwoju człowieka wymaga uzupełnienia celowości podejmowanej w przedszkolu działalności pedagogicznej o **przyzwalanie dziecku na rozwój zgodnie z jego indywidualnym programem** (tempem, zakresem potrzeb, upodobaniami, rodzajem inteligencji itp.) oraz o **wyzwalanie w nim postawy twórczej, zdolnej do specyficznego spostrzegania, interpretowania i przekształcania otaczającej rzeczywistości**.

Układ treści programowych skoncentrowanych wokół form aktywności dzieci podyktował specyfikę ujęcia szczegółowych celów edukacji, pogrupowanych według wcześniej przyjętego porządku.

Dokonano także przyporządkowania celów dotyczących wspomagania określonego rodzaju aktywności dziecięcej celom nadrzędnym wytyczonym w podstawie programowej.

Cele dotyczące wspomagania aktywności społecznej

Uszczegółowienie następujących celów z podstawy programowej:

- *budowanie systemu wartości, w tym wychowanie dzieci tak, żeby lepiej orientowały się w tym, co dobre i co złe (2)*
- *kształtowanie u dzieci odporności emocjonalnej koniecznej do racjonalnego radzenia sobie w nowych i trudnych sytuacjach, w tym także do łagodnego znoszenia stresów i porażek (3)*
- *rozwijanie umiejętności społecznych dzieci, które są niezbędne w poprawnych relacjach z dziećmi i dorosłymi (4)*
- *stwarzanie warunków sprzyjających wspólnej i zgodnej zabawie oraz nauce dzieci o zróżnicowanych możliwościach fizycznych i intelektualnych (5)*
- *kształtowanie u dzieci poczucia przynależności społecznej (do rodziny, grupy rówieśniczej i wspólnoty narodowej) oraz postawy patriotycznej (9)*
- nabywanie przez dziecko wiedzy o sobie (dane personalne, cechy wyglądu zewnętrznego, cechy charakteru)
- nazywanie własnych stanów emocjonalnych
- nabywanie umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach (odporność na porażki i stres)
- dostrzeganie różnic między dobrem a złem
- rozszerzanie informacji o swojej rodzinie
- nabywanie coraz większej samodzielności
- dążenie do rozumienia własnej indywidualności
- uświadamianie motywów własnego działania
- aktywne uczestniczenie w życiu grupy
- przestrzeganie zasad zgodnego życia w grupie
- swobodne komunikowanie się z innymi
- dostrzeganie odrębności innych
- dążenie do rozumienia potrzeb dzieci o zróżnicowanych potrzebach fizycznych i intelektualnych
- posiadanie podstawowej wiedzy o miejscu zamieszkania
- nabywanie świadomości własnej roli, jako dziecka, w środowisku społeczno-kulturowym

- nabywanie świadomości obywatelskiej
- poznawanie ogólnych informacji o świecie i wszechświecie
- określanie własnych upodobań (co lubię robić, co mi się podoba)
- swobodne podejmowanie działań zmierzających do określenia własnej tożsamości.

Cele dotyczące wspomagania aktywności językowej

Uszczegółowienie następujących celów z podstawy programowej:

- *wspomaganie dzieci w rozwijaniu uzdolnień oraz kształtowanie czynności intelektualnych, potrzebnych im w codziennych sytuacjach i w dalszej edukacji* (1)
- *zapewnienie dzieciom lepszych szans edukacyjnych poprzez wspieranie ich ciekawości, aktywności i samodzielności, a także kształtowanie tych wiadomości i umiejętności, które są ważne w edukacji szkolnej* (10)
- słuchowe spostrzeganie różnego rodzaju dźwięków i ich określanie
- umiejętne rozróżnianie dźwięków mowy ludzkiej
- prawidłowe artykułowanie głosek
- posługiwanie się wyrazistą mową
- swobodne wyrażanie swoich myśli, potrzeb, stanów emocjonalnych w rozmowach z innymi osobami w codziennych sytuacjach
- stopniowe nabywanie szerszego zasobu słownictwa
- posługiwanie się mową poprawną gramatycznie
- posługiwanie się pozawerbalnymi sposobami komunikacji
- wykorzystywanie mowy do osiągnięcia coraz większej samodzielności i niezależności
- zainteresowanie korzystaniem z książek dla dzieci
- poznawanie literatury dziecięcej
- wzrokowe spostrzeganie elementów z otoczenia (jako czynnik warunkujący nabycie umiejętności czytania)
- rozumienie znaczenia symboli graficznych
- zainteresowanie umiejętnością czytania i pisania.

Cele dotyczące wspomagania aktywności poznawczej

Uszczegółowienie następujących celów z podstawy programowej:

- *wspomaganie dzieci w rozwijaniu uzdolnień oraz kształtowanie czynności intelektualnych potrzebnych im w codziennych sytuacjach i w dalszej edukacji* (1)
- *stwarzanie warunków sprzyjających wspólnej i zgodnej zabawie oraz nauce dzieci o zróżnicowanych możliwościach fizycznych i intelektualnych* (5)
- *budowanie dziecięcej wiedzy o świecie społecznym, przyrodniczym i technicznym oraz rozwijanie umiejętności prezentowania swoich przemyśleń w sposób zrozumiały dla innych* (7)
- *zapewnienie dzieciom lepszych szans edukacyjnych poprzez wspieranie ich ciekawości, aktywności i samodzielności, a także kształtowanie tych wiadomości i umiejętności, które są ważne w edukacji szkolnej* (10)
- inicjowanie działalności zabawowej według własnych pomysłów i na miarę własnych możliwości
- rozwiązywanie w charakterystyczny dla siebie sposób problemów pojawiających się podczas zabawy
- prezentowanie własnych zainteresowań, poznawanie cudzych
- poznawanie w toku zabaw zróżnicowanych potrzeb innych dzieci
- dostrzeganie pomysłów dzieci uzdolnionych i korzystanie z nich w zabawach
- wykorzystywanie zmysłów w poznawaniu otoczenia
- odtwarzanie z pamięci treści wierszy i piosenek
- coraz dłuższe koncentrowanie uwagi na materiale edukacyjnym
- rozwijanie czynności myślenia (analizy, syntezy, porównywania, klasyfikowania, próby abstrahowania i uogólniania)
- dostrzeganie prostych związków przyczynowo-skutkowych
- rozwijanie orientacji w schemacie własnego ciała i w otoczeniu
- dostrzeganie rytmu w organizacji przestrzeni i czasu
- rozwijanie rozumienia pojęć liczbowych oraz umiejętności liczenia i wykonywania prostych działań arytmetycznych

- dążenie do zrozumienia pojęcia stałości miary, objętości i masy
- wykorzystywanie w zabawach figur geometrycznych
- dostrzeganie zmian zachodzących w przyrodzie pod wpływem zmieniających się pór roku
- rozpoznawanie zwierząt i roślin spotykanych w najbliższym otoczeniu
- posługiwanie się podstawowymi terminami z zakresu przyrody ożywionej i nieożywionej
- rozumienie konieczności ochrony środowiska naturalnego
- systematyczne poszerzenie wiedzy o świecie (z różnych dziedzin życia człowieka, np. wybranych aspektów świata kultury, techniki itp.).

Cele dotyczące wspomagania aktywności artystycznej

Uszczegółowienie następującego celu z podstawy programowej:

- *wprowadzenie dzieci w świat wartości estetycznych i rozwijanie umiejętności wypowiadania się poprzez muzykę, małe formy teatralne oraz sztuki plastyczne (8)*
- słuchanie różnego rodzaju muzyki
- śpiewanie poznanych piosenek
- uczestniczenie w zabawach rytmicznych
- swobodne wyrażanie siebie poprzez śpiew, taniec, grę na instrumentach perkusyjnych
- dostrzeganie piękna w otaczającym świecie
- wyrażanie własnej wrażliwości estetycznej poprzez wykonywanie prac plastycznych różnymi technikami
- rozumienie znaczenia literatury w życiu człowieka
- oglądanie przedstawień teatralnych i filmów dla dzieci połączone z wyrażaniem własnych refleksji
- czynne uczestniczenie w przygotowanych przedstawieniach teatralnych
- podejmowanie działalności konstrukcyjnej
- nabywanie umiejętności bezpiecznego korzystania z wybranych urządzeń technicznych
- rozumienie znaczenia techniki w życiu człowieka
- określanie własnych zainteresowań z określonej dziedziny sztuki
- rozwijanie talentów artystycznych.

Cele dotyczące wspomagania aktywności ruchowej i zdrowotnej

Uszczegółowienie następującego celu z podstawy programowej:

- *troska o zdrowie dzieci i ich sprawność fizyczną, zachęcanie do uczestnictwa w zabawach i grach zespołowych (6)*
- aktywne uczestniczenie w zabawach, grach i zajęciach ruchowych
- poprawne posługiwanie się nazwami części ciała (łącznie z wybranymi nazwami organów wewnętrznych)
- dostrzeganie zmian zachodzących w rozwoju fizycznym człowieka w ciągu jego życia
- rozumienie znaczenia ruchu w rozwoju człowieka
- przestrzeganie zasad przyjętych w zabawach ruchowych
- sprawne wykonywanie ćwiczeń gimnastycznych
- twórcze wykorzystywanie w zabawach niekonwencjonalnych przyborów
- podejmowanie sportowej rywalizacji
- świadome regulowanie zmęczenia odpoczynkiem
- poznawanie podstawowych zasad dbałości o zdrowie, przestrzeganie ich
- rozumienie znaczenia dbałości o bezpieczne, sprzyjające zdrowiu otoczenie
- poznawanie ogólnych zasad bezpieczeństwa, przestrzeganie ich
- umiejętne określanie własnego samopoczucia
- rozumienie problemów ludzi niepełnosprawnych fizycznie
- rozumienie problemów ludzi chorych i cierpiących.

Pomiędzy założeniem ogólnych celów edukacji a ich osiągnięciem ma miejsce długofalowy i skomplikowany proces, w czasie którego dziecko podlega licznym wpływom przyspieszającym lub też opóźniającym nabywanie określonych kompetencji. Świadomość tego faktu nie może jednak ograniczać stałego dążenia nauczycieli do stwarzania jak najlepszych warunków sprzyjających aktywnej działalności dziecka w różnych jej formach. Jednak tylko praca oparta na określonych zasadach, metodach, wskazaniach metodycznych może przynieść pożądane rezultaty.

WSKAZANIA METODYCZNE

Specyfika każdego autorskiego programu wychowania, niezależnie od poziomu kwalifikacji nauczyciela z niego korzystającego, wymaga uszczegółowienia w zakresie wskazań metodycznych dotyczących jego praktycznego zastosowania.

Podjmując kroki zmierzające do tego, by przystosować założenia programowe do praktycznej realizacji, nauczyciel zobowiązany jest przede wszystkim do dokładnego przestudiowania całości publikacji, celem zrozumienia intencji autorów oraz określenia stopnia spójności ich idei z własnymi przekonaniami z zakresu postulowanego przebiegu procesu edukacji dzieci. Warunkiem koniecznym w podjęciu ostatecznej decyzji o wyborze programu jest także świadomość specyfiki środowiska społecznego (cech społeczności lokalnej, oczekiwań rodziców, możliwości dzieci, akceptacji dyrekcji placówki), które powinno współdecydować o treściach i metodach wychowania i nauczania młodego pokolenia.

Po podjęciu decyzji o wyborze tego programu jako podstawy do organizacji procesu edukacyjnego z dziećmi w wieku przedszkolnym należy wziąć pod uwagę następujące **wskazania**:

- **program może być realizowany w każdych warunkach**, jednak należy pamiętać o zasadzie stałej i dowolnej dostępności dzieci do różnorodnego materiału dydaktycznego;
- treści programowe zostały pogrupowane według **kryterium wieku** dzieci (młodsze, starsze) wraz z uwzględnieniem grupy **dzieci o szczególnie wysokim poziomie rozwoju**, jednak oczekuje się od nauczyciela refleksyjnego podejścia w kwestii doboru treści do **indywidualnych możliwości poszczególnych wychowanków**;
- w programie za jeden z głównych czynników decydujących o dynamice rozwoju dziecka uznano jego aktywność, która przejawia się przede wszystkim poprzez samodzielnie podejmowaną działalność zabawową, dlatego też to właśnie **samorzutnym, spontanicznym zabawom dziecięcym należy przypisać w toku realizacji założeń programowych priorytetowe znaczenie**, inicjując je, podtrzymując ich przebieg, dostarczając atrakcyjnego materiału, obserwując widoczne rezultaty świadczące o dokonujących się w dziecku zmianach o charakterze jakościowym i ilościowym;
- w podziale treści programowych na obszary edukacyjne jako kryterium przyjęto różne formy aktywności dziecięcej, a stosując się do postulatu integracji treściowej, wskazane byłoby, aby w toku jednego dnia pobytu dzieci w przedszkolu miały one szansę **podejmowania różnorodnych form działalności**;
- uznanie aktywności dziecięcej za cechę i jednocześnie stymulator rozwoju pociąga za sobą konieczność stosowania w pracy pedagogicznej głównie **metod czynnych** (samodzielnych doświadczeń, kierowania własną działalnością, stawiania zadań i ćwiczenia) oraz popularnych w ostatnich latach **metod aktywizujących** (np. dramy);
- przejawy aktywności dziecięcej są swoistym barometrem dla nauczyciela, który – organizując proces edukacyjny – powinien jednocześnie **obserwować poziom aktywności** swoich wychowanków i właściwie go interpretować przy ogólnym założeniu, że właściwą, dobrą sytuacją jest ta, gdy dziecko chętnie uczestniczy w inicjowanych działaniach;
- w dynamice rozwoju dziecka istotną rolę odgrywa rodzaj inteligencji, czyli potencjał, który pozwala jednostce korzystać z typów myślenia odpowiednich dla konkretnych obszarów treści, dlatego nauczyciel powinien rozpoznać w wychowanku jego predyspozycje intelektualne i **stworzyć mu optymalne warunki do nabywania kompetencji**;
- przy realizacji programu zawsze przewidywać należy nie tylko **aktywny udział dzieci, ale także ich rodziców**, względem których nauczyciel powinien podjąć wszelkie starania, aby zachęcić ich do czynnego uczestnictwa w urzeczywistnianiu zamierzeń wychowawczo-dydaktycznych.

Zgodnie z wymogiem określonym w rozporządzeniu MEN z dnia 8.06.2009 r. (§ 3, p. 1, 2c), w dążeniu do realizacji zamierzonych celów edukacyjnych **kierować należy się głównie zasadą indywidualizacji pracy** polegającą na dostosowywaniu zadań do możliwości dziecka, wykorzystywaniu tych możliwości w największym stopniu oraz rozwijaniu ich. Indywidualizacja pracy z wykorzystaniem programu *Nasze przedszkole* może odbywać się na różne sposoby. Nauczyciel może (powinien):

- **dostosować do możliwości dziecka czas pracy** potrzebny do wykonania powierzonego mu zadania,
- stawiać przed dziećmi **źródnicowane zadania**: dla jednych (np. dzieci niepełnosprawnych) – o charakterze

uzupełniającym, utrwalającym, korygującym, dla innych (dzieci zdolnych) – o charakterze poszerzającym, rozbudowującym posiadaną wiedzę, umiejętności,

- **dopasowywać zadania do zainteresowań** dziecka, tak aby były one czynnikiem motywującym do pracy
- założone cele ogólne podejmowanych przedsięwzięć **rozdrabniać na cele operacyjne** względem dzieci o specyficznych możliwościach i potrzebach edukacyjnych,
- **indywidualizować podejście metodyczne** do dzieci o wyjątkowych potrzebach (np. wielokrotnie powtarzać określoną zasadę, stosować zwiększoną ilość pochwał, itp.),
- **organizować pracę w grupach** o zbliżonych zainteresowaniach i potrzebach lub w grupach o zróżnicowanym potencjale w celu uspołeczniania dzieci,
- **organizować zajęcia dodatkowe** dla dzieci o szczególnych zainteresowaniach (np.: motoryzacyjnych, artystycznych, matematycznych itp).

Podsumowując, można powiedzieć, że pragnienie szczęścia dziecka wymaga trudu organizacyjnego, stałej refleksji, ciągłej obserwacji, układania wzajemnych relacji, poszukiwania coraz lepszych rozwiązań.

WARUNKI DOTYCZĄCE REALIZACJI PROGRAMU

Głównym warunkiem realizacji programu edukacji przedszkolnej jest **sala przedszkolna dobrze wyposażona** w różnego rodzaju kąciki zainteresowań, np.: przyrody, lalek, książek, techniczny, sklepowy, samochodowy.

Dla rozwoju psychoruchowego dziecka ważne jest **zrównoważenie przez przedszkole pełnienia funkcji kształcącej, wychowawczej, opiekuńczej**. Dlatego istotnym elementem dotyczącym realizacji programu jest **prawidłowa organizacja czasu pobytu dziecka w przedszkolu** (zgodna z zaleceniami ministerialnymi dotyczącymi zachowania właściwych proporcji gospodarowania czasem przeznaczonym na: zabawy swobodne, pobyt na świeżym powietrzu, zajęcia dydaktyczne, czynności samoobsługowe, porządkowe, opiekuńcze...). Przedstawiają to przykładowe – ramowe rozkłady dnia dla młodszych i starszych dzieci, zamieszczone w Aneksie (załącznik nr 1). Dodatkowo w programie zaproponowane zostały: rozkład materiału wychowawczo-dydaktycznego na wrzesień – Aneks (załącznik nr 2), i przykładowe całodzienne scenariusze zajęć z dziećmi pięcioletnimi – Aneks (załącznik nr 3).

Przedszkole powinno stwarzać warunki do **indywidualizacji pracy z dziećmi** w zależności od ich potrzeb i możliwości, czemu służyć mogą, np. zajęcia dodatkowe (np.: rytmika, logorytmika, język angielski) wspierające rozwój indywidualnych zainteresowań dzieci.

Stworzone przez przedszkole warunki powinny przede wszystkim **zapewniać wychowankom poczucie bezpieczeństwa, a także gwarantować miłą i przyjemną atmosferę**.

TREŚCI EDUKACYJNE

Aktywność społeczna

Realizacja założeń podstawy programowej z zakresu następujących obszarów edukacyjnych:

Kształtowanie umiejętności społecznych dzieci: porozumiewanie się z dorosłymi i dziećmi, zgodne funkcjonowanie w zabawie i sytuacjach zadaniowych (1).

Kształtowanie czynności samoobsługowych, nawyków higienicznych i kulturalnych. Wdrażanie dzieci do utrzymywania ład i porządku (2).

Wychowanie rodzinne, obywatelskie i patriotyczne (15).

Zakres tematyczny	Grupa dzieci		
	Dzieci młodsze (3-, 4-letnie)	Dzieci starsze (5-, 6-letnie)	Dzieci o szczególnie wysokim poziomie rozwoju
To ja	<i>Podawanie informacji o sobie</i>		
	– podawanie swojego imienia, nazwiska – określanie swoich cech fizycznych: płeć, wiek, kolor oczu – określanie swoich ulubionych zabaw, zajęć	– podawanie swojego adresu zamieszkania – określanie swoich cech fizycznych: wzrost (w odniesieniu do innych), kolor włosów – określanie swoich ulubionych potraw, form wypoczynku	– wskazywanie lokalizacji miejsca swojego zamieszkania na mapie Polski – określanie swoich cech fizycznych: koloru skóry – określanie swoich zainteresowań
	<i>Poznanie swojego ciała poprzez zabawy</i>		
	– oglądanie siebie w lustrze – korzystanie z własnych zmysłów – rozpoznawanie smaku, zapachu, słyszanych dźwięków, rozpoznawanie wzrokiem, dotykiem – wskazywanie części ciała i nazywanie ich	– rysowanie siebie – dostrzeganie zmian zachodzących w swoim wyglądzie pod wpływem upływającego czasu – dostrzeganie swojej niepowtarzalności, a także niepowtarzalności innych, szanowanie jej	– nazywanie wybranych organów wewnętrznych (np.: serce, żołądek) i określenie ich roli w życiu człowieka
	<i>Samodzielne wykonywanie czynności samoobsługowych</i>		
	– ściąganie ubrań, butów, umieszczanie ich w wyznaczonym miejscu w szatni – zakładanie ubrań, butów – korzystanie z toalety – spożywanie posiłków – prawidłowe posługiwanie się łyżką, widelcem	– wiązanie obuwia – spożywanie posiłków – korzystanie z serwetek – zwracanie uwagi na kulturę spożywania posiłków	– posługiwanie się kompletem sztućców podczas spożywania posiłków

<i>Rozpoznawanie i określanie swoich stanów emocjonalnych w czasie zabaw i innych działań</i>			
	– wskazywanie odpowiednich obrazków przedstawiających różne stany emocjonalne na kostce pantomimicznej – próby nazywania swoich emocji (np.: radość, smutek, złość) – próby określania przyczyn swoich stanów emocjonalnych	– wyrażanie i nazywanie różnych emocji podczas zabaw – określanie sytuacji wywołujących różne emocje, np.: radość, złość, smutek, strach... – radzenie sobie z emocjami poprzez udział w zabawach, rozmowach, słuchaniu wybranych utworów z literatury – stosowanie technik i metod pozwalających przezwyciężyć negatywne emocje powstałe w wyniku przeżytych porażek i sytuacji stresowych, np. technik relaksacyjnych, muzykoterapii, metody Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne	– podawanie przeciwieństw do określonych stanów emocjonalnych – graficzne przedstawianie, za pomocą odpowiednio dobranych środków wyrazu (np.: kreski, koloru), różnych stanów emocjonalnych
	<i>Uczestniczenie w działaniach pozwalających na poznanie swoich możliwości</i>		
	– współdecydowanie o ubiorze, wyborze zabawek, zabaw	– prezentowanie własnych wyrobów, dokonanie samooceny ich wykonania – współdecydowanie o sposobie wykonywania danej czynności – wykazywanie się inicjatywą w sytuacjach nowych, nieznanych – samodzielne wykonywanie różnych czynności rozwijających poczucie odpowiedzialności za powierzone zadanie – uczestniczenie w sytuacjach stwarzających możliwość wyboru, przewidywanie skutków zachowań, zwrócenie uwagi na konsekwencje wynikające z danego wyboru – szukanie kompromisu w spornych sprawach	– werbalne określanie swoich możliwości (np. to już potrafię – tego jeszcze muszę się nauczyć; to sprawia mi przyjemność – tego nie lubię, itp.)

		– wykorzystanie sytuacji dnia codziennego do nabywania umiejętności samooceny	
	<i>Poznanie wartości moralnych</i>		
	– doświadczanie na konkretnych przykładach (sytuacje dnia codziennego, zachowania bohaterów literackich) wybranych wartości moralnych, np.: dobra, odwagi	– dążenie do zrozumienia i przeżywania wartości moralnych, takich jak: dobro, szacunek, uczciwość, odpowiedzialność, odwaga, sprawiedliwość, szczęście, piękno... – wskazywanie przeciwieństw poznanych wartości, np.: zło, nieuczciwość, kłamstwo, zwrócenie uwagi na ich nieakceptowanie społeczne	– ocenianie zachowań innych (kolegów, bohaterów literackich, filmowych)
Nasze rodziny	<i>Podawanie informacji na temat swojej rodziny</i>		
	– podawanie informacji: jak mają na imię mama, tata – nazywanie członków bliższej i dalszej rodziny, np.: <i>mama, tata, brat, siostra, ciocia, babcia, dziadek, wujek</i> – pełnienie ról społecznych (członkowie rodziny), np. w toku zabaw tematycznych – dzielenie się informacjami na temat ważnych wydarzeń z życia rodziny	– podawanie informacji: jakie zawody wykonują rodzice, czym się zajmują – opisywanie wyglądu rodziców, dostrzeganie ich charakterystycznych cech (wygląd, charakter) – określanie czynności domowych wykonywanych przez poszczególnych członków rodziny – podawanie powiązań między członkami rodziny, np. <i>Babcia to mama mamy lub mama taty</i> – wyjaśnianie wieloznaczności słowa <i>dom</i> – dzielenie się wiadomościami na temat życia w rodzinie, np. sposobów wspólnego spędzania czasu, pojawienia się nowego potomka	– próby tworzenia drzewa genealogicznego (trzy-pokoleniowego) swojej rodziny
	<i>Organizowanie świąt o charakterze rodzinnym</i>		
	– uczestniczenie w krótkich programach artystycznych	– przygotowywanie programu artystycznego, samodzielne (lub z pomocą nauczyciela) wykonanie upominków, wspólna zabawa z przybyłymi gośćmi	– podawanie przybliżonych dat (np.: koniec grudnia, wczesna wiosna itp.) wybranych świąt (np. Dzień Matki)

	<i>Wzmacnianie więzów w rodzinie</i>		
	– wzajemne okazywanie sobie uczuć przez członków rodziny	– kultywowanie tradycji, zwyczajów rodzinnych, np. związanych ze świętami Bożego Narodzenia, Wielkanocy – szanowanie domowników, ich przyzwyczajęń, nieprzeszkadzanie im w wypoczynku, pracy – wzajemne okazywanie sobie uczuć, mówienie o nich – tworzenie wzajemnych relacji opartych na szacunku, akceptacji i miłości – szanowanie odmowy uczestnictwa w niechcianych sytuacjach	– poznawanie historii rodziny, jej rodowodu
Nasza grupa	<i>Współtworzenie przyjaznej atmosfery w grupie</i>		
	– poznawanie imion i nazwisk dzieci z grupy, – przestrzeganie ustalonych umów i zasad regulujących współżycie w grupie	– przestrzeganie wspólnie ustalonych umów i zasad regulujących współżycie w grupie	– czynne uczestniczenie w ustalaniu reguł i zasad współżycia w grupie
	<i>Rozwijanie relacji pomiędzy dziećmi, opartych na wzajemnym szacunku i akceptacji</i>		
	– nieprzeszkadzanie innym dzieciom w zabawie – podejmowanie prób wspólnych zabaw – stosowanie form grzecznościowych względem siebie, a także osób dorosłych w każdej sytuacji (w domu, w przedszkolu, na ulicy)	– dostrzeganie potrzeb innych, szanowanie ich – cieszenie się z sukcesów drugiej osoby – pomaganie kolegom w sytuacjach wywołujących smutek – szanowanie wytworów pracy innych oraz ich własności – pomaganie młodszemu, nieśmiały, niepełnosprawnym, akceptowanie ich inności – dostrzeganie i akceptowanie potrzeb ludzi o szczególnych, wyjątkowych zdolnościach – przygotowywanie uroczystości z okazji urodzin dzieci z grupy, pamiętanie o nieobecnych, np. z powodu choroby	– inicjowanie zabaw sprzyjających integracji grupy

		– współdziałanie podczas zabaw, gier, tańców integracyjnych – unikanie zachowań agresywnych, powstrzymywanie się przed nimi, dążenie do kompromisu – unikanie chwalenia się bogactwem (wskazywanie na skromność jako pożądaną cechę charakteru) – unikanie wzajemnego wyszydzania i szykanowania – wspólne rozwiązywanie powstałych problemów, nawet w sposób niekonwencjonalny – ocenianie własnego zachowania, działania względem innych, a także zachowania innych względem nas	
	<i>Współdziałanie w grupie</i>		
	– uczestniczenie we wspólnych zabawach	– uczestniczenie we wspólnych zabawach, np.: ruchowych, prowadzonych metodą R. Labana, W. Sherborne – wspólne wykonywanie prac plastycznych, układanie gier matematycznych, organizowanie zabaw twórczych, np. tworzenie scenek z wykorzystaniem pantomimy, dramy – wspólne planowanie i przygotowywanie uroczystości na terenie przedszkola i poza nim	– współuczestniczenie w tworzeniu grup dzieci o określonych zainteresowaniach
	<i>Komunikowanie się w grupie</i>		
	– mówienie o swoich potrzebach – odpowiadanie na pytania – dzielenie się swoimi przeżyciami	– dzielenie się wrażeniami, spostrzeżeniami z obserwacji danego zdarzenia, sytuacji – odpowiadanie na zadane pytania, formułowanie własnych pytań	– prowadzenie dialogów z zachowaniem przyjętych zasad

		– pełnienie w każdej sytuacji roli słuchacza i mówiącego – zwrócenie uwagi na niewerbalny sposób porozumiewania się	
	<i>Aktywne uczestniczenie w dbaniu o porządek i wystrój sali zajęć</i>		
	– udział w porządkowaniu sali po skończonej zabawie – składanie ubrań przed leżakowaniem – odkładanie prac do półek indywidualnych	– pełnienie dyżurów, np. przy nakrywaniu stołu do posiłków – porządkowanie po sobie miejsca zabaw, pracy i spożywania posiłków – uczestniczenie w tworzeniu dekoracji, wzbogacanie kąca przyrody, tworzenie okazjonalnych kącików zainteresowań – dbanie o porządek w indywidualnych półkach	– wykazywanie inicjatywy w dbałości o salę zajęć
Nasza miejscowość, nasz region	<i>Poznanie swojej miejscowości</i>		
	– określanie miejsca zamieszkania (miasto, wieś)	– nazywanie swojej miejscowości, poznanie jej historii, ważniejszych instytucji, zabytków i miejsc – podawanie adresu zamieszkania, adresu przedszkola – poznanie legend, opowieści związanych ze swoją miejscowością, regionem – wskazywanie lokalizacji swojej miejscowości na mapie Polski – tworzenie planu osiedla, swojej miejscowości – organizowanie kącika regionalnego, wzbogacanie go o eksponaty wykonane w przedszkolu i przyniesione z domu	– poznanie zapisu nazwy swojej miejscowości

		– słuchanie nagrań zespołów ludowych ze swojego regionu, poznanie przyspiewek, obrzędów, tańców, gwary – spotkania z twórcami ludowymi, np. garncarzem	
	<i>Spacery, wycieczki po swojej miejscowości, swoim regionie</i>		
	– spacerowanie w pobliżu przedszkola	– zwracanie uwagi na ukształtowanie terenu, występującą roślinność, ważniejsze zakłady przemysłowe, miejsca pamięci narodowej – wykonywanie albumów o swojej miejscowości, swoim regionie – poznanie zasad organizacji życia społecznego w swojej miejscowości, swoim regionie	– układanie reklam zachęcających do odwiedzenia miejscowości, regionu
	<i>Poznanie osób pracujących w bliskim otoczeniu przedszkola</i>		
	– poznawanie czynności, jakie wykonują osoby z najbliższego otoczenia, nazywanie narzędzi pracy, zwrócenie uwagi na ich ubiór	– odwiedzanie punktów usługowych, poznawanie pracy zatrudnionych w nich osób – poznawanie, na podstawie swojej miejscowości, sposobów budowania dawniej i współcześnie – zwracanie uwagi na materiały, jakie wykorzystywano w budownictwie dawniej, a jakie wykorzystuje się obecnie – nazywanie zawodów związanych z budownictwem – zwracanie uwagi na architekturę zieleni i wnętrz zwiedzanych obiektów znajdujących się we własnej miejscowości	– poznawanie zawodów niedostępnych bezpośredniej obserwacji
Jesteśmy Polakami	<i>Rozwijanie poczucia przynależności narodowej</i>		
		– stosowanie zwrotów: <i>Jestem Polakiem. Mieszkam w Polsce. Mówię po polsku</i> – poznawanie legend, opowiadań, wierszy dotyczących historii państwa polskiego, np. jego powstania	– wskazywanie Polski na mapie Europy, nazywanie jej sąsiadów

		– poznawanie ważniejszych regionów Polski, znajdujących się tam bogactw naturalnych – podawanie nazwy naszego kraju, symboli narodowych: flagi, godła, hymnu – poznawanie poprzez literaturę pochodzenia nazwy stolicy Polski – Warszawy, jej herbu i ważniejszych miejsc – nazywanie największych rzek Polski – Wisły i Odry, morza – Bałtyku, gór – Tatr oraz większych miast Polski – poznawanie ważniejszych wydarzeń z życia Polski, np. wejście Polski do Unii Europejskiej – interesowanie się aktualnymi wydarzeniami w naszym kraju – poznawanie imion i nazwisk znanych Polaków, np.: Fryderyka Chopina, Mikołaja Kopernika itd., oraz ważniejszych pomników <i>polskiej historii</i>, np.: Zamku Królewskiego w Warszawie – oglądanie zdjęć, ilustracji, słuchanie wierszy, opowiadań; odwoływanie się do własnych obserwacji w celu zwrócenia uwagi na piękno naszego kraju	
Polska w Europie	<i>Zainteresowanie Unią Europejską</i>		
		– wyjaśnienie znaczenia zdań: <i>Jesteśmy Polakami. Jesteśmy Europejczykami</i> – wyjaśnianie, jakie znaczenie dla Polski ma przynależność do Unii Europejskiej – poznawanie nazw wybranych państw należących do Unii Europejskiej	– wskazywanie na mapie Europy wybranych państw należących do Unii Europejskiej – całościowe rozpoznawanie nazw wybranych państw należących do Unii Europejskiej

		– poznawanie charakterystycznych zwyczajów, tradycji, poznawanie baśni wybranych państw należących do UE	
Nasza Ziemia	<i>Poznanawanie świata</i>		
		– nazywanie ludzi różnych ras, określanie miejsc ich zamieszkania, warunków klimatycznych, w jakich żyją – poznawanie zwyczajów ludzi różnych ras (ubiór, mieszkanie) – zwracanie uwagi na zabawy dzieci z różnych regionów świata – szanowanie odrębności narodowych, etnicznych, językowych ludzi innych ras (zwracanie uwagi na równość praw wszystkich ludzi) – poznawanie modelu kuli ziemskiej – globusa: • wskazywanie kontynentów, oceanów, mórz • zabawy z globusem, np. <i>Podróżujemy palcem po świecie</i> • poznawanie nazw wybranych planet Układu Słonecznego, np.: Mars, Wenus; słuchanie ciekawostek na ich temat • gromadzenie literatury, zdjęć, albumów związanych z kosmosem • poznawanie zawodów związanych z kosmosem, np.: kosmonauty, astronom • poznawanie ciekawostek, opowiadań, legend na temat satelity Ziemi – Księżyca	– poznawanie ciekawostek na temat Ziemi i wszechświata – dzielenie się wiadomościami na temat kosmosu: lotów kosmicznych, planet, gwiazdozbiorów

Oczekiwane efekty aktywności społecznej dziecka

W wyniku tej formy aktywności dziecko:

- podaje swoje dane osobowe
- swobodnie wypowiada się na temat swojej rodziny
- zna zakres swoich obowiązków w domu rodzinnym
- przejawia samodzielność w czynnościach samoobsługowych i organizowaniu swobodnej działalności stosownie do swoich możliwości rozwojowych
- wykazuje inicjatywę w działaniu
- uzasadnia swoje postępowanie
- nazywa swoje emocje
- umiejętnie pokonuje trudności, radzi sobie z porażkami i stresem
- określa wartości na zasadzie przeciwieństw, np.: dobro – zło, piękno – brzydota itd.; próbuje uzasadnić swoje odczucia
- zna zasady ustalone w przedszkolu, stara się ich przestrzegać
- swobodnie porozumiewa się z dorosłymi osobami i rówieśnikami
- określa odrębność innych względem siebie
- jest zdolne do kompromisów
- akceptuje potrzeby dzieci o zróżnicowanych potrzebach fizycznych i intelektualnych
- chętnie podejmuje działania zbiorowe, czuje się współodpowiedzialne za uzyskany wynik
- wykazuje zainteresowanie wiedzą o miejscu zamieszkania, Polsce, Unii Europejskiej, świecie i wszechświecie
- pełni swoją rolę, jako dziecko, w życiu społecznym
- dąży do organizowania i przekształcania rzeczywistości społeczno-kulturowej według własnych pomysłów.

Aktywność językowa

Realizacja założeń podstawy programowej z zakresu następujących obszarów edukacyjnych:

Wspomaganie rozwoju mowy dzieci (3).

Kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisanie (14).

Zakres tematyczny	Grupa dzieci		
	Dzieci młodsze (3-, 4-letnie)	Dzieci starsze (5-, 6-letnie)	Dzieci o szczególnie wysokim poziomie rozwoju
Potrafiemy słuchać	<i>Rozróżnianie dźwięków</i>		
	– słuchanie dźwięków dochodzących z otoczenia – rozpoznawanie sztucznie otrzymywanych dźwięków, np.: poprzez pocieranie, gniecenie różnych rodzajów papieru lub stukanie przedmiotami – słuchanie różnych odgłosów przyrody, rozpoznawanie ich – różnicowanie głosów zwierząt, pojazdów, naśladowanie ich – uważne słuchanie rozmówcy	– rozpoznawanie sztucznie otrzymywanych dźwięków, np.: przelewanie płynów, przesypywanie lub rozsypywanie różnych materiałów – słuchanie znanych osób, rozpoznawanie ich po głosach – uczestniczenie w zabawach polegających na odtwarzaniu usłyszanych dźwięków, np. w zabawie w echo melodyczne, wokalne – określanie, wskazywanie miejsca powstawania dźwięku, liczenie usłyszanych dźwięków – porównywanie słyszanych dźwięków, np. wysoki – niski, długi – krótki, ciche – głośne – rozpoznawanie instrumentów muzycznych – perkusyjnych i innych, np.: gitary, pianina, po wydawanych przez nie dźwiękach – aktywne słuchanie rozmówcy	– nazywanie źródeł dźwięków
	<i>Odtwarzanie dźwięków</i>		
	– maszerowanie w rytmie muzyki lub w rytmie wystukiwanym na bębnie	– wykłaskiwanie rytmicznych fragmentów piosenek	– odtwarzanie rytmu w metrum $\begin{smallmatrix} 2 & 3 & 4 \\ 4 & 4 & 4 \end{smallmatrix}$, wystukiwanego, wykłaskiwanego przez nauczyciela

		– rozpoznawanie piosenki po melodii nuconej przez nauczyciela lub chętne dziecko – uczestniczenie w zabawach ruchowo-słuchowych według Metody Dobrego Startu	
Mówimy wyraźnie	<i>Ćwiczenia oddechowe</i>		
	– zwrócenie uwagi na zasady higieny aparatu oddechowego – ćwiczenia oddechowe połączone z ruchem ciała	– przestrzeganie zasad higieny głosu – ćwiczenia oddechowe połączone z wypowiedaniem głosek, śpiewaniem lub recytowaniem wierszy	
	<i>Ćwiczenia usprawniające narządy mowy</i>		
	– ćwiczenia szczęki dolnej – ćwiczenia warg – ćwiczenia języka – ćwiczenia podniebienia miękkiego i mięśni zwierających pierścien gardłowy	– ćwiczenia narządów artykulacyjnych z wykorzystaniem samogłosek, spółgłosek, krótkich tekstów – kształtowanie silnego, o odpowiedniej wysokości, głosu poprzez wykonywanie ćwiczeń fonacyjnych i głosowych – modulowanie głosu stosownie do sytuacji	
Opowiadamy	<i>Swobodne rozmowy</i>		
	– wyrażanie swoich myśli, potrzeb, przeżyć w rozmowach z dorosłymi w codziennych sytuacjach – swobodne rozmowy na tematy bliskie dzieciom w kontaktach indywidualnych	– wyrażanie swoich myśli, potrzeb, przeżyć w rozmowach z rówieśnikami w codziennych sytuacjach – swobodne rozmowy na tematy bliskie dzieciom w kontaktach grupowych – przekazywanie swoich odczuć, intencji w sposób werbalny i niewerbalny	– sprawne posługiwanie się mową w różnych sytuacjach
	<i>Rozwijanie umiejętności płynnego mówienia</i>		
	– wypowiedanie się na temat obrazka, ilustracji, wysłuchanego tekstu	– wspólne układanie opowiadania – podawanie zakończeń znanych bajek, opowiadań	– samodzielne układanie opowiadań – mówienie z właściwą dla sytuacji intonacją

		– układanie historyjek obrazkowych, opowiadanie ich, dopowiadanie ich zakończeń	
	<i>Wyrabianie umiejętności poprawnej mowy</i>		
	– naśladowanie zdań poprawnie formułowanych przez dorosłych – powtarzanie krótkich rymowanek	– stosowanie w wypowiedziach prawidłowych form fleksyjnych wszystkich odmieniających się części mowy: czasownika, rzeczownika, zaimka, przymiotnika, liczebnika – używanie spójników w celu uzyskania dłuższych wypowiedzi – prawidłowe stosowanie przymków	– posługiwanie się poprawną mową
	<i>Stosowanie prawidłowych form składniowych</i>		
	– wypowiadanie się prostymi zdaniami	– wypowiadanie się złożonymi zdaniami, stosowanie kilkuzdaniowej wypowiedzi – poprawne wypowiadanie się w czasach przyszłym i przeszłym – odpowiadanie na pytania, poprawne formułowanie pytań – stosowanie słów przeciwstawnych, zdrobnień, zgrubień – formułowanie dłuższych wypowiedzi na ważne tematy – samodzielne werbalizowanie własnych potrzeb i decyzji	– formułowanie dłuższych wypowiedzi na dowolny temat
Interesujemy się książką	<i>Organizowanie w sali kącika książek</i>		
	– nabywanie nawyku dbania o książki, szanowania ich	– systematyczne wzbogacanie kącika książek o nowe pozycje z zakresu literatury dziecięcej – poznawanie nazwisk wybranych autorów książek dla dzieci, np.: D. Wawilów, D. Gellner, W. Chotomskiej, J. Tuwima, J. Brzechwy itd.	– próby samodzielnego czytania książek

		– zwracanie uwagi na budowę książki: okładkę z tytułem i nazwiskiem autora, ilustrację – przestrzeganie zasad korzystania z książek: odwracania stron, oglądania tekstu	
	<i>Wzbudzanie zainteresowania literaturą</i>		
	– słuchanie wierszy, opowiadań – odpowiadanie na pytania dotyczące utworu literackiego – recytowanie, indywidualnie i zespołowo, krótkich wierszy	– słuchanie wierszy, opowiadań, baśni polskich i zagranicznych autorów, – recytowanie, indywidualnie i zespołowo, długich wierszy – tworzenie własnych książek dotyczących znanych bajek lub wymyślonych przez dzieci, składających się z obrazków lub tekstu ułożonego przez nie, a zapisanego przez nauczyciela	– tworzenie własnych stron książek – wyodrębnianie elementów akcji danego utworu literackiego
Przygotowujemy się do nauki czytania	<i>Rozwijanie spostrzegania wzrokowego</i>		
	– obserwowanie otoczenia, wymienianie jego elementów – wyszukiwanie takich samych przedmiotów, obrazków – wskazywanie istotnych różnic pomiędzy dwoma przedmiotami, obrazkami – układanie prostych kompozycji z figur geometrycznych według podanego wzoru – składanie pociętych obrazków w całość według podanego wzoru	– obserwowanie otoczenia, wymienianie jego elementów, porównywanie ich z tym, co znajduje się dalej – wyszukiwanie takich samych przedmiotów, obrazków, symboli graficznych – wskazywanie szczególnych różnic pomiędzy dwoma przedmiotami, obrazkami – układanie złożonych kompozycji z figur geometrycznych według podanego wzoru – składanie pociętych obrazków w całość bez wzoru – kończenie rysowania danego przedmiotu według podanego wzoru – segregowanie danych symboli graficznych według przyjętego kryterium	– układanie swojego imienia z liter bez podanego wzoru

		– poznawanie zapisu swojego imienia i zapisu imion kolegów i koleżanek z grupy, rozpoznawanie ich, układanie liter według wzoru	
	<i>Rozwijanie słuchu fonetycznego</i>		
	– sylabizowanie w toku zabaw, np. naśladowanie mowy robota, lalki itp. – rytmiczne powtarzanie tekstów rymowanek, krótkich wierszy	– wymawianie samogłosek, a potem wymawianie za nauczycielem spółgłosek – wykonywanie ćwiczeń różnicujących głoski opozycyjne, np.: t – d, r – l, p – b – powtarzanie słów zawierających głoski opozycyjne, np.: kura – góra, piórko – biurko – wyodrębnianie zdań w wypowiedziach, liczenie ich, układanie wypowiedzi, np. na temat obrazka, składającej się z określonej liczby zdań – słuchanie zdań, wyodrębnianie w nich słów; liczenie słów w zdaniach; układanie zdań z określonej liczby słów; określanie kolejności słów w zdaniach – układanie rymów do podanych słów – wyodrębnianie w słowach sylab, określanie ich kolejności; dzielenie słów na sylaby; liczenie sylab w słowach; tworzenie słów rozpoczynających się, kończących się daną sylabą – wyodrębnianie w słowach głosek: w wygłosie, nagłosie, śródgłosie – liczenie głosek w słowach; układanie słów rozpoczynających się, kończących się daną głoską	– rozumienie różnic pomiędzy samogłoską i spółgłoską – wykonywanie ćwiczeń dotyczących tempa wypowiedzi, akcentu wyrazowego i zdaniowego, różnicowania zdań pytających i oznajmujących

	<i>Przygotowanie do czytania</i>		
	– obserwowanie dorosłego czytającego książki, czasopisma – naśladowanie czytających dorosłych, np.: <i>zabawa</i> w czytanie – obserwowanie napisów znajdujących się w otoczeniu, np.: witryn sklepowych, nazw produktów itp.	– umiejętne odczytywanie często stosowanych oznaczeń i symboli – zwracanie uwagi na fakt, że czytanie – obok mówienia, pisanie – jest jedną z form komunikowania się ludzi – rozumienie, że rozwój umiejętności czytania odbywa się stopniowo i indywidualnie u każdego dziecka – całościowe rozpoznawanie napisów umieszczonych w sali zajęć – nazw znajdujących się tam zabawek, kątek zainteresowań, roślin (sukcesywne ich wymienianie) – wykonywanie ćwiczeń rozwijających orientację przestrzenną (przygotowanie do czytania od lewej strony do prawej) – wspólne z nauczycielem czytanie tekstów obrazkowo-wyrazowych (nauczyciel czyta tekst, dzieci podają nazwy obrazków) – czytanie całościowe wyrazów, równoważników zdań – określanie znaczenia umiejętności czytania	– rozumienie relacji głoska – litera, słowo – wyraz – rozpoznawanie liter, czytanie krótkich tekstów
Przygotowujemy się do pisania	<i>Naturalne kontakty ze słowem pisanym</i>		
	– obserwowanie piszących dorosłych	– odróżnianie druku od pisma odręcznego	– rozpoznawanie liter pisanych
	<i>Nabywanie doświadczeń z zakresu posługiwania się różnymi narzędziami pisarskimi</i>		
	– posługiwanie się kredkami świecowymi	– posługiwanie się różnymi rodzajami kredek, ołówków, mazaków, cienkopisów, długopisów itp.	

<i>Stopniowe uzupełnianie wrażeń dotykowych</i>		
– rozpoznawanie różnych przedmiotów za pomocą dotyku	– stosowanie do rysowania różnego rodzaju podłoża (kartek o zróżnicowanej grubości, kolorze, strukturze, fakturze)	
<i>Podjęmowanie działalności plastyczno-konstrukcyjnej</i>		
– wykonywanie prostych prac plastycznych	– wykonywanie prac plastyczno-konstrukcyjnych różnymi technikami	
<i>Rozwijanie dyspozycji psychofizycznych niezbędnych do nabycia umiejętności pisania</i>		
– rozwijanie sprawności całego ciała (w toku wykonywania czynności samoobsługowych, zabaw ruchowych) – poprawne nazywanie części ciała – stopniowe poznawanie określeń położenia przedmiotu w przestrzeni – nabywanie sprawności manualnej (poprzez wykonywanie czynności wymagających zaangażowania mięśni dłoni, np.: lepienie prostych kształtów z plasteliny, zgniatanie i zaginanie papieru itp.) – nabywanie koordynacji ruchowej – nabywanie koordynacji wzrokowo-ruchowej, np. powtarzanie prostych ruchów innej osoby w czasie zabawy – naśladowanie ruchów wykonywanych przez nauczyciela, odtwarzanie ruchem całego ciała sposobów poruszania się zwierząt itp.	– rozwijanie sprawności całego ciała (w toku wykonywania czynności samoobsługowych, zabaw ruchowych, ćwiczeń gimnastycznych) – nabywanie świadomości własnego ciała (tzn. poprawnego nazywania części ciała, rozumienia ich funkcji, znajomości stron ciała) – określanie kierunku (rysowania) pisania – od lewej strony linii do prawej i od góry kartki do dołu – wykonywanie czynności wymagających zaangażowania mięśni dłoni, np.: lepienie z plasteliny, zgniatanie i zaginanie papieru, wycinanie, wydzielanie itp. – rozwijanie koordynacji ruchowej (głównie skoordynowanej współpracy ruchów ramienia, przedramienia, nadgarstka i palców) – rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej, np. powtarzanie ruchów innej osoby w czasie zabawy	– podpisywanie własnym imieniem rysunków, zaproszeń dla rodziców na uroczystości przedszkolne, upominków dla kolegów itp.

	– stosowanie gestów jako znaków umownych, np. palec wskazujący na ustach jako prośba o zachowanie ciszy; wprowadzanie graficznych znaków umownych, np.: znaczków w szatni, oznakowania indywidualnych półek	– rozwijanie koordynacji ruchowo-słuchowo-wzrokowej (wykorzystanie w zajęciach Metody Dobrego Startu Marty Bogdanowicz lub jej elementów) – naśladowanie ruchów wykonywanych przez nauczyciela, odtwarzanie ruchem całego ciała lub samych rąk sposobów poruszania się zwierząt itp. – rozumienie wybranych znaków umownych – interpretowanie znaczenia wybranych znaków drogowych – słowne określanie struktury kartki i swobodne próby plastycznego eksperymentowania z jej właściwościami – gospodarowanie przestrzenią kartki (wykonywanie prac plastycznych na papierze o różnych formatach z tendencją do przechodzenia do małych, zamkniętych powierzchni) – wykonywanie czynności z dużym i małym napięciem mięśniowym w toku zabaw ruchowych i ćwiczeń plastycznych – nabywanie płynności ruchów rąk (np. w toku swobodnych ruchów tanecznych, gimnastycznych ćwiczeń ramion, zadań plastycznych wymagających zamalowania dużych przestrzeni kartki, ćwiczeń grafomotorycznych Hany Tymichovej itp.) – nabywanie precyzji wykonywania ruchów dłońmi (np. ubieranie lalek, zapinanie guzików, wiązanie sznurowadeł, dekorowanie kartki itp.)	
--	---	--	--

		– rozwijanie wyobraźni przestrzennej (np. poprzez zastosowanie przestrzennych technik plastycznych, takich jak: konstruowanie, modelowanie itp., oraz pozostawianie swobody w zagospodarowaniu przestrzeni kartki w toku rysowania) – nabywanie wrażliwości dotykowej (poprzez kontakt z różnorodnym materiałem przeznaczonym do działalności plastyczno-konstrukcyjnej, np.: sznurkiem, watą, folią aluminiową, papierem ściernym, styropianem itp.) – wykonywanie czynności na czas, rysowanie pod dyktando wierszyków recytowanych w różnym tempie, wykorzystywanie rywalizacji stosowanej w toku zespołowych zabaw ruchowych – odwzorowywanie elementów (przerysowywanie, rysowanie według wzoru, kalkowanie itp.) – nabywanie umiejętności kreślenia w ograniczonej przestrzeni, w układzie szeregowym, linii będących elementami liter (linii prostych – pionowych, poziomych i ukośnych; falistycznych, zaokrąglonych; pętli, kół, owali) – rysowanie literopodobnych szlaczków na dużych płaszczyznach i w linaturze – rozwijanie zainteresowania podejmowaniem prób pisania – określanie znaczenia umiejętności pisania	
--	--	---	--

Oczekiwane efekty aktywności językowej dziecka

W wyniku tej formy aktywności dziecko:

- przejawia wrażliwość słuchową
- uważnie słucha rozmówcy
- prawidłowo artykułuje głoski
- swobodnie posługuje się mową dla wyrażania swoich myśli, potrzeb, stanów emocjonalnych w codziennych sytuacjach
- formułuje zdania poprawne pod względem gramatycznym
- w toku komunikowania się z innymi stosuje pozawerbalne środki wyrazu
- mówiąc, przejawia postawę twórczą (swoista intonacja, wykonanie, interpretacja)
- chętnie korzysta z książek dla dzieci
- zna nazwiska wybranych autorów i tytuły wybranych pozycji klasycznej literatury dziecięcej
- recytuje z pamięci wiersze lub ich fragmenty
- przejawia wrażliwość wzrokową
- ma rozwinięty słuch fonematyczny
- rozumie znaczenie znaków i symboli graficznych
- jest zainteresowane pisaniem
- dysponuje sprawnościami niezbędnymi do nauki pisania
- rozumie istotę czytania i pisania jako nośnika informacji (międzyludzkiej komunikacji językowej).

Aktywność poznawcza

Realizacja założeń podstawy programowej z zakresu następujących obszarów edukacyjnych:

Wspieranie dzieci w rozwijaniu czynności intelektualnych, które stosują w poznawaniu i rozumieniu siebie i swojego otoczenia (4).

Pomaganie dzieciom w rozumieniu istoty zjawisk atmosferycznych i w unikaniu zagrożeń (11).

Wychowanie dla poszanowania roślin i zwierząt (12).

Wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną (13).

Zakres tematyczny	Grupa dzieci		
	Dzieci młodsze (3-, 4-letnie)	Dzieci starsze (5-, 6-letnie)	Dzieci o szczególnie wysokim poziomie rozwoju
Nasze zabawy i zainteresowania	<i>Uczestniczenie w zabawach</i>		
	– uczestniczenie w zabawach rozwijających poznawanie samego siebie	– uczestniczenie w zabawach rozwijających: aktywność badawczą, umiejętność rozwiązywania problemów, myślenie, wyobrażenia, umiejętność klasyfikowania, uogólniania, rozumowania przyczynowo-skutkowego, poznawania samego siebie – uczestniczenie w zabawach organizowanych przez nauczyciela, dających dziecku satysfakcję i radość	
	<i>Organizowanie zabaw w kąciakach zainteresowań i innych miejscach do zabaw</i>		
	– wykorzystywanie w zabawach różnych zabawek, przedmiotów – wymienianie poglądów na temat ulubionych zabawek – uczestniczenie w zabawach organizowanych przez nauczyciela, dających dziecku satysfakcję i radość	– wykorzystywanie w zabawach (także w sposób niekonwencjonalny) różnych zabawek, przedmiotów, znaków i symboli – dostrzeganie w toku zabaw potrzeb dzieci o zróżnicowanych możliwościach fizycznych i intelektualnych – wymienianie poglądów na temat ulubionych zabawek (z uzasadnieniem wyboru)	– inicjowanie różnego rodzaju zabaw z wykorzystaniem pomysłów dzieci – dostrzeganie roli zabawy dla rozwoju kompetencji językowych, społecznych, kontroli emocji i zdolności twórczych

	<i>Rozwijanie zainteresowań poprzez zabawy</i>		
	– podejmowanie zabaw inicjowanych przez nauczyciela, rozwijających zainteresowania dzieci	– dzielenie się swoimi zainteresowaniami – uświadamianie sobie podczas zabawy jej efektów końcowych – czynne uczestniczenie osób dorosłych (rodziców, zaprzyjaźnionych gości) w zajęciach z dziećmi, prezentowanie im swoich pasji, hobby, zainteresowań	– indywidualne prezentowanie przez dzieci przedmiotów (eksponatów, zdjęć itp.) związanych z ich osobistymi zainteresowaniami
Nasze zmysły	<i>Poznawanie świata poprzez zmysły</i>		
	– rozpoznawanie przedmiotów, roślin, zwierząt za pomocą zmysłów: dotyku, smaku, zapachu, wzroku, słuchu – podporządkowywanie się dorosłym dbającym o higienę zmysłów dziecka (np. kontroli wzroku, słuchu, ściszenie głosu na prośbę dorosłego)	– rozpoznawanie przedmiotów, roślin, zwierząt za pomocą zmysłów: dotyku, smaku, zapachu, wzroku, słuchu – wyjaśnianie roli zmysłów w życiu człowieka – nabywanie właściwego stosunku do ludzi niewidomych, głuchoniemych, u których zaburzone są pewne zmysły – dbanie o higienę zmysłów, np. unikanie hałasu, niekrzyczenie itp.	– rozumienie roli zmysłów w życiu człowieka
Ćwiczymy pamięć i koncentrację uwagi	<i>Wykonywanie ćwiczeń wzmacniających pamięć wzrokową, słuchową, ruchową</i>		
	– powtarzanie z pamięci wierszy, rymowanek, piosenek w połączeniu z ruchem – nauka na pamięć krótkich wierszy i piosenek treściowo bliskich dzieciom – sytuacjom, z jakimi się spotykają	– powtarzanie z pamięci wierszy, rymowanek, piosenek w połączeniu z ruchem, obrazem, dźwiękiem – nauka na pamięć wierszy i piosenek treściowo bliskich dzieciom – sytuacjom, z jakimi się spotykają	– zwracanie uwagi na nierozzerwalną więź emocji z pamięcią
	<i>Rozwijanie uwagi</i>		
	– uczestniczenie w zabawach sprzyjających koncentracji uwagi przez krótki czas	– uczestniczenie w zabawach, ćwiczeniach, pracach plastycznych, rozmowach, słuchaniu wierszy, opowiadań sprzyjających koncentracji uwagi	

Rozwijamy myślenie	Rozwijanie wyobrażeń		
	– uczestniczenie w zabawach twórczych (głównie tematycznych, konstrukcyjnych i ruchowych) – rysowanie na dowolne tematy	– włączanie wyobrażeń do działań manipulacyjnych, np. przekształcenie figury ułożonej z patyczków (kwadratu) w oczekiwaną (wiatraczek) itd. – uczestniczenie w różnego rodzaju zabawach twórczych (tematycznych, konstrukcyjnych, ruchowych, według np. R. Labana, z elementami pantomimy itd.) – rysowanie z wyobraźni – oglądanie przedstawień teatralnych i filmów o tematyce fantastycznej	– układanie opowiadań o tematyce fantastycznej (np. na temat: <i>Moja wizyta na obcej planecie</i>)
	Rozwijanie myślenia		
	– rozwiązywanie prostych zagadek – ustalanie kolejności wykonywania czynności – ustalanie kolejności zdarzeń (np. teraz, wcześniej, później) – wskazywanie ilustracji odpowiadającej fragmentowi wysłuchanego opowiadania – określanie przydatności danych przedmiotów – reagowanie na humor zawarty w utworze literackim lub danej sytuacji	– rozwijanie myślenia twórczego poprzez stosowanie różnych metod i technik twórczych, np.: rysowania <i>oskomatów</i> (uzupełniania bazgrołów, aby powstał rysunek), <i>burzy mózgów</i>, <i>analogii...</i> – rozwijanie myślenia logicznego poprzez: • rozwiązywanie zagadek, rebusów • określanie kolejności czynności, np. podczas wykonywania zamku z piasku • zadawanie pytań • analizowanie, syntezywanie, porównywanie, klasyfikowanie • rozwiązywanie zagadek logicznych (sylogizmów)	– układanie różnych wariantów zakończeń opowiadań, historyjek obrazkowych – układanie zagadek – poszukiwanie niekonwencjonalnych sposobów rozwiązywania problemów

		• próby logicznego ujęcia motywów własnego działania • rozwijanie myślenia przyczynowo-skutkowego • określanie kolejności zdarzeń w różnych naturalnych sytuacjach, historyjkach • łączenie prostych czynności z ich skutkami • zauważanie wokół siebie zmian odwracalnych (np. wycieranie gumką wyrazu napisanego ołówkiem na kartce), nieodwracalnych (np. rozbicie kubka) oraz cyklicznych (np. pory roku) • układanie historyjek obrazkowych, opowiadanie ich z podaniem przyczyny i skutku danych zdarzeń – słuchanie zdań prawdziwych i fałszywych, ocenianie ich wartości logicznej (np. poprzez wykonywanie określonych ruchów) – słuchanie rymowanek, wierszy opisujących nie-realne miejsca, postacie, zdarzenia; wymienianie zawartych w nich nonsensów – tworzenie ciągów słów na zasadzie skojarzeń, np. <i>wiosna – ptaki – bocian – żaba – jezioro...</i> – wyjaśnianie pochodzenia nazw wybranych przedmiotów, roślin, np.: <i>drukarka, naszyjnik, mrówkojad</i> – tworzenie uogólnień do podanych nazw przedmiotów, roślin, zwierząt	
--	--	--	--

Nasza edukacja matematyczna	Orientacja przestrzenna		
	– dotykane swojego ciała, zabawy z wykorzystaniem palców, dłoni, głowy, ramion itd.; oglądanie siebie w lustrze – wskazywanie wymienionych części ciała – nazywanie danych części ciała – pokazywanie wymienionych części ciała u partnera – określanie położenia przedmiotów w przestrzeni; stosowanie określeń: <i>na, pod, przed, za, wysoko, nisko</i> – określanie kierunków ruchu, stosowanie określeń: <i>do przodu, do tyłu, na dół, do góry, w bok</i>	– nazywanie i wskazywanie części ciała występujących podwójnie, parami, np.: oczu, uszu, nóg – różnicowanie prawej i lewej strony ciała – wskazywanie kierunków od osi własnego ciała, stosowanie określeń: <i>lewa, prawa, z przodu, z tyłu, z boku</i> – poruszanie się pod dyktando nauczyciela – wykonywanie ćwiczeń w parach, np. według metody W. Sherborne – porównywanie schematu własnego ciała ze schematem ciała innej osoby – określanie położenia przedmiotów w przestrzeni, stosowanie określeń: <i>blisko, daleko, między</i> – określanie kierunków ruchu, stosowanie określeń: <i>na prawo od, na lewo od</i> – określanie odległości położenia przedmiotów w przestrzeni, stosowanie określeń, np.: <i>daleko, dalej, najdalej</i> – orientowanie się na kartce papieru, wskazywanie, np. prawego górnego rogu, lewego górnego rogu kartki itd.	– posługiwanie się umownymi znakami, np. strzałkami, w zabawach tropiących
	Organizacja przestrzeni i czasu		
	– zauważanie rytmów, np. w ułożonym materiale przyrodniczym, mozaice geometrycznej, w klockach	– zauważanie rytmów, np. w powtarzających się dźwiękach; kontynuowanie ich – przedstawianie wysłuchanego rytmu za pomocą układu klocków, pasków papieru itd. – przedstawianie układu rytmicznego wyrażonego ruchem za pomocą układu klocków, tworzywa przyrodniczego	– wskazywanie pełnych godzin na zegarze – mierzenie czasu trwania różnych czynności, np. stoperem; porównywanie czasu trwania różnych czynności, stosowanie określeń: <i>dłużej, krócej</i> – zwracanie uwagi na upływający czas, uwidoczniły, np. w rozwoju dzieci

	– dostrzeganie rytmicznej organizacji czasu w stałych następstwach dnia i nocy, pór roku, dni tygodnia, miesięcy – nazywanie kolejno pór roku, dni tygodnia, miesięcy; określanie aktualnej pory roku, miesiąca, dnia tygodnia – zwracanie uwagi na kalendarze, ich rolę w określaniu dni tygodnia, miesięcy – poznawanie wybranych mierników czasu od starożytności do dnia dzisiejszego – nazywanie pór dnia: <i>rano, południe, popołudnie, wieczór</i>, i nocy – odpowiednie stosowanie określeń: <i>przedwczoraj, wczoraj, jutro, pojutrze</i>	
<i>Rozwijanie umiejętności szeregowania i klasyfikowania</i>		
– porządkowanie jednorodnych obiektów w otoczeniu na podstawie różnic występujących między nimi – budowanie danego szeregu w toku praktycznego działania – dostrzeganie podobieństw między przedmiotami ze względu na ich wspólne położenie w przestrzeni	– budowanie danego szeregu w toku praktycznego działania, przewidywanie jego całościowego obrazu – łączenie przedmiotów w grupy na podstawie cechy percepcyjnej, np.: barwy, wielkości, kształtu, a następnie cech funkcjonalnych – klasyfikowanie przedmiotów pod względem jednej lub kilku cech wspólnych – porównywanie liczebności zbiorów poprzez ustawianie elementów w pary lub ich liczenie	– budowanie szeregów złożonych z wielu elementów – klasyfikowanie przedmiotów pod względem wielu cech wspólnych
<i>Kształtowanie pojęć liczbowych i umiejętności liczenia</i>		
– liczenie z wymienianiem kolejnych liczebników głównych; zwrócenie uwagi na rolę ostatniego liczebnika	– rozróżnianie błędnego liczenia od poprawnego – liczenie od dowolnego miejsca, na wspak, dwójkami, piątkami	– rozpoznawanie cyfr – układanie działań do podanych zadań

	– liczenie palców, przedmiotów itp.	– posługiwanie się liczbami w aspektach kardynalnym i porządkowym – dodawanie i odejmowanie w zakresie 10 z wykorzystaniem palców lub innych zbiorów zastępczych – rozwiązywanie zadań tekstowych na temat znanych dzieciom sytuacji; stosowanie metody symulacyjnej – rozgrywanie gier planszowych wspierających matematyczne umiejętności dzieci – samodzielne konstruowanie gier przez dzieci, wspólne ich rozgrywanie; poszukiwanie niestandardowych rozwiązań	
<i>Mierzenie przedmiotów, rozumienie stałości miary (wysokość, długość, szerokość)</i>			
	– używanie określeń: <i>wysoki, niski, długi, krótki</i>	– porównywanie wysokości dzieci względem siebie; używanie określeń: <i>wyższy od, niższy od, takiej samej wysokości</i> – mierzenie długości (szerokości) za pomocą sznurka, dłoni, stopy, kroków – porównywanie długości przedmiotów; stosowanie określeń: <i>dłuższy, krótszy, takiej samej długości</i> – porządkowanie przedmiotów od najkrótszego do najdłuższego i odwrotnie – wykonywanie ćwiczeń pozwalających na uświadomienie stałości długości (szerokości)	– porównywanie objętości cieczy – zwracanie uwagi na zmiany objętości podczas dolewania lub odlewania cieczy – mierzenie objętości cieczy przy zastosowaniu takiej samej miary, np. nalewanie odmierzonej kubkiem cieczy do różnych słoików; próby wyjaśniania, dlaczego poziom cieczy w poszczególnych słoikach jest różny – poznawanie różnych rodzajów wag, wyjaśnianie ich roli w określaniu masy przedmiotów – poznawanie wagi szalkowej i istoty jej działania – porównywanie masy wybranych przedmiotów, tworzywa przyrodniczego; stosowanie określeń: <i>cięższy od, lżejszy od, ważący tyle samo</i>

	<i>Rozwijanie intuicji geometrycznej</i>		
	– układanie prostych kompozycji, mozaik, obrazków z figur geometrycznych	– układanie dowolnych kompozycji, mozaik, obrazków z figur geometrycznych	– nazywanie figur geometrycznych (koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt)
Poznajemy przyrodę	<i>Jesień</i>		
	– obserwowanie środowiska przyrodniczego; zwracanie uwagi na dominującą kolorystykę, zmiany, jakie zachodzą w przyrodzie – oglądanie drzew znajdujących się w bliskim otoczeniu – zbieranie owoców drzew, wzbogacanie nimi kącika przyrody – rozpoznawanie i nazywanie wybranych warzyw; rozróżnianie ich za pomocą wzroku, dotyku, smaku, zapachu – rozpoznawanie wybranych owoców po wyglądzie, kształcie, smaku – pokazywanie na wybranych przykładach (np. jeża, wiewiórki, bociana), jak zwierzęta przygotowują się do nadchodzącej zimy (odlatują do Afryki, gromadzą zapasy, zasypiają) – obserwowanie zmian zachodzących w przyrodzie późną jesienią, występujących zjawisk atmosferycznych, np.: padającego deszczu	– oglądanie drzew znajdujących się w bliskim otoczeniu, nazywanie ich; wyjaśnienie zjawiska usychania liści – rozpoznawanie drzew po ich liściach i owocach – poznawanie ogólnej budowy drzew (korzenie, pień, korona); wyjaśnienie ich podziału na drzewa liściaste i drzewa iglaste, poznanie roli drzew (lasów) w życiu ludzi i zwierząt – zbieranie owoców drzew, wzbogacanie nimi kącika przyrody; wykorzystywanie owoców w działalności plastycznej, technicznej, matematycznej, muzycznej oraz w inny, niestandardowy sposób – rozpoznawanie drzew owocowych po owocach; wyjaśnienie znaczenia słowa <i>sad</i> – poznawanie wybranych owoców egzotycznych – nazywanie przetworów z owoców i warzyw (dżemy, soki, kiszonki, kompoty); samodzielne wykonywanie wybranych – poznawanie wybranych przedstawicieli grzybów jadalnych (borowik, pieprznica jadalna, maślak) i niejadalnych (np. muchomor sromotnikowy) – wymienianie potraw i przetworów sporządzonych z grzybów na podstawie własnych wiadomości	– wymienianie nazw miesięcy przynależących do jesieni – gromadzenie doświadczeń w toku przyrodniczych zabaw badawczych (np. otrzymywanie mąki ziemniaczanej)

		– poznawanie ogólnej budowy grzybów, sposobów ich zbierania – pokazywanie na wybranych przykładach (np. jeża, wiewiórki, bociana), jak zwierzęta przygotowują się do nadchodzącej zimy (odlatują do Afryki, gromadzą zapasy, zasypiają); zwracanie uwagi na zmiany w wyglądzie zwierząt, np. zmiana ubarwienia, gęstnienie futra, piór – obserwowanie zmian zachodzących w przyrodzie późną jesienią, występujących zjawisk atmosferycznych, np.: padającego deszczu, mgły, obniżającej się temperatury, skracającej się długości dnia – wyjaśnianie roli wody w życiu ludzi i zwierząt – poznawanie kalendarza pogody – słuchanie prognoz pogody (w radiu i w telewizji), interpretowanie wysłuchanych zapowiedzi, zachowywanie się stosownie do podawanych informacji	
	<i>Zima</i>		
	– obserwowanie zmian zachodzących w przyrodzie zimą; zwracanie uwagi na koloryt i piękno przyrody w <i>zimowej szacie</i> – poznawanie zjawisk atmosferycznych charakterystycznych dla zimy, nazywanie ich, np.: opady śniegu	– poznawanie zjawisk atmosferycznych charakterystycznych dla zimy, nazywanie ich, np.: opady śniegu, szron, szadź, zawieje śnieżne – poznawanie wybranych właściwości fizycznych śniegu i lodu, zwracanie uwagi na zanieczyszczenia, które zatrzymują w sobie	– wymienianie nazw miesięcy przynależących do zimy – badanie zjawisk związanych z przyrodą nieożywioną, np. badanie zmian stanów skupienia wody

	– dokarmianie i dopajanie zwierząt w trudnych, zimowych warunkach – nazywanie ptaków odwiedzających karmnik – zwrócenie uwagi na ostrożność w kontaktach z chorymi zwierzętami, np. ptakami – rozpoznawanie wybranych zwierząt po śladach na śniegu – poznawanie historii powstania węgla kamiennego, jego właściwości – poznawanie wybranych zwierząt (dinozaury) i roślin (np. olbrzymie paprocie) występujących w tamtym okresie	
<i>Wiosna</i>		
– obserwowanie zmian zachodzących w przyrodzie przed zbliżającą się wiosną, np.: topnienie śniegu, powracające pierwsze ptaki (bociany), pojawiające się pierwsze kwiaty (krokusy) – oglądanie kwitnących roślin; zwrócenie uwagi na zawarte w nich piękno – omawianie życia ptaków wiosną (budowanie gniazd) – poznawanie wybranych przedstawicieli zwierząt egzotycznych – poznawanie wybranych dorosłych i młodych zwierząt hodowanych na wsi	– obserwowanie zmian zachodzących w przyrodzie przed zbliżającą się wiosną, np.: coraz dłuższe dni, coraz wyższa temperatura, topnienie śniegu i lodu, powracające pierwsze ptaki (skowronki, czajki, szpaki), pojawiające się pierwsze kwiaty (przebiśniegi, krokusy) – poznawanie zwiastunów wiosny, np. kwitnienie wierzby i leszczyny, pojawienie się pąków na drzewach, krzewach – zakładanie w sali <i>zielonego ogródka</i>; poznawanie czynników potrzebnych do rozwoju roślin; zachęcanie do prowadzenia <i>kalendacza obserwacji roślin</i> – poznawanie roli dżdżownic w spulchnianiu ziemi, przełamywanie niechęci dzieci do zwierzęcia	– wymienianie nazw miesięcy przynależących do wiosny – poznawanie zjawiska tęczy

		– oglądanie kwiatów ogrodowych, nazywanie ich, np.: tulipany, nasturcje, lilie; omawianie ich budowy oraz etapów rozwojowych (np. tulipana) – omawianie życia ptaków wiosną (budowanie gniazd, składanie jaj, wylęganie się młodych, dbanie o młode) – poznawanie warunków niezbędnych do rozwoju zwierząt – dostrzeganie różnic w budowie dzikich zwierząt dostępnych bezpośredniej obserwacji – określanie znaczenia <i>barwy ochronnej</i> w życiu zwierząt – poznawanie dorosłych i młodych zwierząt hodowanych na wsi – nazywanie <i>domów</i> zwierząt, sposobów poruszania się zwierząt, odżywiania – wyjaśnianie znaczenia hodowli zwierząt dla ludzi – poznanie właściwości powietrza poprzez zabawy, ćwiczenia i eksperymenty – poznanie pomocnej i szkodliwej roli wiatru w działalności ludzi	
	<i>Lato</i>		
	– obserwowanie w sposób bezpośredni zmian zachodzących w przyrodzie – poznawanie wybranych owadów, np.: pszczoł, mrówek – poznawanie owoców (truskawki, poziomki, czereśnie, porzeczki) dojrzewających latem	– obserwowanie, w sposób bezpośredni lub pośredni, zmian zachodzących w przyrodzie w wybranych środowiskach (np.: lesie, na łące) – określanie charakterystycznych cech lata, np.: długie dni, wyższa temperatura; poznanie zjawisk atmosferycznych występujących o tej porze roku, np.: burzy, tęczy	– wymienianie nazw miesięcy przynależących do zimy – poznawanie leczniczych właściwości wybranych roślin zielnych (np.: rumianku, szalwi)

		– poznanie wybranych roślin zielnych, np.: wroczynu, rumianku, mniszka lekarskiego, i ich znaczenia dla ludzi (herbaty, syropy, preparaty kosmetyczne) – zachęcanie do tworzenia zielnika – obserwowanie roślin, zwierząt przy użyciu lupy – poznanie wybranych owadów, np.: pszczoł, mrówek, ich pożyteczności dla przyrody i ludzi – poznawanie owoców (truskawki, poziomki, czereśnie, porzeczki) dojrzewających latem; opisywanie ich wyglądu, smaku – poznawanie właściwości piasku, gliny poprzez zabawy	
	<i>Przyroda w sali, w domu</i>		
	– poznawanie zasad dbania o zwierzęta hodowane w domu: karmienia ich, wychodzenia na spacer – naśladowanie sposobów poruszania się zwierząt hodowanych w domu, ich odgłosów	– dbanie o rośliny doniczkowe uprawiane w pomieszczeniach, nazywanie wybranych, umieszczanie ich w nasłonecznionych miejscach – poznawanie zasad dbania o zwierzęta hodowane w domu: karmienia ich, wizyt u weterynarza, zapewniania odpowiedniego miejsca na odpoczynek i sen, wychodzenia na spacer – nazywanie dorosłych i młodych zwierząt	– hodowanie roślin doniczkowych
	<i>Ochrona przyrody</i>		
		– poznawanie zagrożeń dla środowiska przyrodniczego wynikających z niszczycielskiej działalności ludzi, np. zanieczyszczenie wód, powietrza, gleby, zabijanie zwierząt dla futer, kłów, wycinanie lasów, wyrzucanie odpadów w niedozwolonych miejscach	– poznawanie idei tworzenia parków narodowych, rezerwatów – uczestniczenie w zabawach badawczych związanych z oczyszczaniem wody, np. wykorzystywanie filtrów wykonanych z naturalnych materiałów (np. z piasku)

		– nieniszczenie roślin, np. niełamanie gałęzi drzew – pomaganie zwierzętom, np. dokarmianie zwierząt w schronisku, ptaków zimą – wyrzucanie śmieci do kosza – sprzątanie placu zabaw, np. w czasie <i>Dnia Ziemi</i> – sadzenie drzew, kwiatów i dbanie o nie – niedeptanie trawników, klombów z kwiatami – szanowanie wody, niemarnowanie jej – wyjaśnianie określeń: <i>kwiaty chronione</i>, <i>zwierzęta chronione</i>; poznanie przedstawicieli ginących gatunków – poznanie sposobów dbania o środowisko • oczyszczanie wody • zakładanie filtrów na kominy fabryczne • karanie za łamanie praw przyrody	
Poznajemy świat	<i>Rozszerzenie doświadczeń poznawczych</i>		
			– rozszerzenie doświadczeń i wiedzy na temat otaczającej rzeczywistości (z różnych dziedzin życia człowieka) – odpowiadanie na pytania, np.: <i>Do czego to służy?</i>, <i>Skąd się to wzięło?</i>, <i>Dlaczego to się porusza?</i> itp. – zdobywanie informacji o świecie poprzez korzystanie z różnych źródeł wiedzy, np.: literatury, czasopism, filmu, internetu – samodzielne przeprowadzanie doświadczeń w celu rozwiązywania aktualnie nurtujących problemów, np. określanie znaczenia kształtu kół w pojazdach dla sprawnego poruszania się itd.

Oczekiwane efekty aktywności poznawczej dziecka

W wyniku tej formy aktywności dziecko:

- samodzielnie inicjuje zabawy zgodnie z własnymi pomysłami
- twórczo podchodzi do problemów pojawiających się w zabawach
- chętnie mówi o swoich zainteresowaniach
- poznaje upodobania innych osób
- korzysta w zabawach z pomysłów dzieci uzdolnionych
- rozumie znaczenie poszczególnych zmysłów w poznawaniu otaczającej rzeczywistości
- zna proste rymowanki, wiersze i piosenki z repertuaru dziecięcego, potrafi odtworzyć je z pamięci
- jest skoncentrowane w toku zorganizowanych działań edukacyjnych
- dokonuje analizy, syntezy, porównania i klasyfikacji spostrzeganych przedmiotów
- poszukuje odpowiedzi na nurtujące je pytania, problemy
- z łatwością rozwiązuje proste zagadki logiczne
- dostrzega zależność między skutkiem a przyczyną
- zna części ciała, poprawnie je nazywa
- posługuje się określeniami dotyczącymi położenia przedmiotów w przestrzeni
- rozumie podstawowe określenia czasu
- prawidłowo posługuje się liczebnikami
- wykorzystuje w zabawach figury geometryczne
- dokonuje porównań miary i masy przedmiotów oraz objętości cieczy
- dostrzega zmiany dokonujące się w przyrodzie, słownie je określa
- rozpoznaje i poprawnie nazywa często spotykane zwierzęta i rośliny
- rozpoznaje zwierzęta niedostępne bezpośredniej obserwacji
- nazywa podstawowe zjawiska z zakresu przyrody ożywionej i nieożywionej
- zna główne zagrożenia dla środowiska przyrodniczego, rozumie konieczność jego ochrony.

Aktywność artystyczna

Realizacja założeń podstawy programowej z zakresu następujących obszarów edukacyjnych:

Wychowanie przez sztukę – dziecko widzem i aktorem (7).

Wychowanie przez sztukę – muzyka i śpiew, pląsy i taniec (8).

Wychowanie przez sztukę – różne formy plastyczne (9).

Wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne i budzenie zainteresowań technicznych (10).

Zakres tematyczny	Grupa dzieci		
	Dzieci młodsze (3-, 4-letnie)	Dzieci starsze (5-, 6-letnie)	Dzieci o szczególnie wysokim poziomie rozwoju
W świecie sztuki. Muzyka	<i>Słuchanie i śpiewanie piosenek</i>		
	– słuchanie piosenek w wykonaniu nauczyciela – nauka prostych piosenek fragmentami, metodą ze słuchu – śpiewanie piosenek razem z osobą dorosłą	– słuchanie piosenek w wykonaniu nauczyciela oraz nagrań z płyt kompaktowych – nauka piosenek fragmentami, metodą ze słuchu – zbiorowe i indywidualne śpiewanie piosenek – śpiewanie regionalnych piosenek ludowych	– śpiewanie piosenek przekraczających możliwości wokalne dzieci w wieku przedszkolnym
	<i>Gra na instrumentach perkusyjnych</i>		
	– zorganizowanie kącika muzycznego	– wykorzystywanie naturalnych efektów perkusyjnych (klaskania, tupania, stukania...) do akompaniamentu podczas słuchania lub śpiewania piosenek – poznawanie wyglądu instrumentów perkusyjnych: kołatki, grzechotki, bębenka, trójkąta, talerzy, drewnianek i sposobu gry na nich – wykonywanie akompaniamentu do piosenek na instrumentach perkusyjnych oraz innych przedmiotach – indywidualnie lub grupowo (tworzenie orkiestry) – wykonywanie prostych, jedno-, dwutaktowych tematów rytmicznych na instrumentach perkusyjnych	– wykonywanie prostych melodii na dzwonkach

	– instrumentacja wierszy, opowiadań – tworzenie akompaniamentu perkusyjnego według podanego kodu i samodzielnie utworzonego kodu (zastępowanie obrazka przedstawiającego daną czynność znakiem graficznym, np. gniecienia papieru znakiem zygzaka) – wykonywanie instrumentów perkusyjnych z różnych materiałów	
Wyrażanie muzyki ruchem		
– uczestniczenie w zabawach rytmicznych, ruchowych – reagowanie na zmiany tempa i dynamiki utworu o dużym zróżnicowaniu – rytmiczne poruszanie się przy muzyce	– uczestniczenie w zabawach rytmicznych, ruchowych, płaśniach przy muzyce – reagowanie na zmiany tempa i dynamiki utworu – wyczuwanie akcentu metrycznego w taktach dwu-, trzy- i czteromiarowych – estetyczne, rytmiczne poruszanie się przy muzyce – improwizowanie piosenek ruchem – nauka elementów wybranych tańców ludowych, np.: krakowiaka, polki – uczestniczenie w twórczym tańcu według koncepcji Batti Strauss	– improwizowanie ruchowe dowolnej muzyki
Rozwijanie twórczości muzycznej		
– nucenie piosenek na własną melodię	– śpiewanie powitania, pożegnania lub innych tekstów na podane lub wymyślone melodie – śpiewanie na podany temat, np. <i>Nadchodzi wiosna</i>, lub na temat obrazka, śpiewanie znanego tekstu z różną intonacją, np.: ze smutkiem, złością, radością	– układanie melodii do krótkich wierszy, rymowanek

		– śpiewanie tekstu <i>wysoko, nisko</i> i z różnym natężeniem głosu według wskazań nauczyciela lub pokazanego wzoru ()	
	<i>Rozwijanie wrażliwości słuchowej</i>		
	– słuchanie utworów wokalnych lub instrumentalnych, np. muzyki filmowej, poważnej – uczestniczenie w koncertach muzycznych w wykonaniu muzyków, np. z filharmonii	– słuchanie śpiewu kobiety, mężczyzny, chóru; rozpoznawanie ich głosów – rozpoznawanie wybranych instrumentów po wydawanych przez nie dźwiękach i wyglądzie; nazywanie muzyków grających na tych instrumentach – rozpoznawanie piosenek na podstawie wystukanego rytmu, zanuczonej, zagranej melodii – dostrzeganie zmian w wysokości dźwięków – słuchanie utworów wokalnych lub instrumentalnych, np. muzyki filmowej, poważnej, o różnym tempie, dynamice i nastroju – uczestniczenie w koncertach muzycznych w wykonaniu muzyków, np. z filharmonii – rozpoznawanie słyszanych piosenek i tańców, określanie ich budowy (dwu-, trzyczęściowa, zwrotkowa, z refrenem)	– rozpoznawanie formy (AB, ABA, ABC) słyszanych piosenek i tańców
W świecie sztuki. Plastyka	<i>Obcowanie ze sztuką</i>		
	– tworzenie galerii prac plastycznych dzieci – dostrzeganie otaczającego nas piękna	– oglądanie albumów z reprodukcjami, zdjęciami dzieł wybranych twórców: malarzy, rzeźbiarzy, architektów – poznawanie słów związanych ze sztuką: <i>obraz, rzeźba, portret, autoportret, reprodukcja, zabytek</i>, stosowanie ich	– wymienianie nazwisk znanych artystów

		– uczestniczenie w wystawach, spotkaniach z twórcami, zwiedzanie muzeów – poznawanie wytworów twórców ludowych – tworzenie galerii prac plastycznych dzieci związanych, np. z porami roku – wyrażanie nastroju danego obrazu, pracy plastycznej ruchem lub za pomocą innych środków ekspresji, – dostrzeganie piękna wokół siebie, w wytworach rąk ludzkich, w przyrodzie – zwracanie uwagi na otaczające nas piękno, będące wytworem działalności człowieka – architekturę wnętrza i zieleni	
<i>Zwracanie uwagi na barwy wokół siebie</i>			
– nazywanie podstawowych barw	– nazywanie barw podstawowych (czerwona, niebieska, żółta) i pochodnych, nazywanie barw <i>ciepłych i zimnych</i> – mieszanie barw, nazywanie powstałych – tworzenie roztworów barw o różnym stężeniu, szeregowanie ich według natężenia barwy – uczestniczenie w zabawach z barwną plamą, kreską, figurą – wyrażanie swoich emocji poprzez barwy	– różnicowanie barw o różnym nasyceniu	
<i>Rozwijanie zainteresowań plastycznych</i>			
– rysowanie, malowanie farbami plakatowymi, lepienie z gliny, masy solnej	– tworzenie różnych przestrzennych kompozycji z wykorzystaniem palców, dłoni, całego ciała	– opracowywanie planu działania podczas wykonywania danej pracy plastycznej	

		– rysowanie, malowanie farbami plakatowymi, akwarelami z użyciem palców lub pędzli, na różnym podłożu, wycinanie, wydzieranie z różnego materiału, obrysowywanie szablonów, lepienie z gliny, plasteliny, masy solnej i papierowej, modeliny, naklejanie, ugniatanie itd. – poznawanie różnych technik plastycznych, np.: batiku, kolażu, frotażu, stemplowania, <i>mokre na mokrym</i> itd., poprzez wykonywanie prac z ich wykorzystaniem – wykorzystywanie w pracach plastycznych materiałów odpadowych, np.: plastikowych butelek, gazet, pudełek, folii aluminiowej itp. oraz tworzywa przyrodniczego – odczuwanie radości z tworzenia, działania plastycznego – tworzenie prac plastycznych inspirowanych muzyką, literaturą	
W świecie sztuki. Literatura i czasopisma	<i>Kontakt z literaturą i czasopismami</i>		
	– oglądanie książek i czasopism umieszczonych w kącie książki – słuchanie fragmentów książek i czasopism	– oglądanie wybranych pozycji literatury dziecięcej, zwracanie uwagi na piękne ilustracje, obrazki – słuchanie czytanych przez nauczyciela lub lektora fragmentów literatury z odpowiednią intonacją i natężeniem głosu; zwracanie uwagi na piękno języka polskiego – wymienianie tytułów swoich ulubionych czasopism, uzasadnianie swojego wyboru	– reklamowanie swojego ulubionego czasopisma ze zwróceniem uwagi na jego wartość artystyczną i językową

		– dostrzeganie faktu, że czasopisma pojawiają się w różnych odstępach czasowych (co tydzień, co miesiąc)	
W świecie sztuki. Teatr	<i>Udział w przedstawieniach teatralnych</i>		
	– oglądanie przedstawień teatralnych dla dzieci w przedszkolu – oglądanie przedstawień teatralnych w wykonaniu starszych kolegów i koleżanek – uczestniczenie w zabawach naśladowczych – naśladowanie ruchów, gestów, głosów ludzi, zwierząt	– oglądanie przedstawień teatralnych dla dzieci w przedszkolu i w teatrze – poznawanie wystroju teatru (kasa, widownia, scena, kurtyna) oraz ludzi tam pracujących (aktor, reżyser, scenograf) – przestrzeganie zasad właściwego zachowania się – dzielenie się swoimi odczuciami na temat obejrzanego przedstawienia – odszukiwanie w oglądanych utworach uniwersalnych wartości, takich jak: dobro, piękno, sprawiedliwość, prawda – wykonywanie ćwiczeń dykcyjnych ćwiczących wyrazistość, intonację wypowiedzi – przygotowywanie przedstawień wybranych baśni poprzez przydzielanie ról, przygotowywanie scenografii i akcesoriów – umiejętne posługiwanie się rekwizytami – przygotowywanie kącika teatralnego – swobodne improwizowanie, słowne i ruchowe, znanych utworów literackich lub wymyślonych przez dzieci – wzbogacanie kącika w stroje, maski, wspólnie wykonywanie pacynek, kukiełek, sylwet (do teatryku cieni)	– uczestniczenie w zabawach pantomimicznych z elementami dramy

W świecie sztuki. Film	<i>Oglądanie filmów dla dzieci</i>		
	– oglądanie filmów dla dzieci nagranych na kasetach, płytach – uczestniczenie w rozmowach na temat bohaterów filmowych	– oglądanie filmów dla dzieci nagranych na kasetach, płytach oraz w kinie – dostrzeganie różnic pomiędzy kinem a teatrem – ocenianie zachowań fikcyjnych bohaterów; stosowanie określeń: <i>bohater pozytywny, negatywny</i> – poznawanie zawodów związanych z filmem: <i>aktor, reżyser, kompozytor, charakteryzator</i> – oglądanie, nakręconych przez osoby dorosłe, filmów (amatorskich) z życia dzieci; rozpoznawanie znanych osób; zwracanie uwagi na rolę kamery podczas nakręcania filmów	– poznawanie etapów produkcji filmów
Nasz kontakt z techniką	<i>Doświadczenia konstrukcyjno-techniczne</i>		
	– uczestniczenie w zabawach konstrukcyjnych – budowanie z naturalnych materiałów (piasek, śnieg)	– obserwowanie różnych zjawisk fizycznych, np.: rozpuszczania ciał stałych w cieczy, krystalizacji, topnienia, parowania, tonięcia i pływania ciał, rozszczepiania światła (tęcza), zjawisk akustycznych (echo), magnetycznych – wspólne przeprowadzanie eksperymentów, wyciąganie wniosków – poznawanie wybranych przyborów, narzędzi potrzebnych do obserwowania i badania otoczenia, np.: lornetek, lup, mikroskopów – samodzielne używanie wybranych narzędzi, przyborów, wybieranie materiałów, organizowanie sobie stanowisk pracy	– poznawanie sensu wpływu wynalazków, np. oświetlenia, na rozwój cywilizacji

		– uczestniczenie w zabawach konstrukcyjno-technicznych wykorzystujących doświadczenia zbierane podczas poznawania środowiska technicznego, np. składanie zabawek z oddzielonych części, budowanie różnych konstrukcji z klocków; przeżywanie radości z pozytywnych efektów swoich działań – budowanie z naturalnych materiałów (piasek, śnieg); konstruowanie z tworzywa przyrodniczego, z korka, drutu, papieru, wełny – bezpieczne korzystanie z wybranych urządzeń technicznych, np.: telewizora, komputera, odtwarzacza płyt kompaktowych, wideo – poznawanie, w sposób bezpośredni lub pośredni, różnych form zastosowania techniki w życiu ludzi (np. korzystanie z telefonu stacjonarnego lub komórkowego, komputera) – poznawanie współczesnych środków łączności: radia, telewizji, internetu – poznawanie etapów otrzymywania wybranych produktów, przedmiotów, np.: cukru, papieru, chleba, z wykorzystaniem literatury, filmu	
	<i>Środki transportu</i>		
	– poznawanie wybranych środków transportu: lądowego, wodnego, powietrznego – poznawanie znaczenia pasów, sygnalizacji świetlnej	– poznawanie różnych środków transportu: lądowego, wodnego, powietrznego – poznawanie znaczenia pasów, sygnalizacji świetlnej, znaków drogowych	– podawanie numerów telefonów do danych ośrodków ratownictwa

		– zaznajamianie z zasadami ruchu drogowego z wykorzystaniem zabaw tematycznych, literatury, wycieczek – poznawanie wybranych pojazdów, w tym specjalistycznych, np.: straży pożarnej, karetki pogotowia, policji – oglądanie przedstawionych na obrazkach środków lokomocji niedostępnych bezpośredniej obserwacji, np.: rakiety, promu kosmicznego, nazywanie ich	
	<i>Urządzenia gospodarstwa domowego</i>		
	– poznawanie wybranych urządzeń gospodarstwa domowego	– poznawanie urządzeń gospodarstwa domowego – dostrzeganie roli urządzeń gospodarstwa domowego w ułatwianiu pracy ludziom – poznawanie zasad działania wybranych urządzeń, np.: odkurzacza, miksera, ekspresu, zasad bezpiecznego korzystania z nich	– korzystanie z wybranych urządzeń gospodarstwa domowego przy udziale osoby dorosłej
	<i>Rodzaje energii</i>		
		– posługiwanie się zabawkami na baterie, określanie źródła ich zasilania, samodzielne wymienianie baterii	– poznawanie różnych rodzajów energii: mechanicznej, elektrycznej, ciepłej oraz ich źródeł, np.: siła wiatru, wody, słońce
Jesteśmy artystami	<i>Przejawy ekspresji</i>		
		– wyrażanie swoich przeżyć wewnętrznych, uczuć poprzez różne formy ekspresji: słownej, ruchowej, plastycznej, muzycznej – nadawanie sobie przez dzieci pseudonimów artystycznych	– uczestniczenie w zabawach wykorzystujących wybrane techniki i metody aktywizujące, np.: kreatywne rysowanie, tworzenie analogii, wizualizację, personifikację

		– uczestniczenie w organizowanych dniach sztuki (np. wspólne z rodzicami warsztaty plastyczne na świeżym powietrzu itp.) – swobodna ekspresja artystyczna (wyrażana w różnych formach) na łonie natury (np. fotografowanie łąki wiosną) – obserwowanie osiągnięć dzieci utalentowanych artystycznie	
--	--	---	--

Oczekiwane efekty aktywności artystycznej dziecka

W wyniku tej formy aktywności dziecko:

- chętnie słucha muzyki, śpiewa znane mu piosenki
- z radością uczestniczy w zabawach muzyczno-ruchowych
- wyraża swoje potrzeby, emocje, uzdolnienia podczas śpiewu, tańca, gry na instrumentach
- jest wrażliwe na piękno otaczającej je rzeczywistości
- chętnie podejmuje działalność plastyczno-konstrukcyjną, w której przejawia swoje upodobania
- podejmuje działania niestandardowe dla osiągnięcia zamierzonych celów w działalności plastyczno-konstrukcyjnej
- rozumie znaczenie literatury w życiu człowieka
- wyraża własne refleksje na temat obejrzanych przedstawień teatralnych i filmów
- chętnie bierze udział w organizowaniu przedstawień teatralnych, podczas których wyraża siebie w roli aktora
- przejawia zachowania niekonwencjonalne w czasie wykonywania zadań o charakterze otwartym, wymagających postawy twórczej
- chętnie uczestniczy w zabawach konstrukcyjno-technicznych
- zna podstawowe zasady korzystania z wybranych urządzeń technicznych
- rozumie znaczenie techniki dla rozwoju człowieka
- posługuje się podstawowymi terminami z dziedziny sztuki
- wypowiada się na temat własnych upodobań artystycznych
- dba o rozwój własnych zainteresowań z wybranej dziedziny sztuki.

Aktywność ruchowa i zdrowotna

Realizacja założeń podstawy programowej z zakresu następujących obszarów edukacyjnych:

Wychowanie zdrowotne i kształtowanie sprawności fizycznej dzieci (5).

Wdrażanie dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych (6).

Zakres tematyczny	Grupa dzieci		
	Dzieci młodsze (3-, 4-letnie)	Dzieci starsze (5-, 6-letnie)	Dzieci o szczególnie wysokim poziomie rozwoju
Nasz rozwój fizyczny	<i>Poznanie ogólnej budowy własnego ciała</i>		
	– nazywanie wybranych części ciała – dostrzeganie podstawowych różnic w wyglądzie między dziewczynkami i chłopcami oraz kobietami i mężczyznami	– wskazywanie, po której stronie ciała znajduje się serce – nazywanie części ciała – nazywanie wybranych organów wewnętrznych, np.: serce, płuca, żołądek, mózg, określanie ich funkcji – dostrzeganie zmian w swoim rozwoju fizycznym na przestrzeni kilku lat (wzrost, zmiany proporcji w budowie ciała) na podstawie zdjęć – dostrzeganie różnic w wyglądzie między dziewczynkami i chłopcami oraz kobietami i mężczyznami – uświadamianie problemów osób niepełnosprawnych fizycznie (np. utrudnionego sposobu poruszania się)	– dostrzeganie różnic w funkcjonowaniu dzieci, dorosłych i starszych osób
Nasza sprawność ruchowa	<i>Wspomaganie rozwoju ruchowego</i>		
	– rozwijanie orientacji w schemacie własnego ciała – uczestniczenie w zabawach ruchowych: kształtujących postawę, orientacyjno-porządkowych, bieżnych, z elementami czworakowania, z elementami skoku, podskoku, z elementami toczenia, z elementami rzutu, chwytu, równoważnych, organizowanych metodą opowieści ruchowych, ze śpiewem	– utrwalenie orientacji w schemacie własnego ciała i ciała drugiej osoby (np. w kontekście kształtowania prawidłowej postawy) – zacieśnianie kontaktów interpersonalnych z grupą poprzez wspólne organizowanie swobodnych zabaw ruchowych	– uczestniczenie w zabawach i grach ruchowych przekraczających możliwości dzieci w wieku przedszkolnym

		– uczestniczenie w zabawach ruchowych: kształtujących postawę, orientacyjno-porządkowych, bieżnych, z elementami czworakowania, z elementami skoku, podskoku, z elementami toczenia, z elementami rzutu, chwytu, równoważnych, organizowanych metodą opowieści ruchowych, ze śpiewem – uczestniczenie w zabawach organizowanych w terenie (w ogrodzie przedszkolnym, w parku, na boisku) w różnych porach roku (na śniegu, w wodzie) – uczestniczenie w ćwiczeniach gimnastycznych z wykorzystaniem standardowych metod, metody R. Labana i innych metod twórczych, np.: W. Sherborne, A. i M. Kniessów, C. Orffa – wykorzystywanie w zabawach i ćwiczeniach niekonwencjonalnych przyborów, np.: plastikowych butelek, gumy pasmanteryjnej, gazet, sznurków, pudełek – uczestniczenie w zabawach z elementami rywalizacji – przeplatanie aktywności ruchowej odpoczynkiem	
Dbamy o nasze zdrowie	<i>Zdrowa żywność</i>		
	– spożywanie zdrowej żywności: warzyw, owoców, mięsa, nabiału (ograniczanie spożycia słodczy, chipsów), picie kompotów, soków (ograniczanie napojów gazowanych)	– spożywanie zdrowej żywności: warzyw, owoców, mięsa, nabiału (ograniczanie spożycia słodczy, chipsów), picie kompotów, soków (ograniczanie napojów gazowanych) – przezwyciężanie niechęci do nieznanych potraw – przestrzeganie zasad właściwego zachowania się podczas spożywania posiłków	– wymienianie zdrowych produktów oraz produktów szkodzących zdrowiu

<i>Dbłość o higienę</i>			
	– ubieranie się odpowiednio do warunków atmosferycznych występujących w danej porze roku – przebywanie na świeżym powietrzu; uczestniczenie w spacerach, zabawach – dbanie o higienę poprzez: • codzienne mycie całego ciała • mycie zębów po posiłkach • samodzielne korzystanie z toalety • mycie rąk, zwłaszcza po pobycie w toalecie i zabawie na świeżym powietrzu • utrzymywanie w czystości odzieży, obuwia • samodzielne ubieranie się i rozbieranie, dbanie o rzeczy osobiste • codzienną zmianę bielizny, • nieużywanie cudzych grzebieni, szczotek, ręczników • zachowywanie porządku w miejscu zabawy	– ubieranie się odpowiednio do warunków atmosferycznych występujących w danej porze roku (zapobieganie przegrzaniu i zmarznięciu) – przebywanie na świeżym powietrzu; uczestniczenie w spacerach, zabawach i ćwiczeniach ruchowych – dbanie o narządy zmysłów poprzez: dobre oświetlenie miejsc zabaw, pracy, unikanie hałasu, samemu też nie będąc jego źródłem, wietrzenie pomieszczeń – dbanie o higienę poprzez: • codzienne mycie całego ciała • mycie zębów po posiłkach • samodzielne korzystanie z toalety • mycie rąk, zwłaszcza po pobycie w toalecie i zabawie na świeżym powietrzu • utrzymywanie w czystości odzieży, obuwia; zwracanie uwagi na estetyczny wygląd • samodzielne ubieranie się i rozbieranie, dbanie o rzeczy osobiste • codzienną zmianę bielizny • nieużywanie cudzych grzebieni, szczotek, ręczników • zachowanie porządku w miejscu zabawy, pracy, nauki	– rozumienie znaczenia higieny osobistej
	<i>Zapobieganie chorobom</i>		
	– systematyczne kontrolowanie stanu uzębienia – sygnalizowanie nauczycielowi złego samopoczucia	– dostrzeganie roli lekarza w dbaniu o zdrowie ludzi – systematyczne kontrolowanie stanu uzębienia; przewyciężanie obaw przed wizytą u stomatologa	– poznawanie skutków niezapobiegania chorobom

		– rozmawianie na temat szczepień ochronnych, wskazywanie ich wartości zdrowotnych – rozumienie konieczności przyjmowania leków w czasie choroby – nazywanie znanych chorób, określanie ich symptomów, podawanie sposobów leczenia – dostrzeganie w swoim życiu osób chorych i cierpiących, zrozumienie ich potrzeb – sygnalizowanie nauczycielowi złego samopoczucia	
	<i>Żyjemy w zdrowym otoczeniu</i>		
		– przebywanie w dobrze wentylowanych, oświetlonych i odpowiednio ocieplonych pomieszczeniach – odpowiednie dobieranie miejsc zabaw przy stoliku, biurku (miejsce dobrze oświetlone, krzesło dopasowane do wzrostu dziecka) – spożywanie posiłków w czystych naczyniach, przy estetycznie nakrytym stole	– wykazywanie się asertywnością wobec rodziców przeciwko stwarzaniu przez nich niezdrowego otoczenia w środowisku rodzinnym
Nasze bezpieczeństwo na co dzień	<i>Poznanie zasad bezpieczeństwa, przestrzeganie ich</i>		
	– poznawanie zasad właściwego zachowania się w czasie korzystania ze środków transportu – niehałasowanie przy ludziach chorych, starszych	– właściwe zachowywanie się w czasie korzystania ze środków transportu – poznawanie zasad ruchu drogowego dotyczących prawidłowego i bezpiecznego poruszania się po ulicach i drogach – odpowiednie zachowywanie się podczas burzy, huraganu – rozumienie konieczności zachowywania ciszy w miejscach publicznych – niehałasowanie przy ludziach chorych, starszych	– zdobywanie wiedzy na temat instytucji dbających o bezpieczeństwo ludzi, np.: komendy policji, pogotowia ratunkowego

		– bezpieczne posługiwanie się przyborami, np.: igłą, nożyczkami, młotkiem – wybieranie bezpiecznego miejsca do zabaw – poznawanie roli policjanta dbającego o bezpieczeństwo ludzi	
	<i>Uświadomienie niebezpieczeństw wynikających z nieprzestrzegania zakazów</i>		
	– poznawanie sytuacji zagrażających bezpieczeństwu: • nieoddalania się od rodziców (opiekunów) w miejscach publicznych • rozmawiania z obcymi ludźmi, odchodzenia z nimi • zbliżania się do nieznanych zwierząt, zwłaszcza psów • bezpieczne korzystanie z urządzeń znajdujących się na placu zabaw	– poznawanie sytuacji zagrażających bezpieczeństwu: • nieoddalania się od rodziców (opiekunów) w miejscach publicznych, • bawienia się w miejscach niedozwolonych, np.: przy ruchliwej ulicy, na zamrzniętym stawie • zabaw różnymi źródłami ognia, które mogą być przyczyną pożaru • wpuszczania do mieszkania, pod nieobecność rodziców, obcych ludzi • rozmawiania z obcymi ludźmi (niepodawanie danych osobowych oraz nieprzekazywanie informacji na temat rodziny), odchodzenia z nimi • jedzenia nieznanych roślin, brudnych owoców • bawienia się lekarstwami, środkami chemicznymi • samowolnego korzystania z urządzeń elektrycznych • zbliżania się do nieznanych zwierząt, zwłaszcza psów – bezpieczne korzystanie ze sprzętu sportowego, przyborów, narzędzi, urządzeń znajdujących się na placu zabaw – informowanie nauczyciela o wszystkich sytuacjach budzących wątpliwości i obawy – sygnalizowanie potrzeby pomocy w sytuacjach zagrożenia osobom, które mogą tej pomocy udzielić	– przewidywanie skutków wynikających z niebezpiecznych zabaw i zachowań

Oczekiwane efekty aktywności ruchowej i zdrowotnej dziecka

W wyniku tej formy aktywności dziecko:

- chętnie uczestniczy w zabawach, grach i zajęciach ruchowych
- zna nazwy części ciała (także niektórych organów wewnętrznych), stosuje je
- wymienia różnice w wyglądzie człowieka, zmieniającym się pod wpływem wieku
- rozumie potrzebę ruchu dla prawidłowego funkcjonowania organizmu
- przestrzega zasad obowiązujących w zabawach i grach ruchowych
- jest sprawne ruchowo
- przejawia twórczą inicjatywę w zabawach ruchowych
- rozumie zasady sportowej rywalizacji
- sygnalizuje potrzebę odpoczynku, kiedy jest zmęczone
- zna zasady dbałości o zdrowie, przestrzega ich
- rozumie potrzebę dbałości o bezpieczne, sprzyjające zdrowiu otoczenie
- zna zasady bezpieczeństwa, przestrzega ich
- wie, co może zagrażać zdrowiu i życiu człowieka
- określa swoje samopoczucie
- jest wrażliwe na problemy ludzi niepełnosprawnych fizycznie, chorych i cierpiących.

ZASADY, METODY I NARZĘDZIA DIAGNOZOWANIA ROZWOJU DZIECKA

Okres przedszkolny wiąże się z licznymi zmianami dokonującymi się w rozwoju dziecka. Dążenie kadry pedagogicznej przedszkola do urzeczywistniania założonych celów, połączone ze świadomą organizacją warunków sprzyjających edukacji, dodatkowo potęguje liczne przeobrażenia dziecięcej psychiki. **Dziecko kończące edukację przedszkolną to nowa wartość, osoba znacznie bardziej samodzielna, wykazująca się wyższym poziomem sprawności i umiejętności, posiadająca znacznie szersze horyzonty wiedzy niż trzylatek, przekraczający pierwszy raz próg przedszkola.** Aktywność dziecka podejmowana w czasie edukacji przedszkolnej sprawia także, że jest ono bardziej świadome swoich możliwości, osobistych dążeń, upodobań, gradacji uznawanych wartości oraz własnego wpływu na przekształcenia otaczającej je rzeczywistości.

Sukcesy dziecka są wspólną satysfakcją wszystkich uczestników procesu edukacyjnego, ale stanowią także wyzwanie jako kategoria podlegająca ocenie. Radość wynikającą z dostrzeganych zmian w osobowości dziecka nauczyciel musi bowiem łączyć z **pracą pedagogiczną polegającą na obserwowaniu, stałym monitorowaniu i ocenianiu tempa i kierunku przeobrażeń pojedynczych cech oraz ogólnie rozumianego rozwoju.**

W czasie dokonywania monitorowania dynamiki rozwoju dziecka nauczyciel powinien mieć na względzie następujące **zasady**:

- każde dziecko jest odrębną indywidualnością, dlatego należy unikać porównania go do innych dzieci
- rozwój dziecka uwarunkowany jest wieloma czynnikami, dlatego należy mieć na uwadze jego potencjał biologiczny, dotychczasowe doświadczenia, liczne wpływy środowiskowe oraz kierunek jego własnej aktywności
- z uwagi na różnice w indywidualnym tempie rozwoju każdego człowieka należy zachować spokój w oczekiwaniu na pojawienie się u dziecka określonych właściwości, kompetencji
- dysponujemy różnymi typami inteligencji, dlatego rozwój dziecka należy postrzegać poprzez specyficzne zdolności do nabywania kompetencji
- jesteśmy w toku rozwoju, dlatego należy unikać kategoriycznych stwierdzeń w ocenie wybranej cechy, bowiem w niedługim czasie stwierdzenia te ulegają dezaktualizacji
- każdy z nas czuje obawy przed oceną, dlatego należy starać się, aby wyrażane względem dziecka opinie nie budziły jego lęku, co łatwo osiągnąć, koncentrując się na pozytywnych aspektach dziecięcych zachowań, dociekań
- każdy człowiek jest zdolny do przekraczania wyznaczonych mu ograniczeń, dlatego należy pozostawić dziecku dużo swobody w wyrażaniu siebie i pozytywnie oceniać każdy przejaw jego twórczego, niekonwencjonalnego myślenia i działania
- z powodu względnej wartości różnych narzędzi badawczych służących określaniu poziomu rozwoju dziecka, należy zachować maksymalną ostrożność podczas ich wykorzystywania i interpretacji wyników uzyskanych tą drogą
- zdarza się nam popełniać błędy, dlatego wartościując rozwój dziecka, warto konsultować swoje niepokojące spostrzeżenia ze specjalistami z poradni psychologiczno-pedagogicznej
- nauczyciele mają przyjemność uczestniczenia w rozwoju dziecka przez stosunkowo krótki okres jego życia, dlatego uwagi wynikające ze swoich spostrzeżeń muszą konsultować, uzgadniać z rodzicami wychowanka znającymi go znacznie dłużej.

Obowiązek diagnozowania rozwoju dziecka, wpisany w powinność pedagogiczną nauczyciela, nie musi wiązać się z jakimikolwiek trudnościami, jeżeli tylko podejździe się do niego z rzetelnym przygotowaniem teoretycznym, ze zrozumieniem prawidłowości rozwoju, znajomością zasad, metod, technik i narzędzi badawczych, służących poznawaniu cech osobowościowych, ale przede wszystkim z szacunkiem, tolerancją i ludzką życzliwością w stosunku do ocenianego podmiotu o ogromnej wrażliwości, jakim jest dziecko w wieku przedszkolnym.

Rzeczywisty przebieg rozwoju przebiega w sposób ciągły, ale jego tempo jest indywidualne dla każdego dziecka. Nauczyciele, rodzice, chcąc go wspomagać (nie przyspieszać!), muszą wiedzieć, na jakim etapie rozwoju się ono znajduje. Różnice w rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym są bardzo duże.

Żeby traktować rozwój każdego dziecka indywidualnie i wspomagać go, powinniśmy wiedzieć, na jakim poziomie rozwoju jest mowa dziecka, jego myślenie, percepcja wzrokowa, słuchowa, orientacja przestrzenna, koordynacja wzrokowo-ruchowa. Znając to, możemy pracować indywidualnie z każdym dzieckiem.

Szczególnie ważny moment w pracy przedszkola wiąże się z oceną dziecka pod kątem jego gotowości do nauki szkolnej.

W literaturze pedagogicznej, poświęconej gotowości szkolnej dziecka, poruszanych jest wiele wątków, poczynając od rysu historycznego badań nad przygotowaniem dziecka do szkoły, poprzez określenia definicyjne i poszukiwania kryteriów oceny gotowości szkolnej, aż do analizy wyników badań naukowych z tej dziedziny. Współcześnie próbuje się także określać poziom gotowości szkoły masowej na przyjęcie wychowanków zróżnicowanych pod względem stopnia rozwoju. Funkcjonują także wystandaryzowane testy do określenia poziomu dojrzałości szkolnej (np. DS₁ Barbary Wilgockiej-Okon⁸) oraz szereg narzędzi badawczych, głównie arkuszy obserwacyjnych, służących określeniu poziomu rozwoju wybranych cech.

Najbardziej wszechstronną metodą rozpoznawania cech charakterystycznych dla rozwoju dziecka jest obserwacja, której narzędziami mogą być prowadzone przez nauczyciela dzienniczki lub arkusze obserwacyjne. Ważne jest, aby w toku obserwacji pamiętać o przestrzeganiu zasad: celowości, planowości, systematyczności, dokładności i o obiektywizmie. Przykładowy arkusz obserwacyjny zamieszczono w Aneksie (załącznik nr 4). Służy on do określenia dynamiki rozwoju dziecka w zakresie sfer: fizycznej, umysłowej i społeczno-emocjonalnej. Porównywanie poziomu rozwoju danej cechy, uzyskanego przez dziecko w trzech kolejnych pomiarach, pozwala zdiagnozować tendencje rozwojowe i postawić prognozę co do dalszej dynamiki przeobrażeń. Dane dotyczące interpretacji wyników obserwowania dziecka znajdują się w Aneksie (załącznik nr 4).

Oceny gotowości dziecka do nauki szkolnej proponujemy natomiast dokonać na podstawie testu zatytułowanego *Arkusz badania gotowości szkolnej* (Aneks, załącznik nr 5). Arkusz został zbudowany z 36 zadań badających sferę rozwoju fizycznego, umysłowego i społecznego. Maksymalnie dziecko może osiągnąć z tego testu 108 punktów. Określone zostały 3 poziomy gotowości szkolnej: wysoki (82–108 pkt.), przeciętny (55–81 pkt.) i niski (poniżej 55 pkt.). Szczegółowe przedziały dla poszczególnych sfer rozwoju oraz jakościowa interpretacja wyniku znajduje się w Aneksie (załącznik nr 6).

Warunki wykonywania zadań z wykorzystaniem *Arkusza badania gotowości szkolnej*

- Zadania wykonywane przez dziecko powinny być tak rozłożone w czasie, aby nie czuło się ono znużone i zmęczone. Jeśli są podstawy do niepokoju o rozwój dziecka, badanie należy przeprowadzić w przedszkolu (oddziałach przedszkolnych, domu) w kwietniu/maju, a w szkole po rozpoczęciu roku szkolnego.
- Należy tak zorganizować pracę, aby wykonywanie zadań było dla dziecka dobrą zabawą, a nie przykrą koniecznością.
- W czasie wykonywania zadań należy zagwarantować dziecku spokój, ciszę i poczucie bezpieczeństwa.
- Polecenia kierowane do dziecka należy wypowiadać wyraźnie, a w razie potrzeby – powtórzyć.
- Do realizacji zadań są potrzebne: ołówek, kredki, nożyczki, patyczki, kolorowy papier, farby, pędzle, klej, klocki, bibuła, skakanka, piłka.
- Określenie rozwoju społecznego dziecka wymaga dłuższej obserwacji w trakcie interakcji z dziećmi i dorosłymi.
- Określanie poziomu rozwoju wskazanych sfer może odbywać się w innej kolejności niż zaproponowano w arkuszu, natomiast zadania w każdej sferze ułożone są według wzrastającego stopnia trudności, dlatego nie należy zmieniać ich kolejności.

Rozbudowaną wersję *Arkusza badania gotowości szkolnej* nauczyciel może znaleźć w publikacji naszego autorstwa zatytułowanej *W trosce o udany start. Ocena gotowości dziecka do rozpoczęcia nauki szkolnej. Poradnik dla nauczycieli i rodziców*⁸.

⁸ M. Kwaśniewska, W. Żaba-Żabińska, *W trosce o udany start. Ocena gotowości dziecka do rozpoczęcia nauki szkolnej. Poradnik dla nauczycieli i rodziców*, Grupa Edukacyjna S.A., Kielce 2008.

ZASADY, FORMY I PRZYKŁADY ORGANIZOWANIA WSPÓŁPRACY PRZEDSZKOLA Z RODZICAMI

Jedną z głównych cech charakterystycznych dla dzieci w wieku przedszkolnym jest fakt **dominującej roli środowiska rodzinnego** w ich rozwoju. Pomimo istotnego znaczenia, jakie przypisuje się edukacji przedszkolnej, to jednak dom rodzinny jest nadal dla dziecka na tym etapie rozwojowym miejscem, gdzie czuje się ono w pełni bezpieczne, kochane i rozumiane. Ta prawidłowość rozwojowa małych dzieci musi więc być uwzględniona w toku organizowania procesu edukacyjnego na terenie przedszkola.

Współczesna pedagogika przedszkolna o orientacji humanistycznej postuluje **nadanie właściwej rangi udziałowi rodziców w procesie instytucjonalnego wychowywania ich dzieci**. Przejawiać ma się to w możliwości wyboru placówki przedszkolnej (także grupy dzieci i – ewentualnie – nauczyciela) oraz w aktywnym współuczestniczeniu w podejmowaniu istotnych decyzji dotyczących samego procesu wychowania i nauczania. Nowocześnie rozumiana rola nauczyciela eksponuje więc jego kompetencje nie tylko do pracy z dziećmi, ale także do umiejętnego integrowania środowiska przedszkola ze środowiskiem rodzinnym wychowanków. Od pedagogów oczekuje się „wychodzenia naprzeciw” wyobrażeniom rodziców o edukacji ich dzieci, posiadania zdolności nawiązywania kontaktów interpersonalnych oraz umiejętności prowadzenia dialogu o sprawach istotnych dla prawidłowego funkcjonowania dziecka w warunkach przedszkolnych. Aktualnie przedszkole ma być miejscem otwartym na różnorodność dwustronnych (rodzice – nauczyciel), a nawet trójstronnych (dziecko – rodzice – nauczyciel) inicjatyw dotyczących organizacji, przebiegu i wyników procesu edukacyjnego.

Wobec powyżej zarysowanych tendencji współpracę przedszkola z rodzicami autorki programu *Nasze przedszkole* proponują oprzeć na następujących **zasadach**:

- zapoznanie rodziców z głównymi ideami, celami i treściami programu wychowania, jaki będzie wykorzystywany w pracy z dziećmi
- wspólne podejmowanie decyzji dotyczących:
 - zagospodarowania przestrzeni przedszkola, głównie sali, w której przebywać będą ich dzieci,
 - wyboru *kart pracy*, *zeszytów ćwiczeń* itp.,
 - ustaleń dotyczących szczegółowej organizacji dnia pobytu dzieci w przedszkolu,
 - sposobów kontaktowania się z nauczycielem w sytuacjach wyjątkowych,
- określenie możliwości stałego uczestnictwa rodziców w organizowanych zajęciach dla dzieci (z uwzględnieniem przestrzegania zasad higieny pracy dzieci i nauczyciela)
- organizowanie kontaktów z rodzicami opartych na tradycyjnych (np. „kącik dla rodziców”, zebrania, rozmowy indywidualne itd.) i nowatorskich (zajęcia warsztatowe, pikniki, zawody sportowe, akcje charytatywne, wykorzystywanie internetu, itp.) formach współpracy
- uwzględnianie w pracy pedagogicznej z dziećmi inicjatyw wychodzących ze strony rodziców
- stałe wymienianie informacji o spostrzeżeniach dotyczących przebiegu procesu rozwojowego dzieci.

Z uwagi na specyfikę proponowanego programu, przejawiającą się w oparciu jego założeń na transgresyjnej koncepcji rozwoju człowieka, w toku nawiązywanych z rodzicami kontaktów należy ponadto wyjaśniać znaczenie, jakie przypisuje się w rozwoju dziecka jego samodzielności, kreatywności, dążeniu do niepowtarzalności, bowiem tylko wspólnie obrany kierunek dążeń może przynieść pożądane efekty edukacyjne. Sens zawarty w tytułowym wyrażeniu „Nasze przedszkole” oznacza, w rozumieniu autorek, nie tylko wspólnotę podejmowanych działań, ale także **współodpowiedzialność za losy małych dzieci**.

Przyjęcie w pracy pedagogicznej zasady współpodmiotowości, jako jednej z głównych i obowiązkowych kategorii, pociąga za sobą konsekwencję w postaci większego niż dotychczas aktywnego udziału rodziców w życiu przedszkola i szkoły.

Rolą nauczyciela jest wsłuchiwanie się w oczekiwania rodziców, zachęcanie ich do uczestniczenia w funkcjonowaniu przedszkola lub szkoły oraz stwarzanie rodzicom warunków do współdecydowania o przebiegu edukacji dzieci.

Natomiast przed rodzicami stoi zadanie podjęcia wspólnych inicjatyw z nauczycielem i realizowanie ich dla dobra dziecka.

Do wykorzystywanych dotychczas form współpracy nauczycieli z rodzicami, takich jak: rozmowy indywidualne, zebrania, zajęcia otwarte, „kącik dla rodziców”, Rada Rodziców, udział w uroczystościach i pracach na

rzecz placówki itp., należy dopisać wiele nowych, które mogą przyczynić się do podniesienia poziomu świadomego zaangażowania się rodziców w proces edukacji dzieci. Są to: zajęcia warsztatowe, wykłady z udziałem specjalistów z różnych dziedzin, współprowadzenie przez rodziców zajęć dla dzieci itp.

W Aneksie (załącznik nr 7) proponujemy przykładowe scenariusze spotkań nauczyciela z rodzicami, a także z dziećmi pięcio-, sześcioletnimi.

PROPONOWANA LITERATURA

1. Adamek I., *Rozwiązywanie problemów przez dzieci*, Kraków 1998.
2. Bałachowicz J., Kowalska A., *Wczesna edukacja dziecka. Stan obecny – perspektywy – potrzeby*, Warszawa 2006.
3. Białobrzaska J., *Zostań nawiedzoną nauczycielką, czyli jak uczyć, żeby nauczyć*, Warszawa 2006.
4. Bogdanowicz M., *Ćwiczenia grafomotoryczne Hanny Tymichowej usprawniające technikę rysowania i pisanie, z. 1, 2, 3*, Warszawa 1988.
5. Bogdanowicz M., *Integracja percepcyjno-motoryczna. Teoria – diagnoza – terapia*, Warszawa 1997.
6. Bogdanowicz M., Kasica A., *Ruch rozwijający dla wszystkich. Efektywność metody Weroniki Sherborne*, Gdańsk 2003.
7. Bogdanowicz M., Kisiel B., Przasnyska M., *Metoda Weroniki Sherborne w terapii i wspomaganiu rozwoju dziecka*, Warszawa 1996.
8. Bogdanowicz M., *Ryzyko dysleksji. Problem i diagnozowanie*, Gdańsk 2004.
9. Bröuck J., *Podręcznik dla dzieci, które mają trudnych rodziców*, Warszawa 1995.
10. Brzezińska A., Czuba T., *Dziecko w zabawie i świecie języka*, Poznań 1995.
11. Cudak H., *Znaczenie rodziny w rozwoju i wychowaniu małego dziecka*, Warszawa 1999.
12. Dziobaszewski W., *Zielone zadania dla przedszkolaków. Zadania z matematyki o treściach z ekologii i ochrony środowiska*, Warszawa 1998.
13. Emiluta-Roza D., *Wspomaganie rozwoju mowy dziecka w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1994.
14. Falkiewicz-Szult M., *Przemoc symboliczna w przedszkolu*, Kraków 2007.
15. Filip J., Rams T., *Dziecko w świecie matematyki*, Kraków 2000.
16. Fisher R., *Uczymy, jak myśleć*, Warszawa 1999.
17. Frączakowie E. i J., *Kącik przyrody w wychowaniu przedszkolnym*, Warszawa 1991.
18. Frączakowie E. i J., *Ochrona i kształtowanie środowiska w edukacji dzieci przedszkolnych*, Warszawa 1984.
19. Gałczyńska T. (red.), *Ten piękny, tajemniczy świat. Edukacja ekologiczna w przedszkolu*, Warszawa 1997.
20. Gardner H., Kornhaber M. L., Wake W. K., *Inteligencja. Wielorakie perspektywy*, Warszawa 2001.
21. Grochowalska M., *Gestykulacja i mowa. O niewerbalnym komunikowaniu się dzieci w wieku przedszkolnym*, Kraków 2002.
22. Grochulska J., *Agresja u dzieci*, Warszawa 1993.
23. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Dziecięca matematyka. Książka dla rodziców i nauczycieli*, Warszawa 1997.
24. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Wspomaganie rozwoju umysłowego czterolatków i pięciolatków*, Warszawa 2004.
25. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Wspomaganie rozwoju umysłowego trzylatków i dzieci starszych wolniej rozwijających się*, Warszawa 2000.
26. Guz S., Andrzejewska J. (red.), *Wybrane problemy edukacji dzieci w przedszkolu i szkole*, Lublin 2005.
27. Guz S. (red.), *Rozwój i edukacja dziecka, szanse i zagrożenia*, Lublin 2005.
28. Healey J. M., *Leworęczność. Jak wychować leworęczne dziecko w świecie ludzi praworęcznych*, Gdańsk 2004.
29. Ilg F. L., Bates Ames L., Baker S. M., *Rozwój psychiczny dziecka od 0 do 10 lat*, Gdańsk 2006.
30. Kamińska K., *W stronę wielokulturowości w edukacji przedszkolnej*, Warszawa 2005.
31. Karwowska-Struczyk M., *Nisze ekologiczne a rozwój dziecka*, Warszawa 2000.
32. Karwowska-Struczyk M., Hajnicz W., *Obserwacja w poznawaniu dziecka*, Warszawa 1998.
33. Kielar-Turska M., *Jak pomagać dziecku w poznawaniu świata*, Warszawa 1992.
34. Kielar-Turska M., Muchacka B., *Stymulacyjna i terapeutyczna funkcja zabawy*, Kraków 1999.
35. Klim-Klimaszewska A., *Pedagogika przedszkolna*, Warszawa 2005.
36. Komorowska H., *O programach prawie wszystko*, Warszawa 1999.
37. Kozłowska A., *Jak pomóc dziecku z zaburzeniami życia uczuciowego*, Warszawa 1996.
38. Kozłowska A., *Zaburzenia emocjonalne u dzieci w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1984.
39. Koźmińska I., Olszewska E., *Z dzieckiem w świat wartości*, Warszawa 2007.

40. Krzyżewska J., *Aktywizujące metody i techniki w edukacji*, cz. 1, 2, Suwałki 2000.
41. Kurcz I., *Psychologia języka i komunikacji*, Warszawa 2005.
42. Kwaśniewska M., Żaba-Żabińska W., *W trosce o udany start. Ocena gotowości dziecka do rozpoczęcia nauki szkolnej. Poradnik dla nauczycieli i rodziców*, Kielce 2008.
43. Lee C., *Wzrastanie i rozwój dziecka*, Warszawa 1997.
44. Lewandowska K., *Muzykoterapia dziecięca. Zbiór rozpraw z psychologii muzycznej dziecka i muzykoterapii dziecięcej*, Gdańsk 1996.
45. Lipnicka B., *Kształtowanie zdolności i talentu dziecka. Wspierająca funkcja rodziców*, Kraków 2000.
46. Lubowiecka J., *Przystosowanie psychologiczno-społeczne dziecka do przedszkola*, Warszawa 2000.
47. Maas V. F., *Uczenie się przez zmysły. Wprowadzenie do terapii integracji sensorycznej*, Warszawa 1998.
48. Malko D., *Metodyka wychowania muzycznego w przedszkolu*, Warszawa 1990.
49. Minczakiewicz E. M., Grzyb B., Gajewski Ł., *Elementarz dla rodziców. Dziecko ryzyka a wychowanie*, Kraków 2003.
50. Minczakiewicz E. M., *Zabawa w rozwoju poznawczym i emocjonalno-społecznym dzieci o zróżnicowanych potrzebach i możliwościach*, Kraków 2006.
51. Mystkowska H., *Rozwijamy mowę i myślenie dziecka w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1991.
52. Natroff A., Wasiluk K., *Wychowanie plastyczne w przedszkolu*, Warszawa 1990.
53. Owczarek S., *Gimnastyka przedszkolaka*, Warszawa 2001.
54. Pelamatti L., *Rusz głową. Jak wspierać rozwój dziecka, zachęcać je do nauki i pomagać mu budować poczucie własnej wartości*, Kraków 2007.
55. Piszczyk M., *Terapia zabawą*, Warszawa 2002.
56. Przetacznik-Gierowska M., Makiełło-Jarża G., *Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego*, Warszawa 1992.
57. Ratajek Z., Kwaśniewska M. (red.), *Edukacja elementarna w zreformowanym systemie szkolnym*, Kielce 2004.
58. Rodak H., Nawrocka D., *Poradnik dla pedagogów, logopedów i rodziców dzieci z trudnościami w porozumieniu się*, Warszawa 1995.
59. Sachajski B., *Uczymy poprawnej wymowy*, Warszawa 1981.
60. Sawicka A., *Współpraca przedszkola z rodzicami*, Warszawa 1991.
61. Sherborne W., *Ruch rozwijający dzieci*, Warszawa 1996.
62. Siwek H., *Czynnościowe nauczanie matematyki*, Warszawa 1998.
63. Sowińska H., Michałak R. (red.), *Edukacja elementarna jako strategia zmian rozwoju dziecka*, Kraków 2004.
64. Sternberg R. L., Spear-Swerling L., *Jak nauczyć dzieci myślenia*, Gdańsk 2003.
65. Szuksta M., Mendel H., *Współczesne tendencje w nauczaniu inspirowane metodami Montessori, Freineta, Steinera*, Płock 1995.
66. Szuman S., *O sztuce i wychowaniu estetycznym*, Warszawa 1990.
67. Szuman S., *Sztuka dziecka*, Warszawa 1991.
68. Tarczyński J., *Aktywne słuchanie muzyki według Batti Strauss. Wychowanie muzyczne w szkole nr 2/3*, Warszawa 2000.
69. Tillman D., Colomina P. Q., *Wychowanie w duchu wartości. Przewodnik. Program edukacyjny*, Warszawa 2004.
70. Tillman D., Hsu D., *Wychowanie w duchu wartości. Wchodzenie w świat. 3–7 lat. Program edukacyjny*, Warszawa 2004.
71. Vasta R., Haith M., Miller S., *Psychologia dziecka*, Warszawa 1995.
72. Wallon Ph., Cambier A., Engelhart D., *Rysunek dziecka*, Warszawa 1998.
73. Waloszek D., *Pedagogika przedszkolna. Metamorfoza statusu i przedmiotu badań*, Kraków 2006.
74. Waloszek D., *Program w edukacji dzieci. Geneza, istota, kryteria*, Warszawa 2005.
75. Wojciechowski J., *Zbliżamy dzieci przedszkolne do techniki*, Warszawa 1990.
76. Zahorska M., *Edukacja przedszkolna w Polsce – szanse i zagrożenia*, Warszawa 2003.
77. Zakrzewska B., *Każdy przedszkolak dobrym uczniem w szkole*, Warszawa 2003.
78. Zwiernik J., *Alternatywa w edukacji przedszkolnej*, Wrocław 1996.

ANEKS

Załącznik nr 1

RAMOWY ROZKŁAD DNIA DLA DZIECI MŁODSZYCH PRZEBYWAJĄCYCH W PRZEDSZKOLU 10 GODZIN

- 7⁰⁰–8⁰⁰ Schodzenie się dzieci do przedszkola. Zabawy dowolne służące realizacji pomysłów dzieci.
- 8⁰⁰–8⁴⁵ Zabawy integrujące grupę. Ćwiczenia ogólnorozwojowe (np. rozwijające percepcję wzrokową i słuchową, grafomotorykę). Rozmowy kierowane na tematy zgodne z zainteresowaniami dzieci. Zabawa ruchowa.
- 8⁴⁵–9⁰⁰ Przygotowanie do śniadania.
- 9⁰⁰–9³⁰ Śniadanie.
- 9³⁰–10¹⁵ Realizacja zadań edukacyjnych poprzez zajęcia z całą grupą.
- 10¹⁵–11⁴⁵ Spacer, zabawy dowolne na placu przedszkolnym lub w sali, zabawy ruchowe.
- 11⁴⁵–12⁰⁰ Przygotowanie do obiadu.
- 12⁰⁰–12³⁰ Obiad.
- 12³⁰–14⁰⁰ Leżakowanie.
- 14⁰⁰–14³⁰ Przygotowanie do podwieczorku.
- 14³⁰–14⁴⁵ Podwieczorek.
- 14⁴⁵–17⁰⁰ Ćwiczenia indywidualne z dziećmi, dostosowane do ich możliwości. Słuchanie opowiadań nauczyciela na podstawie literatury dziecięcej (ewentualnie czytanie fragmentów książek). Zabawy dowolne według zainteresowań dzieci.

RAMOWY ROZKŁAD DNIA DLA DZIECI STARSZYCH PRZEBYWAJĄCYCH W PRZEDSZKOLU 10 GODZIN

- 7⁰⁰–8⁰⁰ Schodzenie się dzieci do przedszkola. Zabawy dowolne służące realizacji pomysłów dzieci.
- 8⁰⁰–8³⁰ Zabawy integrujące grupę. Ćwiczenia ogólnorozwojowe (np. rozwijające percepcję wzrokową i słuchową, grafomotorykę). Rozmowy kierowane na tematy zgodne z zainteresowaniami dzieci.
- 8³⁰–8⁴⁵ Ćwiczenia poranne.
- 8⁴⁵–9⁰⁰ Przygotowanie do śniadania.
- 9⁰⁰–9³⁰ Śniadanie.
- 9³⁰–11⁰⁰ Realizacja zadań edukacyjnych poprzez zajęcia z całą grupą.
- 11⁰⁰–11⁴⁵ Spacer, zabawy dowolne na świeżym powietrzu (np. w ogrodzie, na boisku, w parku,) lub w sali; ćwiczenia gimnastyczne.
- 11⁴⁵–12⁰⁰ Przygotowanie do obiadu.
- 12⁰⁰–12³⁰ Obiad.
- 12³⁰–12⁴⁵ Ćwiczenia relaksacyjne.
- 12⁴⁵–14¹⁵ Zabawy dydaktyczne, ćwiczenia graficzne, utrwalanie poznanych wierszy i piosenek. Słuchanie opowiadań nauczyciela na podstawie literatury dziecięcej (ewentualnie czytanie fragmentów książek). Zabawy dowolne w sali lub na placu przedszkolnym.
- 14¹⁵–14³⁰ Przygotowanie do podwieczorku.
- 14³⁰–14⁴⁵ Podwieczorek.
- 14⁴⁵–17⁰⁰ Ćwiczenia indywidualne z dziećmi, dostosowane do ich możliwości i potrzeb. Zajęcia dodatkowe dla dzieci o szczególnych zainteresowaniach.

WRZESIEŃ, TYDZIEŃ I									
Treści programowe	Temat tygodnia	Dzień tygodnia	Temat dnia	Aktywność i działalność dziecka	Cele ogólne	Cele operacyjne	Karty pracy, cz. 1	Zajęcia ruchowe	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Nasza grupa – współtworzenie przyjaznej atmosfery w grupie; poznanie imion i nazwisk dzieci z grupy, przestrzeganie wspólnie ustalonych umów i zasad regulujących współżycie w grupie (...)	Przedszkole – drugi dom	1.	Witamy w przedszkolu	• Zintegrowanie grupy poprzez zabawy i ćwiczenia. • Wycieczka po przedszkolu, zapoznanie nowo przybyłych dzieci z poszczególnymi pomieszczeniami, a uczęszczających kolejny rok do przedszkola – ze zmianami, jakie zaszły w placówce podczas wakacji.	– zachęcanie do poznawania kolegów i koleżanek z grupy – zapoznanie z pomieszczeniami znajdującymi się w przedszkolu; zwrotne uwagi na zmiany, jakie zaszły w nich podczas wakacji	Dziecko: – zna imiona kolegów i koleżanek z grupy – podejmuje wspólnie zaproponowane działania – nazywa pomieszczenia znajdujące się w przedszkolu, wie, do czego służą – dostrzega różnice w ich wyglądzie	nr 1	• Ćwiczenia poranne – zestaw nr 1 (ulożone przez autora). • Zabawa ruchowa rozwijająca szybką reakcję na sygnał <i>Odszukaj swoją parę</i>. • Zabawa ruchowa rozwijająca inwencję ruchową <i>Wędrująca maskotka</i>. • Zabawa ruchowa rozwijająca umiejętności wskazywania kierunku <i>Pokaż kierunek</i>. • Zabawa ruchowa <i>Skała</i> (według W. Sherborne).	
		2.	Lubimy przychodzić do przedszkola	• Słuchanie opowiadania U. Geisler, H. Viehoff <i>Pierwszy dzień</i>. • <i>Przedszkole moich marzeń</i> – wykonanie pracy plastycznej.	– tworzenie atmosfery sprzyjającej adaptacji dzieci w przedszkolu – rozwijanie sprawności manualnych	– nawiązuje kontakty z rówieśnikami – wyraża swoje marzenia za pomocą ekspresji plastycznej	nr 2		
		3.	Liczymy nasze zabawki	• Zabawy matematyczne <i>Po-rządkujemy zabawki</i>. • Zabawy przy piosence <i>Przedszkole – drugi dom</i>.	– liczenie obiektów i odróżnianie liczenia błędnego od poprawnego – umuzykalnianie dzieci	– prawidłowo posługuje się liczebnikami głównymi – odróżnia liczenie błędne od prawidłowego – wyraża muzykę ruchem	nr 3		
			4.	Ustalamy zasady	• Ustalenie kodeksu obowiązującego w grupie – <i>Bezpiecznie jak w domu</i>. • Zabawa rysunkowa w parach <i>Obraz mojego ciała</i>.	– opracowanie kodeksu grupy – wskazywanie i nazywanie części ciała	– zna zasady obowiązujące w przedszkolu, przestrzega ich – dorysowuje brakujące elementy swojego ciała	nr 3	
			5.	Mamy dobrych kolegów	• Słuchanie wiersza K. Przybylskiej <i>Chodź, kolego</i>. • Zabawy badawcze <i>Lustro i jego tajemnice</i>.	– zachęcanie do bliższego poznawania swoich rówieśników – odkrywanie właściwości zwierciadeł	• zgodnie bawi się z innymi członkami grupy – wie, do czego służy lustro, aktywnie uczestniczy w zabawach z lusterkami	nr 4	

WRZESIEŃ, TYDZIEŃ II

WRZESIEŃ, TYDZIEŃ II

WRZESIEŃ, TYDZIEŃ III						
Nasze rodziny Wzmocnienie więzów w rodzinie poprzez: – poznanie historii rodziny, jej rodowodu, kulturowanie tradycji, zwyczajów – wzajemne okazywanie sobie uczuć, mówienie o nich – tworzenie wzajemnych relacji opartych na szacunku, akceptacji i miłości (...)	Nasze rodziny	1.	Kochamy swoich najbliższych • Słuchanie opowiadania M. Terlikowskiej <i>Nikt się nie trzęsie</i> . • Zabawy matematyczne <i>Pocięty obrazek</i> .	– rozwijanie mowy i myślenia – rozwijanie percepcji wzrokowo-słuchowej – rozwijanie techniki liczenia w zakresie określonego zbioru	Dziecko: – wypowiada się na określony temat – prawidłowo przelicza, stosując liczebniki porządkowe	- Ćwiczenia poranne – zestaw nr III (ulożone przez autora). - Zabawa ruchowa rozwijająca szybkość reakcji <i>Odszukaj rodziców</i>. - Zabawa ruchowa rozwijająca szybkość <i>Gazetowe domy</i>. - Zabawa ruchowa z elementem równowagi <i>Jesteśmy kelnerami</i>. - Zabawa rytmiczno-ruchowa <i>Bębenek</i>.
		2.	• Zabawy przy piosence <i>Plastiki</i> . • <i>Plastelinowy dom</i> – wyklepanie z plasteliny na opakowaniu z płyty CD.	– rozwijanie wrażliwości muzycznej i poczucia rytmu – rozwijanie sprawności manualnej	– interpretuje muzykę ruchem – ugniat i modeluje plastelinę	
		3.	Kim dla siebie jesteście? • Teatrzyk sylwet na podstawie wiersza T. Fiutowskiej <i>Kim jestem?</i> • Zabawa artykulacyjna <i>Stary dom</i> .	– określanie relacji pomiędzy członkami rodziny – usprawnianie narządów artykulacyjnych	– wie, kto oprócz mamy i taty należy do rodziny – mówi wyraźnie	
		4.	Przy wspólnym stole • Zabawa tematyczna <i>Rodzinnie przyjąć</i> . • <i>Ozdobna serwetka na stół</i> – ozdabianie stemplami z ziemniaków kawałków białego płótna.	– rozwijanie zainteresowań domowymi czynnościami – rozwijanie sprawności manualnej	– wie, jak prawidłowo nakryć do stołu – stempluje na płótnie według własnych pomysłów	
		5.	Urodziny w naszych domach • Zabawa dydaktyczna <i>Nasze urodziny</i> . • Zabawy badawcze <i>Poznajemy właściwości mąki, cukru i soli</i> .	– rozwijanie mowy i logicznego myślenia – zapoznanie z właściwościami wybranych substancji	– wie, kiedy ma urodziny i wypowiada się na ten temat – bierze czynny udział w zabawach badawczych	

WRZESIEŃ, TYDZIEŃ IV							
Nasze rodziny Wzmacnianie więzów w rodzinie poprzez: – poznanie historii rodziny, jej rodowodu, kultywowanie tradycji, zwyczajów – wzajemne okazywanie sobie uczuć, mówienie o nich – tworzenie wzajemnych relacji opartych na szacunku, akceptacji i miłości (...)	Nasze rodziny	6.	Powinniśmy sobie pomagać	• Sluchanie opowiadania A. Świrszczyńskiej <i>Cyganka</i>. • Zabawy rozwijające zmysł słuchu i koncentrację uwagi <i>Co słyszał w moim domu?</i>	– zachęcanie do niesienia pomocy swoim najbliższym – rozwijanie zmysłu słuchu i koncentracji uwagi	Dziecko: – wie, że powinno pomagać innym i dostrzegać ich potrzeby – aktywnie uczestniczy w proponowanych działaniach	• Ćwiczenia poranne – zestaw nr IV (ulożone przez autora). • Zabawa ruchowa doskonaląca szybkość reakcję na sygnał – <i>Rodzinka</i>. • Zabawa ruchowa rozwijająca szybkość i spostrzegawczość <i>Po-rzqdajemy ubranie</i>. • Zabawa bieżna <i>Do piaskownicy</i>. • Zabawa rytmiczno-ruchowa <i>Mówimy rytmicznie</i>. • Zabawa ruchowa rozwijająca umiejętność rozróżniania dźwięków – <i>Jak mama, jak tata</i>.
		7.	Wesoło spędzamy ze sobą czas	• Zabawy matematyczne <i>W rodzinnej szafie</i>. • Zabawy przy piosence <i>Maszerują przedszkolaki</i>.	– wyrabianie spostrzegawczości – rozwijanie wrażliwości muzycznej	– segreguje przedmioty według określonych cech i układa je zgodnie z zaproponowanym rytmem – wyraża muzykę za pomocą ruchu	nr 10
		8.	Na naszym podwórku	• Nauka wiersza A. Rumińskiej <i>Moje podwórko</i>. • <i>Kolorowy plac zabaw</i> – wydrapywany obrazek.	– rozwijanie pamięci i wyrazistego mówienia – zapoznanie z nową techniką plastyczną, poszerzanie doświadczeń plastycznych	– recytuje wiersz – wykonuje pracę plastyczną, stosując poznaną technikę	nr 11
		9.	Co robią nasi rodzice?	• Zabawa dydaktyczna <i>Kim są nasi rodzice?</i> • Zabawy badawcze <i>Bawimy się z wiatrem</i>.	– rozwijanie zainteresowań pracą rodziców – zapoznanie z wpływem wiatru na środowisko przyrodnicze	– rozpoznaje wybrane zawody; wypowiada się na temat pracy zawodowej swoich rodziców – podaje przykłady pozytywnych i negatywnych wpływów wiatru na środowisko przyrodnicze	nr 12
	10.	Chcemy żyć w zgodzie	• Zabawa dydaktyczna <i>Rodzinki</i>. • Sluchanie opowiadania I. Papuźńskiej <i>Placcek Zgody i Pogody</i>.	– rozwijanie po-prawności gramatycznej i poszerzanie słownictwa – zachęcanie do aktywnego włączania się w życie	– stosuje prawidłowe formy gramatyczne – wypowiada się na temat stosunków panujących pomiędzy poszczególnymi członkami rodziny		

Wrzesień

Tygodnie I i II: Przedszkole – drugi dom

Dzień 1. Witamy w przedszkolu

Cele ogólne:

- zachęcanie do poznawania kolegów i koleżanek z grupy; zapoznanie z pomieszczeniami znajdującymi się w przedszkolu, zwrócenie uwagi na zmiany, jakie zaszły w nich podczas wakacji.

Cele operacyjne

Dziecko:

- zna imiona kolegów i koleżanek z grupy; podejmuje wspólnie zaproponowane działania; nazywa pomieszczenia znajdujące się w przedszkolu, wie, do czego służą, dostrzega różnice w ich wyglądzie.

Środki dydaktyczne: rymowanka *Witamy się*, nagranie z muzyką marszową, piłka, nagranie z muzyką o zmiennym tempie, obrazki wybranych przedszkolnych pomieszczeń, przedmioty związane z przedszkolem, Karta pracy cz. 1, nr 1.

Przebieg dnia

I

1. Nawiązywanie spontanicznych kontaktów z przychodzącymi dziećmi i nauczycielem; swobodne rozmowy; zabawy zabawkami według upodobań dzieci; zwracanie uwagi na odkładanie zabawek na miejsce po skończonej zabawie.
2. Odszukanie w sali i łazience swojego znaczka; opisywanie jego wyglądu; wskazywanie go wśród innych.
 - Zagospodarowanie własnej półeczki – oglądanie przyniesionych przez dzieci przyborów, nazywanie ich; porównywanie ich wyglądu; wyjaśnienie, do czego służą i w jaki sposób należy ich używać.
3. Zabawa z rymowanką *Witamy się*.
Dzieci powtarzają rymowankę z różnym natężeniem głosu (cicho, głośno) oraz w różnym tempie (wolno, szybko). Rytmizują rymowankę z klaskaniem i tupaniem.
 - Ilustracja ruchowa rymowanki.

*Do przedszkola przychodzimy,
mamy bardzo dziarskie miny,
bo kolegów wielu mamy,
których pięknie przywitamy.*

Dzieci:

maszerują w miejscu,
kołyszą się na boki, ręce mają na biodrach, przesyłają sobie uśmiechy,
wskazują obiema rękami na dzieci z grupy,
za każdym razem witają się w inny sposób, np. ukłonem, podaniem prawej ręki,
stuknięciem piąstkami, przyłożeniem dłoni itp.

4. Zabawa integracyjna *Moje imię*.
Dzieci ustawione są w kole. Wybrane dziecko wypowiada swoje imię i wykonuje dowolny gest (np.: ukłon, podskok, obrót, tupnięcie, wzniesienie ręki do góry itp.). Dzieci z grupy powtarzają ten gest. Potem następne dziecko wypowiada swoje imię i wykonuje inny gest, a grupa go powtarza. Itd.

 Ćwiczenia poranne – zestaw nr I.

- Zabawa orientacyjno-porządkowa *Spacer*.
Dzieci spacerują po sali w rytm tamburynu, podczas przerwy w grze dobierają się w pary. Dźwięki tamburynu zapraszają do ponownego marszu.
- Ćwiczenie dużych grup mięśniowych – *Tańczące listki*.
Dzieci – listki – leżą na dywanie. Na hasło *Listki tańczą na wietrze* dzieci wstają, swobodnie wirują i tańczą. Hasło: *Listki opadają* – dzieci powoli opadają do leżenia.
- Zabawa z elementem czworakowania – *Przejdźcie przez tunel*.
Nauczyciel dzieli dzieci na dwie grupy. Jedna grupa tworzy *tunel*, stając w rzędzie, jedno dziecko za drugim w rozkroku. Dzieci z drugiej grupy przechodzą przez *tunel* na czworakach, starając się go nie uszkodzić. Potem następuje zmiana ról.
- Ćwiczenia tułowia *Szukam kolegi*.
Dzieci stają w rozspyce w lekkim rozkroku, wykonują skręty tułowia w jedną i w drugą stronę; szukają partnera, z którym spacerowały.
- Zabawa z elementem równowagi – *Wąska kładka*.
Nauczyciel układa na dywanie sznurek – *wąską kładkę*. Dzieci przechodzą po nim z jednej strony na drugą, stawiając stopy bardzo blisko siebie, starając się nie zejść ze sznurka.
- Zabawa z elementem skoku – *Pileczki*.
Dzieci obserwują piłkę, którą odbija nauczyciel, następnie w dowolny sposób naśladują jej ruchy.

- Zabawa uspokajająca *Wesoły marsz*.
Dzieci parami maszerują po obwodzie koła, powtarzając rymowaną: *Maszerujemy sobie w koło, bo każdemu jest wesoło*.

II

Zintegrowanie grupy poprzez wspólne zabawy i ćwiczenia.

1. Zabawy integrujące grupę *Poznajmy się*.
 - *Uścisk przyjaźni* – dzieci ustawione są w kole wiazanym; nauczyciel ściska rękę dziecka stojącego obok niego, mówiąc: *Uścisk przyjaźni puszczam w krąg, niech wróci do moich rąk; uścisk obiega koło, na zakończenie wszyscy podnoszą połączone ręce w górę i potrząsają nimi*.
 - *Powitanie* – dzieci spacerują w różnych kierunkach sali przy muzyce marszowej; podczas przerwy w grze witają się z innymi przez podanie dłoni i przedstawienie się imieniem, np. *Dzień dobry, jestem Ala; Witaj, jestem Tomek; Cześć, jestem Grześ*. Przy powtórzeniach zabawy dzieci witają się z osobami, z którymi wcześniej się nie przywitały.
 - *Co lubię robić?* – dzieci ustawiają się w kręgu; kolejne osoby wchodzi do środka, przedstawiają się i pokazują, co lubią robić, pozostałe dzieci odgadują, co to za czynność, a następnie powtarzają imiona i nazwę ulubionej czynności dziecka, np. *Małgosia lubi pływać; Darek lubi jeździć na rowerze*.
 - *W czym jesteśmy podobni?* – dzieci maszerują w różnych kierunkach sali przy spokojnej muzyce, podczas przerwy w grze szukają osób, które mają wspólną cechę wymienioną przez nauczyciela, np. włosy w takim samym kolorze; są chłopcami; mają na sobie podobne elementy ubrania.
 - *Wędrująca piłka* – dzieci turlają piłkę po podłodze do dziecka, którego imię wymieni nauczyciel.
2. Zabawa rozwijająca świadomość swojego ciała – *Przestrzeń wokół mnie*.
 - *Jestem bardzo duży lub bardzo mały* – dzieci zajmują jak największą przestrzeń w pozycji stania i w leżeniu; potem zwiągają się w kłębki, zajmując jak najmniej miejsca.
 - *Rozkwitający kwiat* – dzieci stopniowo otwierają się z przysiadu do stania i zajmują jak największą przestrzeń; następnie stopniowo kulą się.
 - *Osobno i razem* – dzieci po usłyszeniu hasła *Osobno* biegają w różnych kierunkach sali; tworzą koła po usłyszeniu hasła *Razem*.

3. Oglądanie kartoników z imionami dzieci przygotowanych przez nauczyciela; ozdabianie ich według pomysłów dzieci.

Zabawa orientacyjno-porządkowa *Odszukaj swoją parę*.

Dzieci stają w rozсыпce parami; maszerują po sali przy muzyce wolnej; zmiana tempa na muzykę szybką zaprasza dzieci do rozdzielania się i swobodnego, bezpiecznego biegu w różnych kierunkach. Pojawienie się muzyki wolnej jest sygnałem do odszukania swojego partnera i ponownego marszu po sali.

Wycieczka po przedszkolu; zapoznanie dzieci nowo przybyłych z poszczególnymi pomieszczeniami, a uczęszczających kolejny rok do przedszkola – ze zmianami, jakie zaszły w placówce podczas wakacji.

1. Rozpoznawanie i prawidłowe nazywanie poszczególnych pomieszczeń; opisywanie ich wyglądu; omówienie obowiązujących w nich zasad postępowania oraz zasad bezpieczeństwa; dostrzeganie i wskazywanie zmian, jakie w nich nastąpiły.
2. Zabawa rozwijająca spostrzegawczość – *Przedszkolne pomieszczenia*.
Dzieci składają w całość pocięte na trzy części i wymieszane obrazki wybranych pomieszczeń przedszkola (np. szatnia, sala zabaw, łazienka, kuchnia). Porównują ich wygląd z pomieszczeniami o tym samym przeznaczeniu w swoim przedszkolu; wskazują podobieństwa i różnice.
3. Ćwiczenia klasyfikacyjne *Gdzie pasują te przedmioty?*
Dzieci układają pod obrazkami poszczególnych pomieszczeń przedszkola przedmioty, które powinny się tam znaleźć, np. sala zabaw: *lalka, miś, klocki, samochód*; łazienka: *ręcznik, papier toaletowy, mydło*; szatnia: *buty, kurtka, worek, trepki*; kuchnia: *garnek, deska do krojenia, łyżka, talerz* itd.

Wyjście do ogrodu przedszkolnego, poznanie miejsc i urządzeń przeznaczonych do zabawy; zwrócenie uwagi na przestrzeganie zasad bezpieczeństwa; ustalenie sygnału zbiórki.

III

1. Ćwiczenie słowno-graficzne *Jeż Igielka idzie do przedszkola*.
Zapoznanie dzieci z postacią języka – bohatera książki; oglądanie książki; swobodne wypowiedzi na temat ilustracji, kolorów, występujących w niej bohaterów; omówienie zasad wykonywania poszczególnych ćwiczeń zgodnie z poleceniami nauczyciela.
2. Ozdabianie ubrania języka – spodenek kropkami, bluzki kreskami, a czapki dowolnie – Karta pracy cz. 1, s. 1.
3. Zabawa słowna *Zdrobnienia*.
Podawanie przez dzieci zdrobnień do podanych przez nauczyciela słów związanych z przedszkolem, np. worek – woreczek; znak – znaczek; półka – półeczka; trepki – trepeczki itd.

Dzień 2. Lubimy przychodzić do przedszkola

Cele ogólne:

- tworzenie atmosfery sprzyjającej adaptacji dzieci w przedszkolu; rozwijanie sprawności manualnej.

Cele operacyjne

Dziecko:

- nawiązuje kontakty z rówieśnikami; wyraża swoje marzenia za pomocą ekspresji plastycznej.

Środki dydaktyczne: wizytówki z imionami dzieci, klocki, Karta pracy cz. 1, nr 2, opowiadanie U. Geisler, H. Viehoff *Pierwszy dzień*, sylwety do opowiadania, piłka, tamburyn, dowolna maskotka, kolorowe czasopisma, nożyczki, klej, pudełka po butach, znaczki rozpoznawcze dzieci, opaska na oczy.

Przebieg dnia

I

1. Zabawy z wizytówkami.

- Każde dziecko wyszukuje swoją wizytówkę wśród przygotowanych przez nauczyciela wizytówek z imionami poszczególnych dzieci.
- Liczą litery w swoich imionach, układają przed sobą taką samą liczbę klocków.
- Układają *pociągi* z wizytówek z imionami zaczynającymi się taką samą literą. Wyszukują własne wizytówki wśród innych i ustawiają się za właściwym kartonikiem (wizytówki rozłożone w rozsypce w różnych miejscach sali).
- Wykonują proste ruchy zaproponowane przez nauczyciela: klaskanie, tupanie, podskoki, jeżeli ich imiona zaczynają się literą pokazywaną przez nauczyciela.

 Zabawa orientacyjno-porządkowa *Odszukaj swoją parę* (patrz: *przewodnik*, s. 24).

2. Odszukiwanie na rysunku języka; opisywanie, co robi język, a co robią inne zwierzątka – Karta pracy cz. 1, nr 2.

 Ćwiczenia poranne – zestaw nr I (patrz: *przewodnik*, s. 22–23).

II

 Słuchanie opowiadania U. Geisler, H. Viehoff *Pierwszy dzień*.

1. Ekspresja słowna – *Co lubię w moim przedszkolu?*

Podawanie przez nauczyciela piłki kolejnym dzieciom stojącym w kole. Dziecko mające piłkę kończy zdanie: *W przedszkolu lubię, gdy..., a nie lubię, gdy...* (zachęcanie do różnicowania wypowiedzi).

2. Słuchanie opowiadania z wykorzystaniem sylwet postaci.

– *A więc, do zobaczenia w południe – i baw się dobrze! – mówi mama. Potem musi pędzić do biura. „Baw się dobrze?” – myśli Karolina. To wcale nie jest zabawne, gdy trafia się do nowego przedszkola – tylko dlatego, że rodzice przeprowadzili się do innego miasta. Nabiera głęboko powietrza i ostrożnie otwiera drzwi do sali swojej grupy. W środku jest już wiele dzieci, które się bawią. Pani Sabina – wychowawczyni podchodzi do Karoliny, wita ją przyjaźnie i wszystko pokazuje, ponieważ Karolina jest dzisiaj pierwszy dzień w przedszkolu... Karolina stoi obok okna i obserwuje w milczeniu pozostałe dzieci przy zabawie. Nie jest pewna, jak ma zacząć, jak poznać innych. „Czy mam zapytać, czy mogę się pobawić w kąciaku z lalkami?” – zastanawia się Karolina. Dwie dziewczynki i dwaj chłopcy właśnie zajmują się przygotowaniem obiadu dla dwóch małych laleczek. „Ale co będzie, kiedy odpowiedzą, że nie? Przecież oni też mogą mnie zapytać, czy chcę się przyłączyć do zabawy” – myśli Karolina. „A może mnie nie lubią i nie chcą się ze mną bawić? Mam nadzieję, że wkrótce będzie południe i że przyjdzie moja mama, żeby mnie stąd odebrać” – marzy dziewczynka. Trwa to bardzo długo, zanim minie przedpołudnie. Najczęściej Karolina siedzi przy oknie, patrzy na krople deszczu na zewnątrz i czeka (nauczyciel przerywa opowiadanie i prosi, aby dzieci opisały swoje odczucia z pierwszego dnia pobytu w przedszkolu, a następnie kontynuuje opowiadanie).*

W południe, kiedy dziewczynce wydawało się, że minęła już wieczność, mama przychodzi, żeby ją odebrać. – Wreszcie przyszedłaś – wzdycha z ulgą Karolina. Idzie uradowana do domu. Kupują razem kolorowe materiały na zasłony do nowego mieszkania. Dopiero wieczorem, przy zasypianiu, Karolina znów myśli o przedszkolu „Jaki będzie jutrzejszy dzień?” (nauczyciel przerywa opowiadanie i prosi dzieci, aby podały swoje propozycje, w jaki sposób dziewczynka powinna się zachować następnego dnia w przedszkolu).

Ledwo weszła do przedszkola, siada obok pani Sabiny i przygląda się, jak reperuje ona porwaną naklejkę na szybę okienną. – Masz ochotę pobawić się dzisiaj z dziećmi? – pyta pani Sabina. „Jakby to było takie łatwe...” – myśli Karolina. A potem mówi bardzo cichutko do pani Sabiny. – Ja przecież nie wiem, czy oni w ogóle chcą się ze mną bawić! Myślę, że mnie wcale nie lubią. Nikt się o mnie nie troszczy! Pani Sabina patrzy przez chwilę niezwykle zdziwiona, a potem odpowiada: – Och, z pewnością się mylisz. Jedno z dzieci już mi nawet powiedziało, że chciałoby się z tobą pobawić... Mruga do Karoliny i uśmiecha się przy tym. Karolina nadstawia uszu. A później rozgląda się po całym pomieszczeniu i zastanawia się, które z dzieci mogło to powiedzieć. Być może ta dziewczynka o jasnych włosach, która tam przy stole maluje właśnie jakiś obrazek? „Tak, to pewnie ona” – myśli Karolina. „Ona tak sympatycznie wygląda”. Szybko i zdecydowanie maszeruje Karolina w stronę jasnowłosej dziewczynki. – Cześć – mówi przyjaźnie – Co malujesz?

– *To jest ten cyrk, w którym byłam w niedzielę z babcią i dziadkiem. Spójrz, tutaj stoi pani na białym koniu... Czy byłaś już w cyrku? A jak się nazywaś? Ja jestem Monika!*

– *Mam na imię Karolina. I byłam już kiedyś w cyrku. To było w takim olbrzymim namiocie w czerwone i białe paski. Były tam nawet słonie. I ludzie z gumy, którzy potrafili włożyć głowę pomiędzy kolana. I klauni. A w czasie przerwy jadłam popcorn. Namaluję to wszystko, żebyś mogła zobaczyć. Zachwycona Karolina zaczyna malować. Po chwili gotowy jest już duży obrazek. Pokazują go wspólnie pani Sabinie, która mówi im, gdzie mogą go powiesić. Potem razem bawią się na dywanie w cyrk. Monika przebiera się za klauna i wygłupia się. Karolina bije jej brawo. A potem wygina się jak człowiek-guma. Monika uważa, żeby jej się nogi nie poplątały. Aż wreszcie Karolina robi szpagat. Monika bije brawo. Jeden z chłopców, który przyglądał się ich zabawie, podchodzi do dziewczynki.*

– *Fajne rzeczy potrafisz – mówi z zachwytem. – Pokażesz mi, jak zrobiłaś ten szpagat?* – Pewnie, że tak – odpowiada Karolina i myśli, że to wcale nie Monika chciała się z nią bawić, lecz ten chłopiec. Pokazuje Tomkowi, bo tak on ma na imię, szpagat, a ten prezentuje swój popisowy numer z lwem: potrafi ryczeć i prychać, biegać na czterech łapach i wygląda prawie tak samo jak żywy lew. Wkrótce wszystkie dzieci siadają do stołu i piją gorącą herbatę. – *Jutro mogę ci pokazać inny mój numer popisowy: tancerz na linie – promienieje Tomek. Obok Karoliny siedzi dziewczynka z ciemnymi lokami. Kiedy obie już skończyły pić herbatę, pyta ona: – Czy chcesz się ze mną pobawić? Mam na imię Luiza. Dostaliśmy nowe klocki i moglibyśmy zbudować wieżę, masz ochotę?* No pewnie, że Karolina ma ochotę. „To na pewno była Luiza, to ona chciała się pobawić” – myśli. Kiedy wieża z klocków jest już taka wysoka, że sięga dziewczynkom do głów, przychodzi mama Karoliny, aby ją zabrać do domu. – *Ach, mamo, nie mogłaś przyjść trochę później?* – pyta zawiedziona Karolina. – *Właśnie się bawimy. – Jutro też jest dzień – odpowiada mama. Karolina już teraz cieszy się, że będzie mogła zobaczyć się z Moniką, z Tomkiem, z Luizą i ze wszystkimi innymi dziećmi.*

3. Rozmowa na temat opowiadania.

– Co sprawiło, że Karolina znalazła kolegów?

– W jaki sposób dzieci nawiązują kontakty z kolegami?

– Czy dobrze się czują w przedszkolu?

 Zabawa ruchowo-naśladowcza *Pokaż coś niezwykłego.*

Chętne dzieci pokazują niezwykle figury gimnastyczne, pozostałe je naśladują.

4. Zabawa rozwijająca umiejętność określania pozytywnych i negatywnych zachowań – *Jest mi dobrze, gdy...*

Dzieci poruszają się po sali w rytmie dźwięków tamburynu, podczas przerwy w grze słuchają zdań wypowiedzianych przez nauczyciela na temat zachowań dzieci w przedszkolu. Jeśli są to zachowania pożądane – klaszczą, jeśli nie – tupią. Np. *Ania i Tomek budują wieżę z klocków; Zbyszek podstawił Grzesiowi nogę; Zosia pożyczyła Reni ołówek; Basia wyrzywa Antosi lalkę itp.*

 Zabawa ruchowa rozwijająca inwencję ruchową – *Wędrująca maskotka.*

Dzieci stoją w rozsypane, jedno z nich przekazuje wybranej osobie dowolną maskotkę, poruszając się w wymyślony przez siebie sposób.

 Przedszkole moich marzeń – wykonanie pracy plastycznej.

1. Zabawa *W moim przedszkolu jest...*

Nauczyciel rzuca piłkę do kolejnych dzieci ustawionych w kole, zadając pytanie *W moim przedszkolu jest...?* Dzieci łapią i odrzucają piłkę, podając propozycje dotyczące ich skojarzeń z przedszkolem.

2. Zagadki pantomimiczne *Odgadnij, co robię.*

Chętne dzieci wchodzi do środka koła i pokazują ruchem, gestem dowolną czynność wykonywaną w przedszkolu; pozostałe odgadują i nazywają pokazywaną czynność, wymieniając imię dziecka, które ją wykonuje, np. *Adaś biega; Ola rysuje.*

3. Rytmizowanie tekstu z wyklaskiwaniem w parach: *Marzysz ty, marzę ja, marzeń mnóstwo każdy ma* (na słowa *marzysz i każdy* dzieci wykonują klaśnięcie, na słowa *ty, ja, mnóstwo, ma* – dzieci klaszczą naprzemiennie, uderzając raz w prawą, raz w lewą rękę partnera).

4. Swobodne wypowiedzi dzieci na temat: *Jak wygląda przedszkole moich marzeń.*

5. Wykonanie pracy przez dzieci.

• Wyjaśnienie sposobu wykonania pracy.

• Samodzielne działania dzieci: wycinanie z kolorowych czasopism i reklam sklepowych różnych przedmiotów; wyklejanie nimi z zewnątrz i od środka dolnej części pudełka po butach.

• Oglądanie powstałych prac; zachęcanie do wypowiedzi na temat ich wyglądu.

• Zorganizowanie wystawy w kącie dla rodziców.

 Zabawy w ogrodzie przedszkolnym z wykorzystaniem huśtawek i sprzętu terenowego, z przestrzeganiem zasad bezpieczeństwa; zabawa ruchowa z elementem biegu *Berek kucanka* – dziecko, aby nie zostać złapane, musi przykucnąć, zanim zostanie dotknięte przez *berka*.

III

1. Zabawa rozwijająca umiejętność słownego i ruchowego opisu – *Czyj to znaczek?*
Dzieci losują obrazki ze znaczkami rozpoznawczymi. Każde opisuje znaczek za pomocą słów i gestów. Podaje temu, kto jest jego właścicielem, mówiąc np. *Ten znaczek ma kształt... (rysowanie w powietrzu koła) i jest w kolorze czerwonym.* Właściciel znaczka zadaje kolejną zagadkę.
- 2. Zabawa ruchowa rozwijająca inwencję ruchową – *Wędrująca maskotka* (patrz: przewodnik, s. 27).
2. Zabawa rozwijająca zmysł dotyku i dostrzegania położenia przedmiotów względem siebie – *Drewniane domki.*
Jedno dziecko z pary ma zawiązane oczy, drugie układa w dowolny sposób domek z czterech klocków sześciennych i klocka w kształcie daszku. Dziecko z zawiązanymi oczami za pomocą dotyku poznaje sposób ułożenia klocków i stara się wykonać samodzielnie taki sam domek. Potem następuje zmiana ról.

Dzień 3. Liczymy nasze zabawki

Cele ogólne:

- liczenie obiektów i odróżnianie liczenia błędnego od poprawnego; umuzykalnianie dzieci.

Cele operacyjne

Dziecko:

- prawidłowo posługuje się liczebnikami głównymi; odróżnia liczenie błędne od poprawnego; wyraża muzykę ruchem.

Środki dydaktyczne: rymowanka M. Staniek *Wesołe przedszkole*, wiersz I. Salach *Zabawki*, tamburyn, zabawki i ich obrazki, regał z trzema półkami, liczmany, maskotka lub sylweta jeża, ćwiczenie grafomotoryczne *Policz i narysuj*, piosenka *Przedszkole – drugi dom*, wybrane instrumenty perkusyjne, piłka.

Przebieg dnia

I

1. Zabawa rytmiczna *Wesołe przedszkole* (według M. Staniek).
Dzieci, w parach, recytują rymowankę i wykonują czynności, o których jest w niej mowa.
Dzieci:

<i>Wszyscy dobrze wiecie,</i>	wykonują uderzenie dłońmi o swoje uda, klaśnięcie i uderzenie dłońmi w ręce partnera,
<i>że przedszkole jest wesołe.</i>	klaszczą same, a następnie uderzają na przemian w ręce partnera,
<i>Wiesz to ty,</i>	wykonują uderzenie dłońmi o swoje uda, klaśnięcie i uderzenie dłońmi w ręce partnera,
<i>wiem to ja.</i>	jak wyżej,
<i>Cała sala –</i>	wykonują cztery uderzenia dłońmi o swoje uda,
<i>hi, hi, ha.</i>	wykonują trzy uderzenia o dłonie partnera.
 2. Zabawy z wierszem I. Salach *Zabawki*.
Swobodne wypowiedzi dzieci na temat konieczności dbania o wspólne zabawki w celu zachowania ładu i porządku w sali; przyzwyczajanie do zachowania estetyki w każdym przedszkolnym pomieszczeniu.

<i>Gdy zabawkę chcesz zdjąć z półki,</i>	<i>Gdy sam nie potrafisz potem</i>
<i>najpierw o to spytaj panią,</i>	<i>jej odłożyć na półeczkę,</i>
<i>a pozwoli, gdy zobaczy,</i>	<i>znowu pani ci pomoże.</i>
<i>jaką masz ochotę na nią.</i>	<i>Szanuj swoją zabaweczkę!</i>
 - Dopowiadanie brakujących słów, których nie wypowiada nauczyciel (wytluszczone w tekście).
 - Rytmiczne powtarzanie wiersza z prostymi ruchami pokazywanymi przez nauczyciela, a następnie przez chętne dzieci, np. klaskanie, uderzanie o uda, podskoki, tupanie, wyrzuty rąk w górę itp. (przy każdym wersie inna czynność).
 - Układanie rymów do wybranych słów z wiersza, np. *zabawki – kawki, trawki; półki – bulki, rurki.*
- Ćwiczenia poranne – zestaw nr I (patrz: przewodnik, s. 22–23).

II

- Zabawa matematyczna *Porządkujemy zabawki.*
- Zabawa orientacyjno-porządkowa *Balagan i porządek.*
Dzieci – *zabawki* – poruszają się po sali w rytm tamburynu. Na hasło *Balagan* kładą się na podłodze w różnych pozach, naśladując *zabawki* porozrzucane po sali. Na hasło *Porządek* dziewczynki siadają skrzyżnie w jednym rzędzie, a chłopcy w drugim, naśladując *zabawki* uporządkowane.
1. Zabawa *Robimy porządk.*
Nauczyciel układa przed dziećmi trzy rodzaje zabawek, w różnej liczbie, np. *lalki, samochody, maskotki*, i mały regał z trzema półkami. Recytuje rymowankę i zaprasza dzieci do uporządkowania pomieszanych zabawek.
Zabawki się pomieszały, dzieci będą je sprzątały.
Już na półkach ładnie stoją, balaganu się nie boją.

- Dzieci nazywają zabawki i segregują je zgodnie z ich rodzajem.
- Układają zabawki na kolejnych półkach oznaczonych kartonikiem z obrazkiem przedstawiającym dany rodzaj zabawki.
- Przeliczają zabawki każdego rodzaju, wskazując na nie; zespołowo i indywidualnie – stosują liczebniki główne.
- Układają przed sobą nasiona fasoli (lub inne liczmany) zgodnie z liczbą zabawek na poszczególnych półkach.
- Przeliczają, ile zabawek znajduje się na półkach po zabranii lub dołożeniu ich przez nauczyciela (w czasie czynności nauczyciela dzieci odwrócone są tyłem).

2. Ćwiczenia w prawidłowym liczeniu – *Uczymy języka liczyć*.

Nauczyciel prosi dzieci, aby nauczyły języka Igiełkę liczyć, ponieważ jeszcze tego nie potrafi. Nauczyciel manipuluje maskotką albo sylwetą języka, prosząc, aby wybrane dzieci przyniosły z różnych kącików zabawki, które język będzie liczył. Język liczy zabawki, popełniając błędy i przeskakując niektóre liczebniki. Dzieci uważnie słuchają liczenia języka, określają, czy policzył prawidłowo, a następnie poprawiają jego błędy. Chętne dzieci wskazują na kolejne zabawki, głośno licząc, a język powtarza.

- Po skończonej zabawie dzieci odkładają zabawki na właściwe miejsca (podkreślenie znaczenia dbania o zabawki i porządek w sali).

3. Ćwiczenie grafomotoryczne *Policz i narysuj*.

Dzieci otrzymują od nauczyciela kartki z narysowaną szafką z trzema półkami, przy których narysowane są kreski odpowiadające liczbie zabawek na każdej półce. Zadaniem dzieci jest narysowanie dowolnych zabawek na półkach w taki sposób, aby ich liczba zgadzała się z liczbą kresek przy półkach.

Zabawa ruchowa *Pokaż kierunek*.

Dzieci poruszają się po sali w rytm tamburynu. Podczas przerwy w grze zatrzymują się i pokazują kierunki w przestrzeni: *góra* – obie ręce wyciągnięte w górę; *dół* – obie ręce skierowane ku podłodze; *w bok* – obie ręce skierowane na boki; *w tył* – ręce zgięte w łokciach, kciuki wskazują przestrzeń za plecami; *w przód* – obie ręce wyciągnięte do przodu (przed zabawą nauczyciel wspólnie z dziećmi ustala, jakie ruchy odpowiadają poszczególnym określeniom kierunków).

Zabawy przy piosence *Przedszkole – drugi dom*.

1. Zabawa rozwijająca szybką reakcję na sygnał dźwiękowy – *Muzyczne rozkazy*.
Dzieci biegają lub maszerują w rozsypce. Kiedy nauczyciel zacznie uderzać w bębenek, tworzą koło; kiedy w tamburyn – dobierają się w pary; w grzechotkę – ustawiają się w rzędzie za wyznaczoną osobą.
2. Słuchanie piosenki *Przedszkole – drugi dom* (sł. i muz. K. Bożek-Gowik) śpiewanej przez nauczyciela, zapoznanie się z jej tekstem i melodią.

1. Gdy dzień wsta - je i wi - ta świat, ran - ną po - rą wsta - ję i ja.

Ma - ma po - ma - ga u - bie - rać się, do przed - szko - la pro - wa - dzi mnie. Ja cho - dzę

tam co dzień, o - bia - dek do - bry jem, a po spa - ce - rze w sa - li we - so - ło ba - wię się. Ko - le - gów

do - brych mam, nie jes - tem nig - dy sam, przed - szko - le do - mem dru - gim jest.

3. Rozmowa na temat piosenki.

- Określanie tempa i nastroju; omówienie treści piosenki; wyjaśnienie, dlaczego *przedszkole jest drugim domem*.

4. Zabawa rytmiczna *Wesoła zabawa*.

Dzieci poruszają się po sali w rytmie dźwięków tamburyna. Podczas przerwy w grze zatrzymują się i rytmicznie klaszczą. Powtarzają fragment tekstu refrenu: *Kolegów dobrych mam, nie jestem nigdy sam, przedszkole domem drugim jest*.

5. Ćwiczenia w rozpoznawaniu rejestru wysokiego i niskiego – *Wysoko – nisko*.

Dzieci siedzą na dywanie. Kiedy nauczyciel gra melodię piosenki w rejestrze górnym, klaszczą nad głową, a gdy w rejestrze dolnym – uderzają dłońmi o podłogę.

Ilustracja ruchowa piosenki.

1. *Gdy dzień wstaje i wita świat,
ranną porą wstaje i ja.
Mama pomaga ubierać się,
do przedszkola prowadzi mnie.
Ref.: Ja chodzę tam co dzień,*

Dzieci ustawione w kole:

naśladują wstawanie z łóżka, przeciąganie się,
naśladują zakładanie ubrania,
maszerują w miejscu,
maszerują wokół własnej osi,

obiadek dobry jem,
a po spacerze w sali
wesoło bawię się.
Kolegów dobrych mam,
nie jestem nigdy sam,

przedszkole domem drugim jest.

II. Czasem rano trudno wstać,
chciałoby się leżeć i spać.

Lecz na mnie auto czeka, i miś,
w co będziemy bawić się dziś?

Ref.: Ja chodzę...

III. Zamiast mamy panią tu mam,
bardzo dużo wierszyków znam.

Śpiewam i tańczę, wesoło mi,
i tak płyną przedszkolne dni.

Ref.: Ja chodzę...

 Zabawa ruchowo-naśladowcza Zabawki.

Dzieci poruszają się po sali w rytm tamburynu. Podczas przerwy w grze zamieniają się w wybraną zabawkę i wymyślają sposób jej poruszania się.

 Zabawy w piaskownicy, w ogrodzie przedszkolnym z wykorzystaniem zabawek do zabaw w piasku. Zachęcanie do zgodnego współdziałania w małych zespołach, stosowania zwrotów grzecznościowych i dzielenia się zabawkami.

III

1. Zabawa słuchowa *Skacząca piłeczka*.

Dzieci siedzą w kole. W środku koła siada jedno dziecko, a za nim stoi puste krzesło, obok którego leży piłka. Wyznaczone przez nauczyciela dziecko za plecami siedzącego uderza piłką o podłogę lub krzesło. Siedzący, nie oglądając się, odgaduje, od czego odbita została piłka. Jeśli odgadnie prawidłowo – dzieci zamieniają się miejscami.

 Ilustracja ruchowa piosenki *Przedszkole – drugi dom* (patrz: *przewodnik*, s. 30).

2. Ćwiczenie manualne *Moja ulubiona zabawka*.

Dzieci rysują ulubione zabawki; uzasadniają swój wybór.

Dzień 4. Ustalamy zasady

Cele ogólne:

- opracowanie kodeksu grupowego; wskazywanie i nazywanie części ciała.

Cele operacyjne

Dziecko:

- zna zasady obowiązujące w przedszkolu i ich przestrzega; dorysowuje brakujące elementy swojego ciała na wykonanych konturach.

Środki dydaktyczne: piosenka *Pileczki*, obrazek domu rodzinnego, rymowanka *W domu*, dowolna maskotka, karton w kształcie domu, wizytówki z imionami dzieci, farby, wiersz M. Bogdanowicz *Mam dwie ręce*, zwinięta w rulon gazeta, szary papier, mazaki, kredki pastelowe, sznurek, spinacze do bielizny, kolorowe patyczki lub paski papieru.

Przebieg dnia

I

1. Zabawa przy piosence *Pileczki* (sł. i muz. M. Staniek).

Dzieci tworzą koło i podczas śpiewania piosenki wykonują czynności, o których jest w niej mowa.

Skaczą piłki jak szalone.
Skaczą, skaczą w prawą stronę.
Skaczą w lewą stronę też.
Skacz jak one, jeśli chcesz!

Dzieci:

podskakują w miejscu,
skaczą w prawą stronę,
skaczą w lewą stronę,
skaczą w różnych kierunkach.

Tempo piosenki należy zmieniać, by uatrakcyjnić zabawę.

2. Ćwiczenie grafomotoryczne *Przyjaciele języka*.

Rysowanie linii pionowych z odpowiednim naciskiem. Naciskanie mocno przy ciemnych, a lekko – przy jasnych liniach – Karta pracy cz. 1, nr 3.

 Ćwiczenia poranne – zestaw nr I (patrz: *przewodnik*, s. 22–23).

II

 Ustalenie kodeksu przedszkolaka obowiązującego w grupie.

1. Omówienie obrazka przedstawiającego rodzinę wspólnie spędzającą czas w domu poprzedzone (podczas odsłaniania ilustracji) recytacją rymowanki przez nauczyciela.

W domu dobrze wszystkim jest, o tym każdy wie.

Nic tu złego się nie stanie, masz do wszystkich zaufanie,

każdy stara się jak może, by rodzina żyła w zgodzie.

Wszyscy zasad przestrzegają, wcale się nie obrażają,

wesolutkie miny mają, bo serdecznie się kochają.

2. Wypowiedzi dzieci na temat, dlaczego dobrze czują się w swoich domach i lubią do nich wracać.

- Uświadomienie dzieciom, że aby w przedszkolu czuły się dobrze i bezpiecznie to, jak w domu, wszyscy muszą się starać i przestrzegać ustalonych zasad – norm postępowania.

3. Zaproponowanie stworzenia kodeksu grupy i spisania zasad obowiązujących w przedszkolu.

- Zabawa *Moje uczucia*.

Dzieci podają sobie w kole wybraną maskotkę. Kończą zdanie: *Czuję się w przedszkolu dobrze, gdy... a źle, gdy...*

4. Zabawa *Bezpieczny dom* – przypięcie przez nauczyciela do tablicy kartonu w kształcie domu – symbolizującego przedszkole – zapisywanie propozycji dzieci dotyczących tego, co gwarantuje bezpieczeństwo i dobre samopoczucie w przedszkolu.

Układanie zasad w formie pozytywnych wzmocnień, bez używania zasad z *nie*. Zapis w rodzaju *nie bijemy się* – można zastąpić zwrotem *zgodnie i bezpiecznie się bawimy*. Zachęcanie do negocjacji i wspólnego podejmowania decyzji (każdą propozycję podaną przez dzieci należy omówić, aby wszyscy wiedzieli, co się pod nią kryje).

- Odczytanie spisanych przez nauczyciela zasad; potwierdzenie ich zrozumienia i gotowości przestrzegania przez dzieci. Przyklejenie pod nimi kartoników z imionami dzieci (dzieci szukają swoich imion wśród kartoników rozspanych przed nimi) oraz oznaczonych odciskami palców wskazujących umoczonych w farbie. Umieszczenie kodeksu w widocznym miejscu sali; odnoszenie się do znajdujących się w nim zasad w codziennym życiu przedszkola; uzupełnianie go o nowe zasady wynikające ze spostrzeżeń dzieci.

 Zabawa ruchowa *Skala* – świadoma kontrola ruchów ciała (według W. Sherborne).

Dzieci są w parach, jedno dziecko leży na podłodze, drugie próbuje je przesunąć, przetoczyć. Po chwili następuje zmiana ról.

 Obraz mojego ciała – zabawa rysunkowa w parach.

1. Zabawa rytmiczna z liczeniem, nazywaniem i wskazywaniem wymienionych części ciała na podstawie wyliczanki M. Bogdanowicz *Mam dwie ręce...*

Dzieci powtarzają za nauczycielem rymowankę, pokazując wymienione części ciała. Zwracają uwagę na to, które części ciała występują pojedynczo, a które parami.

Każde dziecko ma dwie rączki

Gdy jest jasno, wszystko widzą

i dwie nóżki także ma.

oczka dziecka obydwu.

Jeden nosek, jedno usta,

Gdy jest ciemno, wszystko słyszą

ale oczka także dwa.

uszka dziecka – też są dwa.

2. Zabawa *Czarodziejski dotyk* – wskazywanie i nazywanie poszczególnych części ciała. Dzieci siedzą w kole z zamkniętymi oczami; nauczyciel lub wybrane dziecko podchodzi do wybranej osoby, dotyka ją *różdżką* (zwiniętą gazetą) w dowolną część ciała, a dotknięte dziecko wskazuje, gdzie poczuło dotyk i głośno nazywa to miejsce.

3. Zabawa *Nasze ciała*.

Dzieci dobierają się w pary:

- wskazują wymienione przez nauczyciela części ciała u swojego partnera,
- kolejno kładą się na arkuszu szarego papieru, rozstawiając ręce i nogi, a partner z pary grubym mazakiem obrysowuje kontur ich ciała,
- samodzielnie dorysowują kredkami pastelowymi na swoich konturach brakujące części ciała: oczy, uszy, usta, włosy, palce, paznokcie oraz elementy ulubionych ubrań,
- oglądają powstałe portrety; porównują je,
- tworzą galerię *Tacy jesteśmy* – nauczyciel przypina prace, spinaczami do białej sznury, do sznurka rozciągniętego w sali.

 Zabawy swobodne w ogrodzie przedszkolnym – przestrzeganie ustalonych reguł.

III

1. Zabawa rozwijająca sprawność manualną, inwencję twórczą i spostrzegawczość – *Kolorowe układanki*.
Dzieci układają z kolorowych patyczków lub pasków papieru kompozycje. Potem odtwarzają kompozycje ułożone przez nauczyciela.
- Ilustracja ruchowa piosenki *Przedszkole – drugi dom* (patrz: *przewodnik*, s. 30).
2. Zabawa rozwijająca umiejętność współdziałania – *Proszę – dziękuję*.
Dzieci spacerują po sali z kartkami (np. papieru, gazety) na głowach. Jeśli ktoś zgubi kartkę, czeka, aż inne dziecko ją podniesie i mu poda. Podczas zabawy dzieci używają zwrotów grzecznościowych *proszę* – kiedy podają kartkę; *dziękuję* – kiedy ją otrzymują.

Dzień 5. Mamy dobrych kolegów

Cele ogólne:

- zachęcanie do bliższego poznawania swoich rówieśników; odkrywanie właściwości zwierciadeł.

Cele operacyjne

Dziecko:

- zgodnie bawi się z innymi członkami grupy; wie, do czego służy lustro; aktywnie uczestniczy w zabawach z lusterkami.

Środki dydaktyczne: kartoniki z rysunkami zabawek dla dzieci i rysunkami w większych rozmiarach dla nauczyciela, tamburyn, piosenka *W koło, w koło*, wiersz K. Przybylskiej *Chodź, kolego*, obrazki przedstawiające różne sytuacje z życia przedszkola, nagranie z muzyką taneczną, piłka, lusterek, metalowe przedmioty, wiersz D. Gellner *Sweterek z lusterek*, Karta pracy cz. 1, nr 4.

Przebieg dnia

I

1. Zabawa dydaktyczno-ruchowa *Kto ile ma?*
Dzieci otrzymują kartoniki z rysunkami zabawek w liczbie od 1 do 6. Zapamiętują, jakie i w jakiej liczbie przedmioty znajdują się na ich emblematkach. Poruszają się po sali w rytm tamburynu. Podczas przerwy w grze szukają w różnych miejscach sali kartoników większych rozmiarów z takim samym rodzajem i liczbą przedmiotów jak te, które mają na swoich kartonikach. Nauczyciel sprawdza poprawność wykonania zadania, zadając pytania, np. *Ile masz samochodów? Kto ma tyle samo?*
Na sali rozwieszono są kartoniki z rysunkami kół w różnej liczbie. Zabawa przebiega jak wyżej, tylko każde dziecko musi odszukać kartonik z taką samą liczbą kół, jak liczba zabawek na jego kartoniku.
- Ćwiczenia poranne – zestaw nr I (patrz: *przewodnik*, s. 22–23).

II

- Słuchanie wiersza K. Przybylskiej *Chodź, kolego*.
1. Oglądanie obrazków przedstawiających różne sytuacje z życia przedszkola; określanie, na których dzieci zachowują się prawidłowo, a na których – nie; odniesienie się do sytuacji codziennych pojawiających się w placówce; wypowiedzi dzieci na ten temat.
2. Słuchanie wiersza; dopowiadanie przez dzieci zbiorowo i indywidualnie po każdym wersie zwrotu *Chodź, kolego*.

<i>Bawić się będziemy w koło.</i>	<i>Zabawimy się w kolarzy.</i>
<i>Chodź, kolego!</i>	<i>Chodź, kolego!</i>
<i>Zabawimy się wesoło.</i>	<i>Można bawić się w podchody.</i>
<i>Chodź, kolego!</i>	<i>Chodź, kolego!</i>
<i>Może w piłkę dziś zagramy.</i>	<i>A ja wolę samochody.</i>
<i>Chodź, kolego!</i>	<i>Chodź, kolego!</i>
<i>Lepiej w berka pobiegamy.</i>	<i>To nie będzie żaden sekret,</i>
<i>Chodź, kolego!</i>	<i>przecież każdy o tym wie.</i>
<i>Gdy zabawa nam się marzy.</i>	<i>Dobrze jest mieć przyjaciela,</i>
<i>Chodź, kolego!</i>	<i>żyć samemu bardzo źle.</i>
3. Rozmowa na temat wiersza.
Wypowiedzi dzieci dotyczące zabaw, o których była mowa w utworze; podawanie własnych propozycji zabaw i zajęć, jakie można podejmować wspólnie z kolegami z przedszkola. Nauka końcowego fragmentu wiersza – recytacja zespołowa i indywidualna; w różnym tempie, z różnym natężeniem głosu oraz z różną intonacją.
4. Zabawa rytmiczno-ruchowa *Chodź, kolego*.
Dzieci po usłyszeniu rytmu wystukanego przez nauczyciela na bębnie rytmicznie klaszczą z powtarzaniem słów *Chodź, kolego*.
5. Zabawa *Mój przyjaciel* – próby wyjaśnienia przez dzieci pojęcia *przyjaciel*.
Dzieci podają piłkę i kończą zdanie: *Mój przyjaciel jest...* – poszukują jak najwięcej określeń.

- Zabawa orientacyjno-porządkowa *Uklon dla przyjaciela*.
Dzieci poruszają się po sali w rytm tamburynu. W przerwie pokazują *najpiękniejsze* ukłony.
- Zabawy badawcze *Lustro i jego tajemnice*.
1. Zabawy lusterkami.
 - Obserwowanie własnego odbicia; określanie koloru włosów, oczu; nazywanie poszczególnych części twarzy; wykonywanie śmiesznych min.
 - Poszukiwanie przez dzieci odpowiedzi na pytanie: *Jak to się dzieje, że widzimy w lustrze swoje odbicie?* Propozycje dzieci; wyciąganie wniosków; w razie trudności wyjaśnienie tego zjawiska przez nauczyciela.
 - Poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: *Gdzie można znaleźć lustro?* Te miejsca to, np. torebka mamy, łazienka, samochód, skrzyżowanie; wyjaśnienie zastosowania luster; uświadomienie dzieciom, że dzięki nim można też więcej zobaczyć.
 - Oglądanie różnych przedmiotów, w których można zobaczyć nasze odbicie; zachęcanie dzieci do poszukiwania i odkrycia tego zjawiska. Np. metalowe łyżki, pokrywki, tace, folia aluminiowa, błyszczące zabawki; szukanie w sali przedmiotów, w których można się przejrzeć.
 - Oglądanie swojego odbicia na zgiętej folii; z jednej i z drugiej strony łyżki (zwierciadło wklęsłe i wypukłe).
 - Zabawa ruchowa w parach – *Lustro*.
Dzieci naśladują ruchy i gesty partnera według rymowanki mówionej przez nauczyciela:
*Jestem twoim lustrem i robię to, co chcę.
Ja teraz sobie tańczę i ty też,
ale kiedy tańczyć skończę, uważnie na mnie patrz.
Lustro, lustro powie ci, co czynić teraz masz.*
 2. Zabawy z lusterkami w ogrodzie przedszkolnym – szukanie ukrytych w ogrodzie przedmiotów; obserwowanie odbicia nieba, koron drzew.

III

1. Zabawa artykulacyjna na podstawie wiersza D. Gellner *Sweterek z lusterek*.
 - Prawidłowe wypowiadanie grup spółgłoskowych; dokładne powtarzanie wybranych przez nauczyciela zwrotów z wiersza; poszukiwanie innych określeń słowa *lustro*. Wypowiedzi dzieci na temat: *Co powie lusterko osobie, która w nie patrzy?* Np. *jaki ma kolor oczu, włosów, jak wygląda jego nos, wyglądają usta; ile ma piegów itp.*
*Sweterek z lusterek dostałam od wróżki.
Znalazłam go rano na brzegu poduszki.
Sweterek z lusterek srebrzysty, błyszczący,
co wszystko odbija, gdy chce, lub niechcący.
Sweterek świecący, sweterek lustrzany,
odbija podłogę i sufit, i ściany.
I drzewa odbija, gdy jestem na dworze.
Lecz muszę uważać, bo potłuc się może.*
- Ilustracja ruchowa piosenki *Pileczki* (patrz: *przewodnik*, s. 31).
2. Rysowanie tego, co mogła zobaczyć wiewiórka za płotem – Karta pracy cz. 1, nr 4.

ARKUSZ OBSERWACYJNY CECH ROZWOJOWYCH DZIECI

Imię i nazwisko dziecka:
Wiek dziecka:
Daty kolejnych obserwacji: I (początek roku szkolnego – wrzesień)
II (styczeń/luty)
III (maj/czerwiec)

Prowadzący obserwację:
Rodzaj obserwacji: jednostkowa, bezpośrednia, bierna, całościowa, ciągła.

Obserwowana cecha	Obserwacja I			Obserwacja II			Obserwacja III		
	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przeciętny poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przeciętny poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przeciętny poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy
Rozwój fizyczny									
Dziecko: wykonuje czynności związane z samoobsługą									
uczestniczy w zabawach i ćwiczeniach ruchowych									
wykonuje prace plastyczne									
wykonuje prace techniczne									
posługuje się jedną ręką podczas rysowania									
prawidłowo wykonuje zadania wymagające koordynacji wzrokowo-ruchowej									
stara się precyzyjnie wykonywać czynności									
prawidłowo trzyma narzędzie do rysowania									

Rozwój umysłowy					
Dziecko: rozumie treść obrazków					
łączy obrazki w pary					
dostreaga na obrazkach różnice i podobieństwa					
dostreaga związki przyczynowo-skutkowe					
sposstrzega słuchowo					
poprawnie artykułuje głoski					
wypowiada się spontanicznie					
poprawnie formułuje wypowiedzi					
poprawnie formułuje pytania					
rozumie pytania i polecenia nauczyciela					
rozumie treść wysłuchanego tekstu					
powtarza z pamięci krótki tekst					
odtwarza podany wzór					
klasyfikuje przedmioty według podanego kryterium					
orientuje się w schemacie własnego ciała					
prawidłowo określa stosunki przestrzenne (na, pod, za, obok...)					
prawidłowo określa kierunki (w prawo, w lewo, na prawo, na lewo)					
orientuje się w najbliższym otoczeniu					
różnicuje dźwięki dochodzące z otoczenia					
umie odtworzyć podany rytm					

4 Dodatkowe osiągnięcia dziecka:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Interpretacja wyników obserwacji

1. Nauczyciel zaznacza w tabeli poziom rozwoju danej cechy.
 2. Po przeprowadzeniu pierwszego pomiaru obserwacji nauczyciel ustala kierunki pracy z dzieckiem w czasie roku szkolnego.
 3. Drugi pomiar służy weryfikacji skuteczności pracy nauczyciela z dzieckiem.
 4. Obserwacja dziecka dokonana w trzecim pomiarze ma służyć określeniu stanu rozwoju i jego dynamiki.
 - 4.1. Stan rozwoju można określić, zliczając wyniki z poszczególnych poziomów (tabela czytana w pionie). Większość wyników z danego poziomu sugeruje ten właśnie poziom rozwoju dziecka. Równomierne rozłożenie wyników z poszczególnych poziomów świadczy o dysharmonii rozwoju.
 - 4.2. Osiągnięcie niskiego poziomu rozwoju oraz stwierdzenie dysharmonii rozwojowej wymaga konsultacji ze specjalistą.
 - postępu w rozwoju danej cechy (jeżeli wyniki zmieniają się z niższego na wyższy poziom)
 - stagnacji rozwoju danej cechy (jeżeli wyniki utrzymują się na tym samym poziomie)
 - regresu w rozwoju danej cechy (jeżeli wyniki zmieniają się z wyższego na niższy).
- Stwierdzenie regresu kwalifikuje dziecko do konsultacji ze specjalistą.

Opis arkusza badania gotowości szkolnej

Zadania prezentowane w arkuszu dają nauczycielom i rodzicom możliwość określenia rozwoju dziecka w trzech sferach: fizycznej, umysłowej i społecznej. W tabeli przedstawione są numery zadań arkusza odnoszące się do poszczególnych sfer i kategorii.

Sfera rozwoju	Kategorie szczegółowe	Numer zadania
Fizyczna	Sprawność ruchowa	1
	Sprawność rąk	2
	Lateralizacja (stronność ciała)	3 – 4
Umysłowa	Spostrzeganie wzrokowe	5 – 6
	Koordinacja wzrokowo-ruchowa (przygotowanie do pisanie)	7 – 9
	Spostrzeganie słuchowe	10 – 13
	Słownictwo i poprawność językowa	14 – 15
	Wiadomości ogólne	16 – 17
	Wiadomości i pojęcia matematyczne	18 – 23
	Pamięć słuchowa, wzrokowa i ruchowa	24 – 26
	Uwaga	27
Społeczna	Rozwój moralny	28
	Stosunek do dorosłych	29 – 30
	Stosunek do rówieśników	31 – 32
	Rozwój emocjonalny	33 – 36

Arkusz badania i załączniki należy skopiować dla każdego dziecka.

Arkusz badania gotowości szkolnej*

Imię i nazwisko: Wiek:

Część I. Rozwój fizyczny

Zadanie 1. (potrzebne będą skakanka i piłka)

Zadania	Wykonuje – 1 p. Nie wykonuje – 0 p.
Podskocz 3 razy na dwóch nogach.	
Podskocz 3 razy na jednej nodze.	
Przejdź stopa za stopą wzdłuż skakanki (rozciągniętej na podłożu).	
Wykonaj 3 przysiady.	
Stań na jednej nodze (minimum 5 sekund).	
Stań na jednej nodze z zamkniętymi oczami (około 3–4 sekund).	
Biegnij do mety (dystans około 20 metrów).	
Skacz przez skakankę.	
Rzuć do mnie piłkę.	
Złap piłkę.	

Należy podkreślić odpowiedź odnoszącą się do badanego dziecka.

Razem

Dziecko preferuje nogę: prawą, lewą, nie ma preferencji.

Zadanie 2. (potrzebne będą klocki, kredki, plastelina, farby, załącznik a, nożyczki)

Zadania	Wykonuje sprawnie – 2 p. Wykonuje niesprawnie – 1 p. Nie wykonuje – 0 p.
Zbuduj z klocków wieżę.	
Narysuj kredkami ulubioną zabawkę.	
Ulep z plasteliny zwierzątko.	
Namaluj farbami siebie.	
Wydrzyj z papieru kwiatek.	
Wytnij figury (załącznik nr 1).	

Należy podkreślić odpowiedź odnoszącą się do badanego dziecka.

Razem

Dziecko posługuje się ręką: prawą, lewą, obydwoma rękami. **

* Należy wpisać lub podkreślić wynik uzyskany przez dziecko.

** Dokładne badanie lateralizacji znajduje się w arkuszu szczegółowym.

Zadanie 3. (potrzebne będą kredki, kartka, gazeta, łyżeczka, kubek z sokiem)

Interpretacja wyników:

3 P – lateralizacja prawostronna

3 L – lateralizacja lewostronna

2 P/1 L lub 2 L/1 P – lateralizacja mieszana

Zadania	Ręka: P – prawa, L – lewa
Narysuj słoneczko.	
Jedną ręką zgnieć gazetę w kulkę.	
Jedną ręką pomieszaj łyżeczką sok w kubku.	
Określenie dominacji.	

Zadanie 4. (potrzebne będą drzwi, butelka, rolka po folii)

Zadania	Oko: P – prawe, L – lewe
Popatrz przez dziurkę od klucza.	
Zajrzyj do butelki.	
Popatrz przez lunetę (np. przez rolkę po folii aluminiowej) na księżyc.	
Określenie dominacji.	

Łączna liczba punktów w części I:

Część II. Rozwój umysłowy

Zadanie 5. (potrzebne będą załącznik b., nożyczki)

Rozetnij rysunek wzdłuż linii. Ułóż rysunek z otrzymanych puzzli.

Układa z puzzli rysunek samodzielnie, sprawnie i szybko.	2 p.
Układa z puzzli rysunek samodzielnie, ale powoli.	1 p.
Nie układa z puzzli rysunku samodzielnie, oczekuje pomocy.	0 p.

Zadanie 6. (potrzebne będą załącznik c. i ołówek)

Połącz kropki, tak jak we wzorach.

Prawidłowo rysuje 4 wzory.	2 p.
Prawidłowo rysuje 2 – 3 wzory.	1 p.
Prawidłowo rysuje najwyżej 1 wzór.	0 p.

Zadanie 7. (potrzebne będą załącznik d. i ołówek)

Dokończ rysować szlaczki.

Rysuje prawidłowo 3 szlaczki.	2 p.
Rysuje prawidłowo 2 szlaczki.	1 p.
Rysuje prawidłowo 1 szlaczek.	0 p.

Zadanie 8. (potrzebne będą załącznik e. i ołówek)

Dokończ rysować figury.

Rysuje dokładnie po śladach.	2 p.
Rysuje, wychodząc nieznacznie poza ślady.	1 p.
Rysuje, nie trzymając się śladów.	0 p.

Zadanie 9. (potrzebne będą załącznik f i ołówek)

Narysuj samodzielnie przedstawione figury: □, △, ○.

Odwzorowuje dokładnie kształty.	2 p.
Zniekształca nieznacznie kształty.	1 p.
Nie odwzorowuje.	0 p.

Zadanie 10. (potrzebne będą klocki)

Posłuchaj zdań. Po każdym usłyszonym zdaniu weź jeden klocek.

Adam ogląda film. To jest film o leśnych zwierzętach. Opowiada on o wiewiórce.

Wiewiórka zbiera orzechy laskowe. Zanosi je do dziupli. Będzie miała zapasy na zimę.

Bierze tyle klocków, ile jest zdań w tekście.	2 p.
Bierze o jeden klocek więcej lub o jeden mniej niż jest zdań w tekście.	1 p.
Nie bierze klocków lub bierze przypadkową liczbę klocków.	0 p.

Zadanie 11. (potrzebne będą nożyczki i kartka papieru)

Odetnij z kartki trzy paski. Każdy pasek oznacza zdanie. Posłuchaj zdań. Słuchając każdego zdania, rozetnij pasek na tyle części, z ilu słów składa się zdanie.

Wiewiórka ma orzechy.

Sosna jest drzewem iglastym.

Ciało niedźwiedzia pokrywa gęste futro.

Prawidłowo określa liczbę słów w 3 zdaniach.	2 p.
Prawidłowo określa liczbę słów w 2 zdaniach.	1 p.
Prawidłowo określa liczbę słów w 1 zdaniu lub nie potrafi prawidłowo określić liczby słów w żadnym zdaniu.	0 p.

Zadanie 12.

Podziel na sylaby usłyszane słowa.

rama, waga, buda, lody

sałata, tygrysy, telefon, pomidor

telewizor, hipopotam, długopisy, kaloryfer

Dzieli na sylaby wszystkie słowa.	2 p.
Dzieli na sylaby 6 – 10 słów.	1 p.
Dzieli na sylaby mniej niż 6 słów.	0 p.

Zadanie 13.

Podziel na głoski podane słowa.

Ela, ser, rak, ule

tory, waga, kasa, foka

sroka, kapusta, bałwan, telefon

Dzieli na głoski wszystkie słowa.	2 p.
Dzieli na głoski 6 – 10 słów.	1 p.
Dzieli na głoski mniej niż 6 słów.	0 p.

Zadanie 14.

Wyjaśnij, co oznaczają podane słowa.

łóżko, tulipan, lustro

księżyc, muzeum, gruszka

ważenie, mierzenie, telefonowanie

Wyjaśnia znaczenie 9 słów. Próbuje definiować, podając nazwy ogólne.	2 p.
Wyjaśnia znaczenie 4 – 6 słów. Określa cechy zewnętrzne i cechy budowy (definicja opisowa).	1 p.
Wyjaśnia znaczenie mniej niż 4 słów.	0 p.

Zadanie 15. (załącznik g)

Przyjrzyj się kolejnym rysunkom. Ułóż opowiadanie na ich podstawie.

Opowiada, posługując się rozwiniętymi zdaniami. Podaje przyczynę i skutek zdarzenia.	2 p.
Opowiada, posługując się prostymi zdaniami. Podaje przyczynę i skutek zdarzenia.	1 p.
Wymienia elementy poszczególnych rysunków. Nie podaje przyczyny albo skutku zdarzenia.	0 p.

Zadanie 16.

Pytania/Polecenia	Poprawna odpowiedź – 1p.
Jak masz na imię?	
Jak się nazywasz?	
Ile masz lat?	
Jaki jest twój adres zamieszkania?	
Kto z tobą mieszka?	
Jakie imiona mają twoi rodzice?	
Gdzie pracuje mama? Co robi?	
Gdzie pracuje tata? Co robi?	
Jak nazywa się państwo, w którym mieszkasz?	
Jak nazywa się stolica Polski?	
Jak nazywa się największa rzeka w Polsce?	
Jak wygląda godło Polski?	
Jak wygląda flaga Polski?	
Wymień nazwy 3 warzyw.	
Wymień nazwy 3 owoców.	
Wymień nazwy 3 zwierząt występujących w Polsce.	
Wymień nazwy 3 zwierząt egzotycznych.	
Wymień nazwy 3 zjawisk atmosferycznych.	
Wymień nazwy pojazdów: lądowych, wodnych i powietrznych.	
Przy jakim kolorze na sygnalizatorze można przechodzić przez ulicę?	

Razem

Zadanie 17.**A.** Wskaż części ciała: *czoło, brzuch, szyja, lewa ręka, stopy, broda, prawe oko*.

Wskazuje wszystkie wymienione części ciała.	2 p.
Wskazuje 5 – 6 części ciała.	1 p.
Wskazuje nie więcej niż 4 części ciała.	0 p.

B. Nazwij wskazane części ciała: *plecy, lewa noga, prawe ucho, nos, usta, policzki, oczy*.

Nazywa wszystkie wskazane części ciała.	2 p.
Nazywa 5 – 6 części ciała.	1 p.
Nazywa nie więcej niż 4 części ciała.	0 p.

Zadanie 18. (potrzebne będą załącznik h, nożyczki, klej)

Wytnij kartoniki z rysunkami. Wykonaj następujące polecenia:

- kartonik z rysunkiem słonia przyklej **nad** zeszytem,
- kartonik z rysunkiem kotka przyklej **pod** zeszytem,
- kartonik z rysunkiem sowy przyklej **na** zeszyście,
- kartonik z rysunkiem grzybków przyklej **po prawej stronie** zeszytu,
- kartonik z rysunkiem listka przyklej **po lewej stronie** zeszytu,
- kartonik z rysunkiem gruszki przyklej **obok** kartonika z kotkiem.

Rozumie znaczenie terminów: <i>nad, pod, na, po prawej stronie, po lewej stronie, obok.</i>	2 p.
Popęlnia 1 – 2 błędy.	1 p.
Popęlnia więcej niż 2 błędy.	0 p.

Zadanie 19.

Wymień nazwy kolejnych dni tygodnia.

Wymienia nazwy kolejnych dni tygodnia.	2 p.
Wymienia nazwy wszystkich dni tygodnia, ale nie zna ich kolejności.	1 p.
Nie zna nazw wszystkich dni tygodnia.	0 p.

Zadanie 20.

Wymień nazwy kolejnych miesięcy.

Wymienia nazwy kolejnych miesięcy.	2 p.
Wymienia nazwy wszystkich miesięcy, ale nie zna ich kolejności.	1 p.
Nie zna nazw wszystkich miesięcy.	0 p.

Zadanie 21. (potrzebne będą patyczki lub inne przedmioty do liczenia)

Daj mi: 2 patyczki, 5 patyczków, 7 patyczków, 9 patyczków, 10 patyczków.

Umie liczyć na konkretach do 10.	2 p.
Umie liczyć na konkretach od 6 do 8.	1 p.
Umie liczyć na konkretach do 5.	0 p.

Zadanie 22. (potrzebne będą patyczki lub inne przedmioty do liczenia)

- Weź 2 patyczki, dołóż 3 patyczki. Ile masz razem patyczków?
- Weź 3 patyczki, dołóż 4 patyczki. Ile masz razem patyczków?
- Weź 4 patyczki, dołóż 6 patyczków. Ile masz razem patyczków?

Umie dodawać na konkretach w zakresie 10.	2 p.
Potrafi dodawać na konkretach z pomocą dorosłego.	1 p.
Nie rozumie, na czym polega dodawanie.	0 p.

Zadanie 23. (potrzebne będą patyczki lub inne przedmioty do liczenia)

- Weź 5 patyczków, odsuń 3 patyczki. Ile patyczków zostało?
- Weź 7 patyczków, odsuń 4 patyczki. Ile patyczków zostało?
- Weź 10 patyczków, odsuń 6 patyczków. Ile patyczków zostało?

Umie odejmować na konkretach w zakresie 10.	2 p.
Potrafi odejmować na konkretach z pomocą dorosłego.	1 p.
Nie rozumie, na czym polega odejmowanie.	0 p.

Zadanie 24.

A. Posłuchaj 3 razy rymowanki. Powtórz ją.

Kasia ma misia,
samochód – Staś.

A ty?

Jaką zabawkę masz?

Powtarza rymowankę bezbłędnie.	2 p.
Powtarza rymowankę z pomocą dorosłego.	1 p.
Nie powtarza rymowanki mimo pomocy dorosłego.	0 p.

B. (Po godzinie powracamy do rymowanki).

Powtórz rymowankę (pomagamy, mówiąc dwa słowa rymowanki).

Powtarza rymowankę bezbłędnie.	2 p.
Powtarza rymowankę z pomocą dorosłego.	1 p.
Nie powtarza rymowanki mimo pomocy dorosłego.	0 p.

Zadanie 25. (załącznik i)

Przyjrzyj się rysunkowi. Odwróć go na drugą stronę i powiedz, co jest na nim narysowane.

Wymienia 7 elementów (bocian, kaczka, żaby, motyl, rośliny, woda, chmury).	2 p.
Wymienia od 6 do 4 elementów.	1 p.
Wymienia poniżej 4 elementów.	0 p.

Zadanie 26.

- Zobacz, co robię (*podskok, klaśnięcie, przysiad*). Powtórz moje ruchy.
- Zobacz, co robię (*obróć w miejscu, stanie na jednej nodze, klaśnięcie, siad na podłodze*). Powtórz moje ruchy.
- Zobacz, co robię (*klaśnięcie, podskok, tupnięcie nogą, przysiad, skłon*).
- Powtórz moje ruchy.

Powtarza bezbłędnie 3 szeregi ruchów.	2 p.
Powtarza bezbłędnie 2 szeregi ruchów.	1 p.
Popełnia błędy w odtwarzaniu szeregów ruchów.	0 p.

Zadanie 27.

Obserwujemy dziecko, np. podczas rysowania. Zwracamy uwagę:

- czy do zadania przystępuje samo, czy wymaga dodatkowych poleceń,
- czy skupia się na zadaniu,
- czy doprowadza zadanie do końca,
- jak długo potrafi się skupić na zadaniu.

Samodzielnie przystępuje do zadania, potrafi się skupić na nim około 20 minut; doprowadza zadanie do końca.	2 p.
Wymaga dodatkowych poleceń, żeby wykonać zadanie; skupia się na nim około 10 minut; nie zawsze doprowadza je do końca.	1 p.
Nie potrafi się skupić na zadaniu dłużej niż 5 minut; nie kończy go.	0 p.

Łączna liczba punktów w części II:

Część III. Rozwój społeczny

Cechy rozwoju społecznego ocenia się na podstawie długotrwałej obserwacji.

Zadanie 28.

Stosunek do norm	Punktacja
Podporządkowuje się normom, regułom i umowom.	2 p.
Zdarza mu się łamać normy, reguły i umowy.	1 p.
Nie podporządkowuje się normom, regułom i umowom.	0 p.

Zadanie 29.

Podporządkowanie	Punktacja
Podporządkowuje się poleceniom dorosłych.	2 p.
Zdarza mu się nie podporządkować poleceniom dorosłych.	1 p.
Nie podporządkowuje się poleceniom dorosłych.	0 p.

Zadanie 30.

Stosunek do dorosłych	Punktacja
Chętnie wchodzi w relacje z dorosłymi.	2 p.
Ma trudności w relacjach z dorosłymi.	1 p.
Nie wchodzi w relacje z dorosłymi.	0 p.

Zadanie 31.

Stosunek do rówieśników	Punktacja
Nie wchodzi w konflikty z dziećmi. Nie jest agresywny.	2 p.
Zdarzają mu się konflikty z dziećmi. Zdarza mu się w takich sytuacjach zachować agresywnie.	1 p.
Jest konfliktowe. Nieporozumienia rozwiązuje w sposób agresywny.	0 p.

Zadanie 32.

Współpraca z rówieśnikami	Punktacja
Chętnie współpracuje z rówieśnikami.	2 p.
Woli pracować samo.	1 p.
Nie podejmuje współpracy z rówieśnikami.	0 p.

Zadanie 33.

Rozstanie z opiekunem	Punktacja
Spokojnie rozstaje się z opiekunem przed zajęciami.	2 p.
Rozstanie z opiekunem budzi w nim niepokój.	1 p.
Nie może rozstać się z opiekunem.	0 p.

Zadanie 34.

Kontrola emocji	Punktacja
Kontroluje swoje emocje.	2 p.
Ma trudności z kontrolowaniem emocji, ale stara się nad nimi panować.	1 p.
Nie panuje nad swoimi emocjami.	0 p.

Zadanie 35.

Reakcja na trudności	Punktacja
Nie zraża się napotkanymi trudnościami, stara się je pokonać.	2 p.
Napotkane trudności wywołują w nim lęk, ale stara się je pokonać.	1 p.
Na trudności reaguje zaniechaniem wykonania zadania.	0 p.

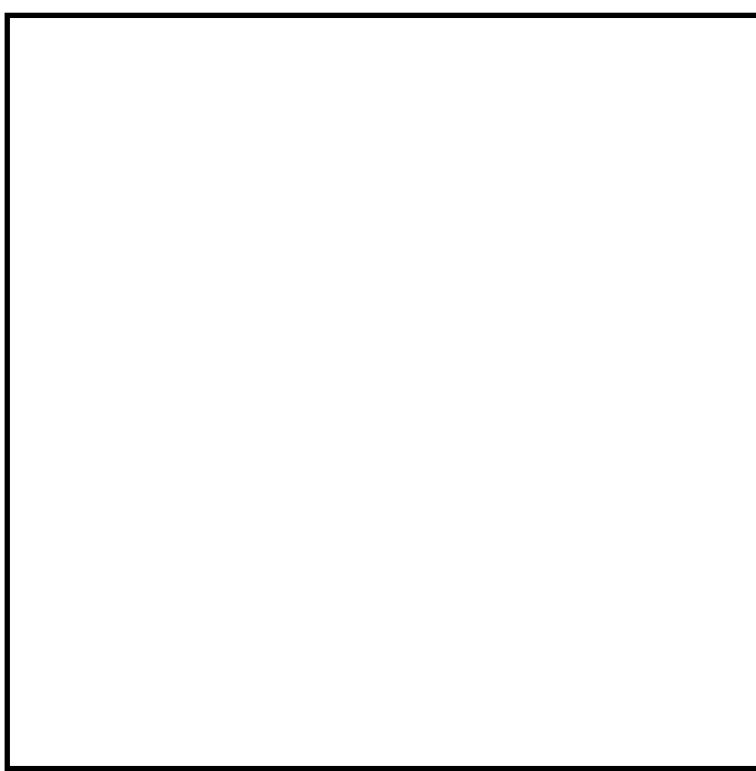
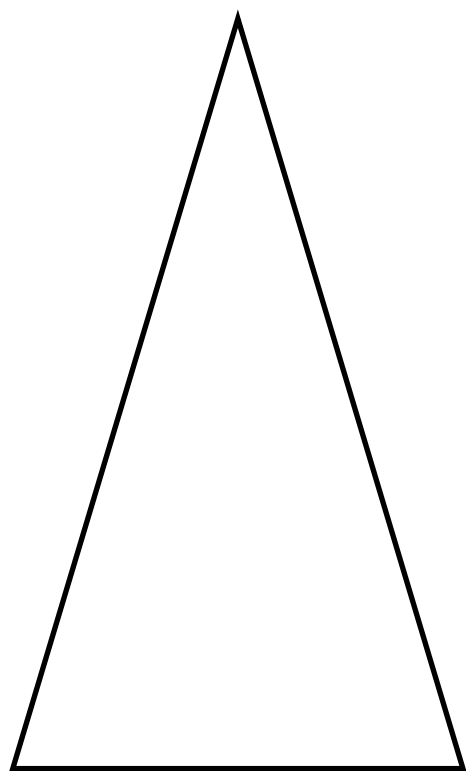
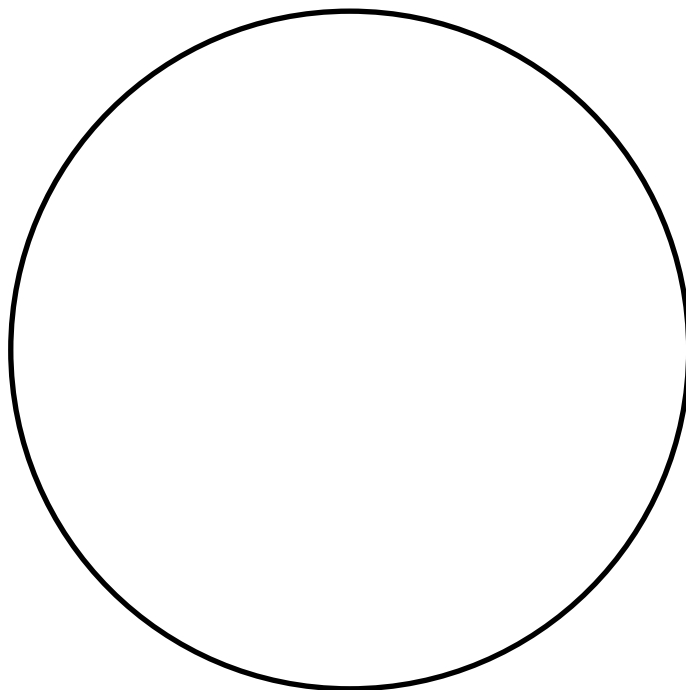
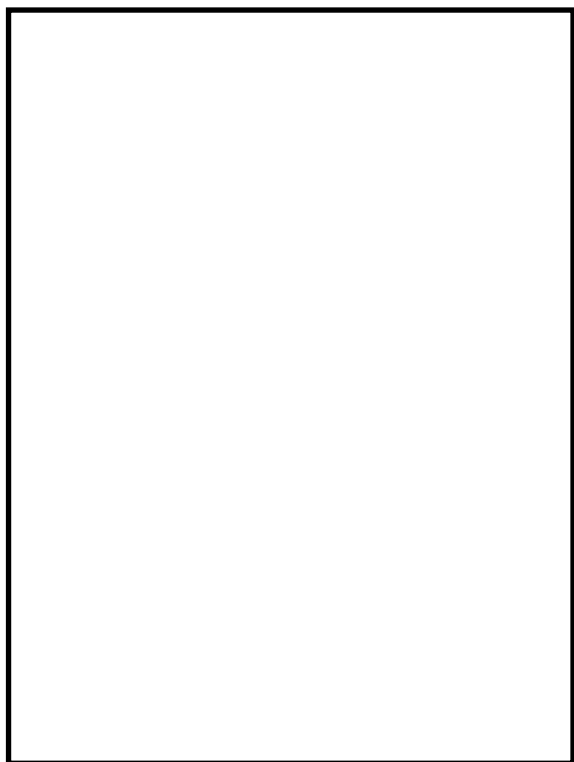
Zadanie 36.

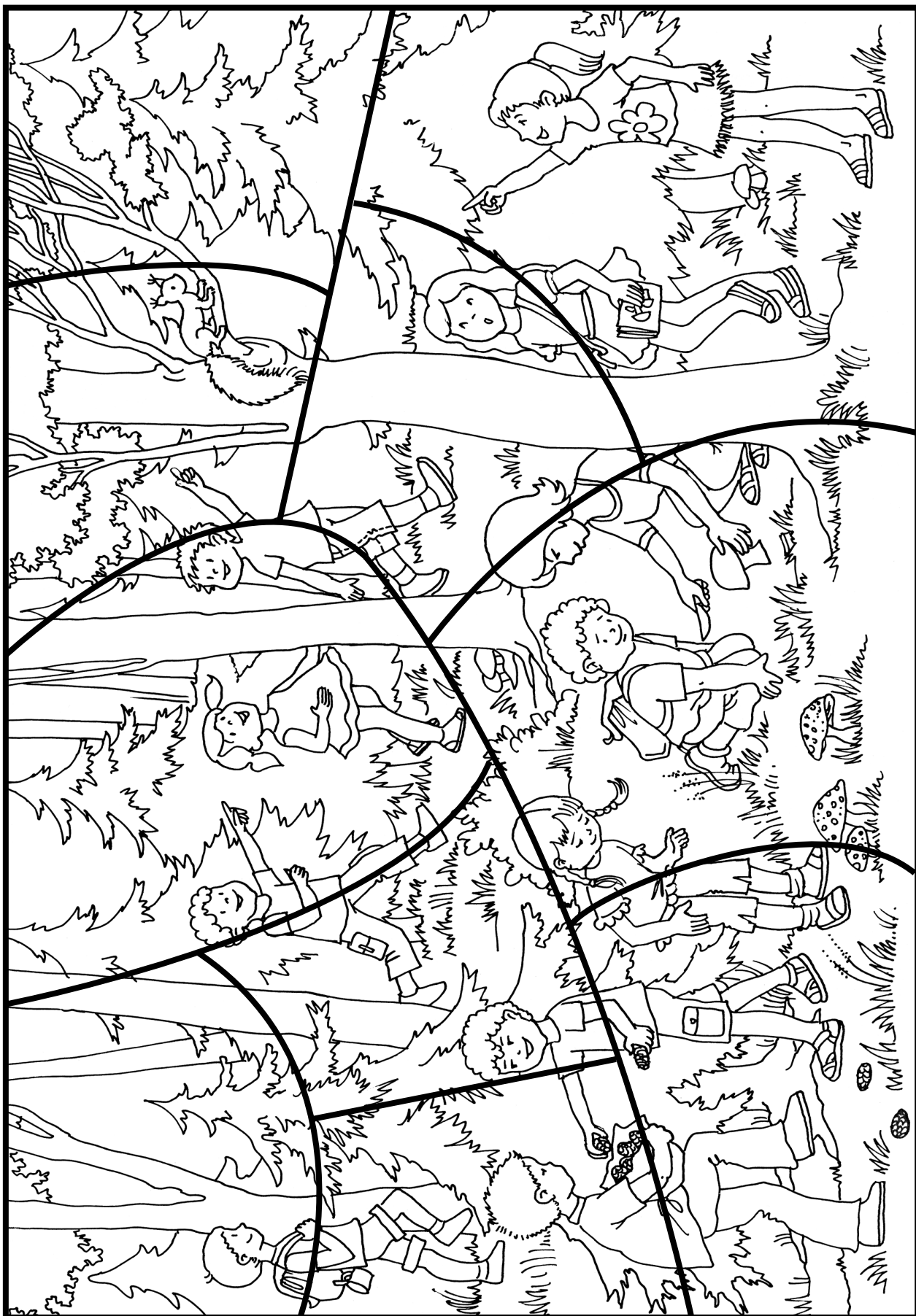
Dojrzałość emocjonalna	Punktacja
Stara się być niezależne.	2 p.
W większości sytuacji stara się być niezależne.	1 p.
Jest bezradne.	0 p.

Łączna liczba punktów w części III:

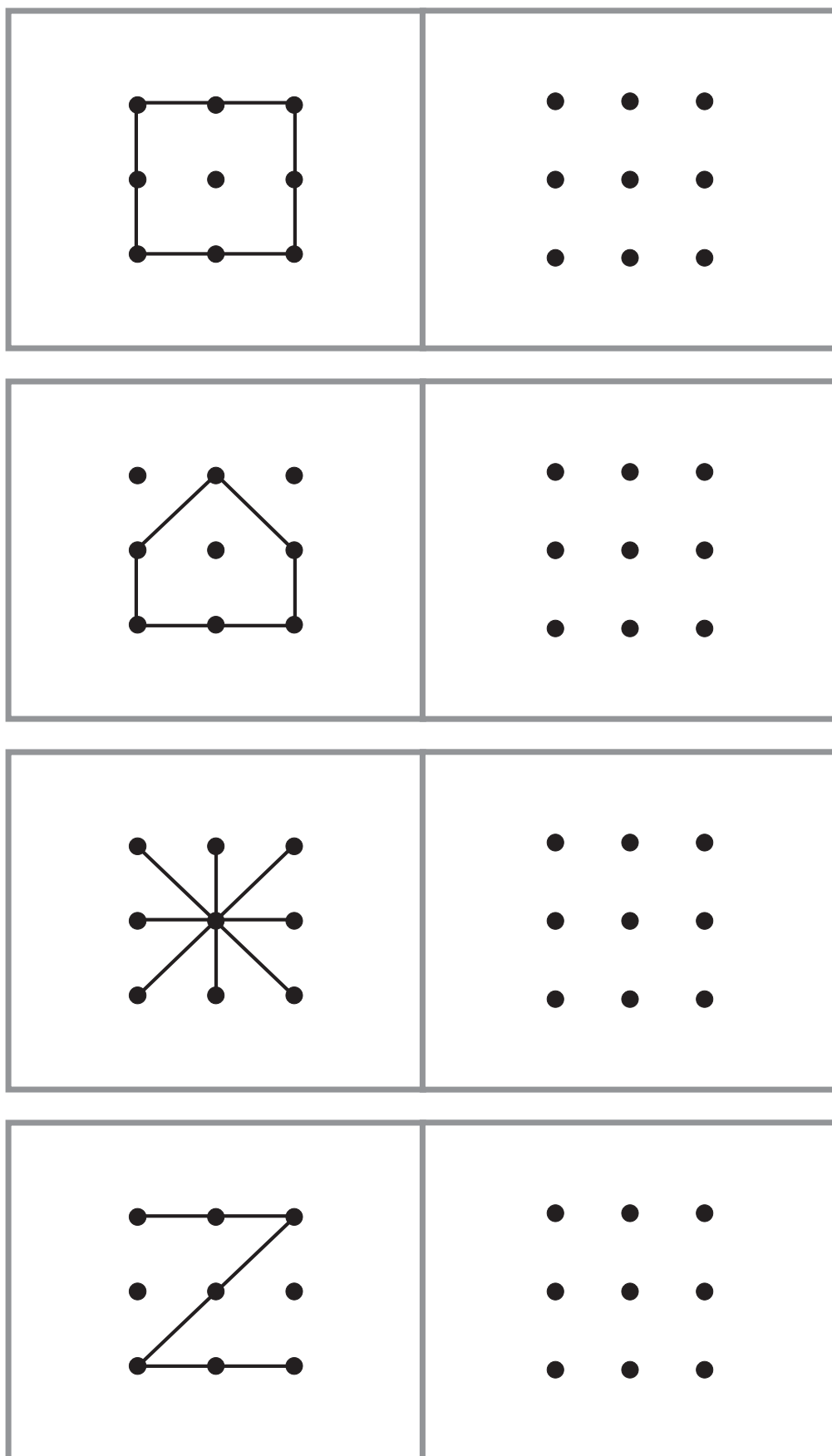
Łączna liczba punktów w częściach: I, II, III:

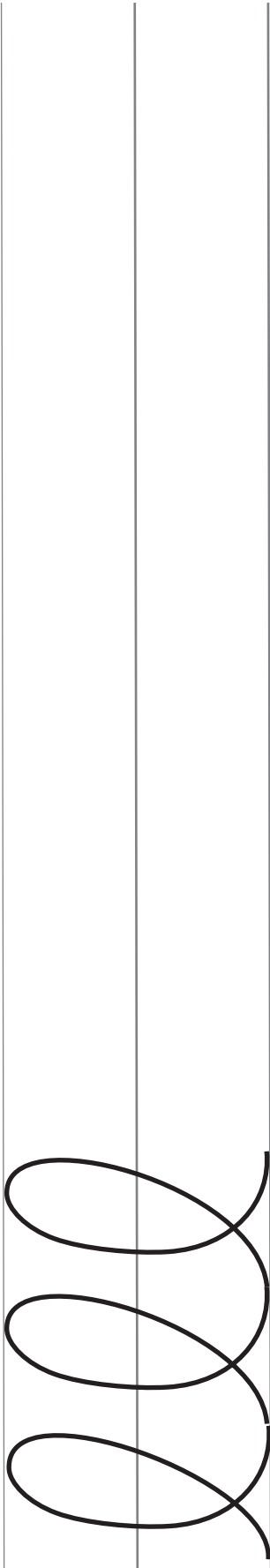
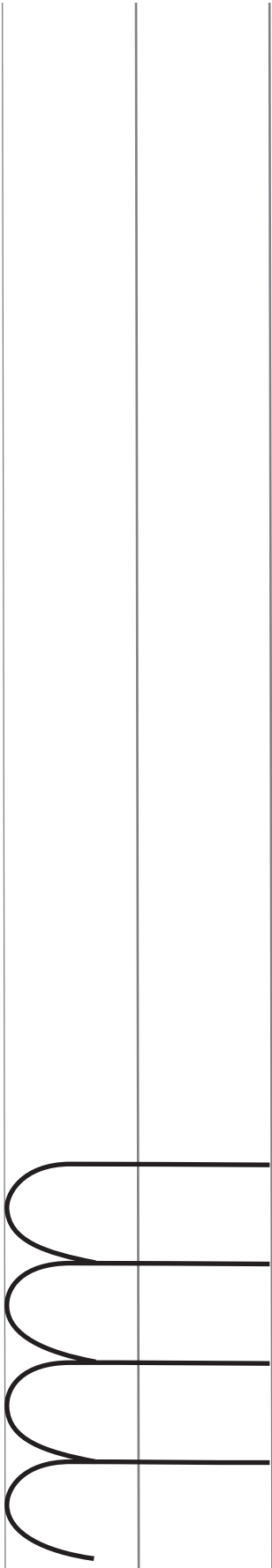
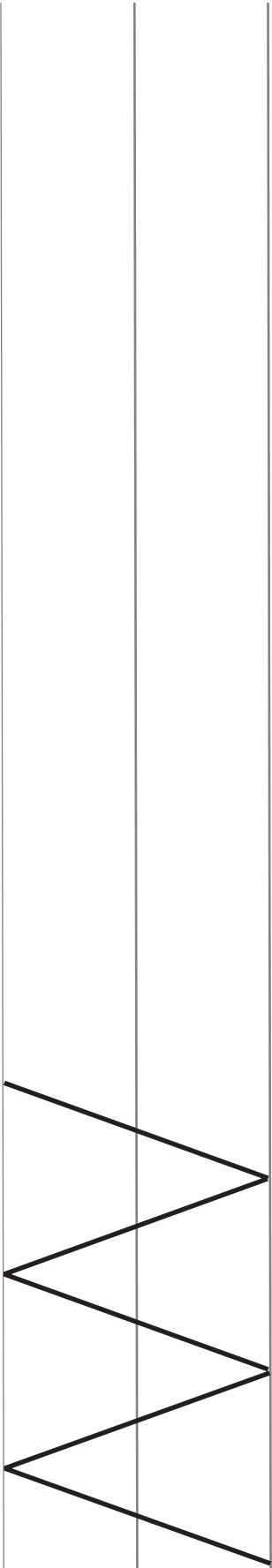
Załącznik a

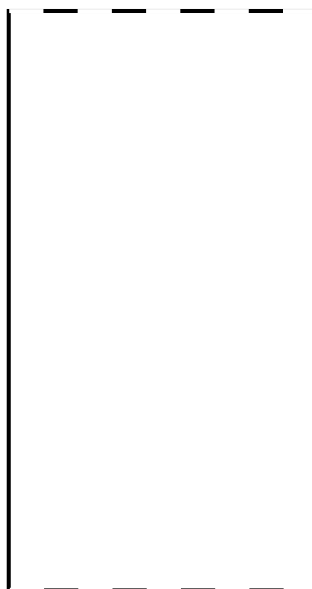
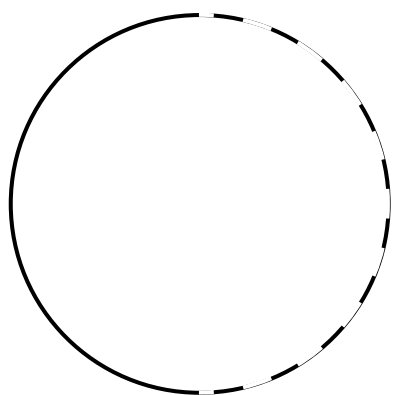
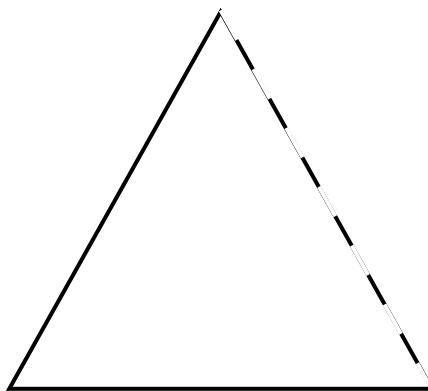
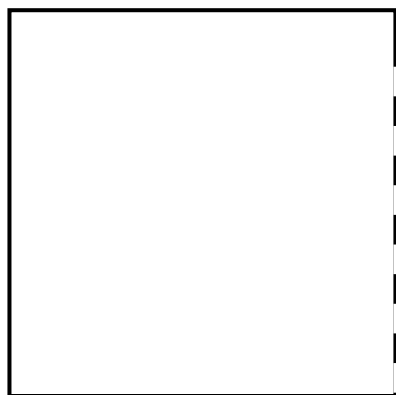

Załącznik c

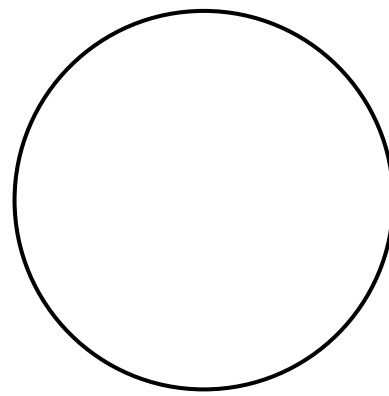
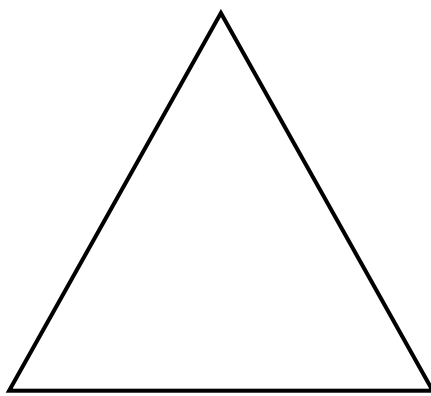
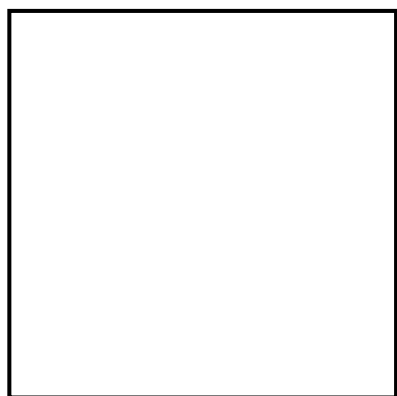

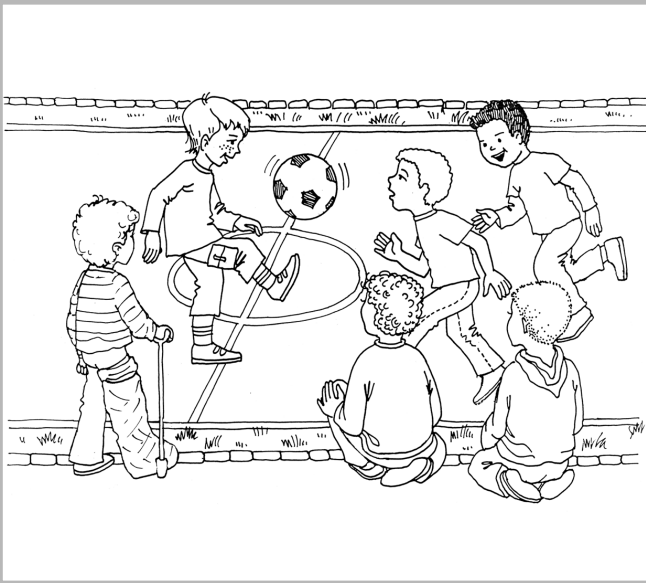
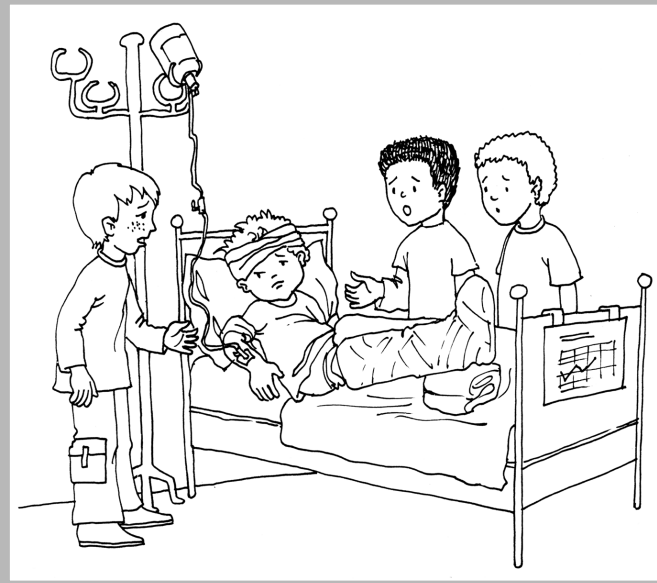
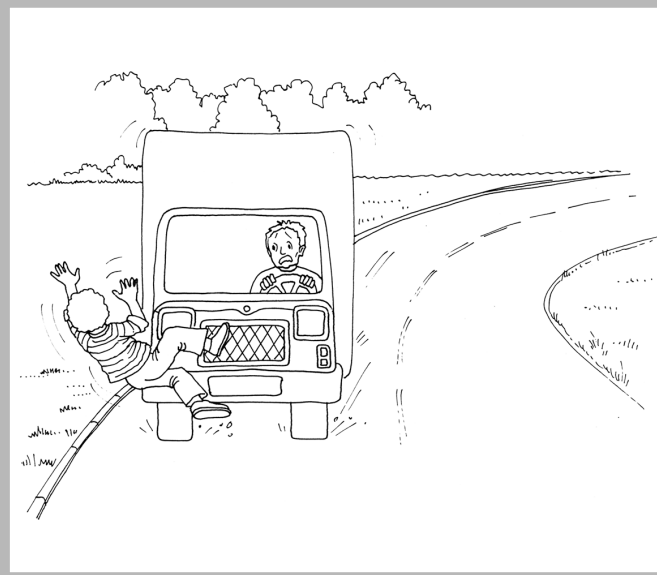
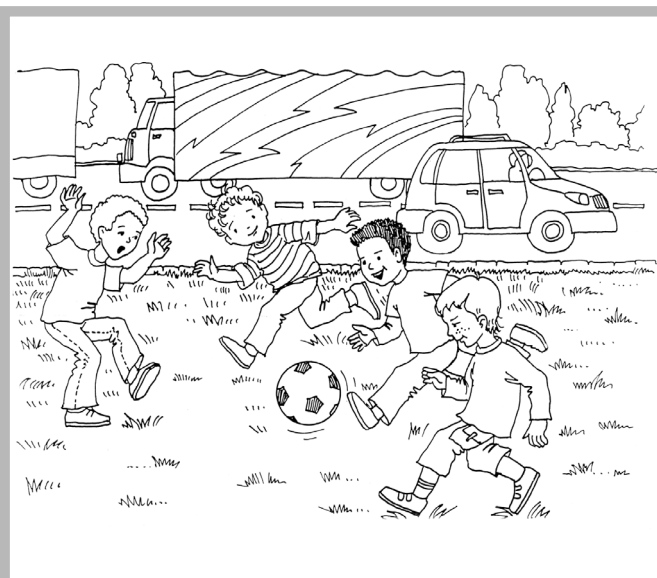
Załącznik e

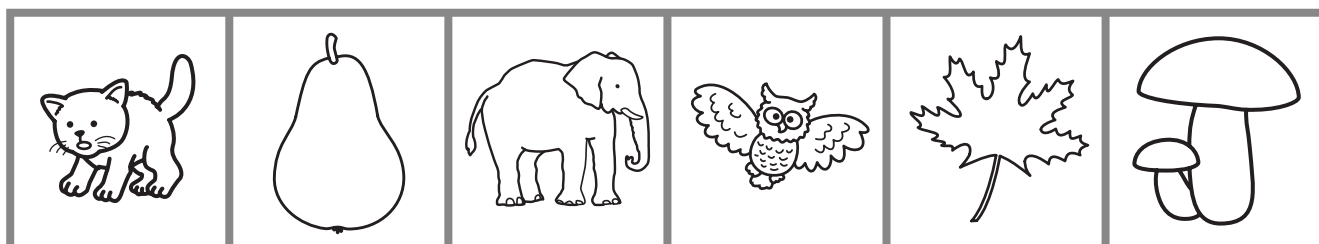
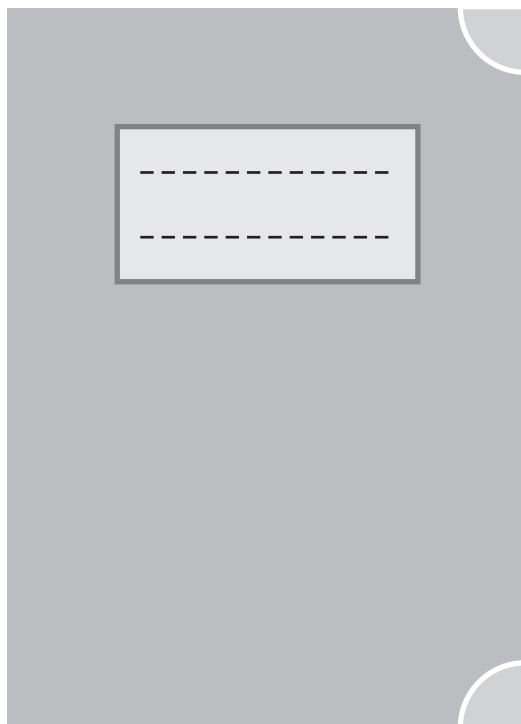
Załącznik f

Załącznik g

Załącznik h

Punktacja zadań w arkuszu i interpretacja wyniku

Aby określić poziom gotowości dziecka do szkoły, należy zliczyć punkty uzyskane przez nie w poszczególnych zadaniach i odszukać odpowiednie przedziały w tabelach.

Przyjęto następujące przedziały procentowe:

100% – 76% – poziom wysoki

75% – 51% – poziom przeciętny

poniżej 51% – poziom niski

Przedziały punktowe	Poziom gotowości	Interpretacja jakościowa wyniku
108 p. – 82 p.	wysoki	Dziecko jest gotowe do podjęcia obowiązków szkolnych.
81 p. – 55 p.	przeciętny	Dziecko można uznać za gotowe do podjęcia obowiązków szkolnych. Konieczne są jednak działania wspomagające sfery rozwoju dziecka, w zakresie których wykryto trudności.
poniżej 55 p.	niski	Dziecko nie jest jeszcze gotowe do podjęcia obowiązków szkolnych. Wymaga specjalistycznych badań w poradni psychologiczno-pedagogicznej i podjęcia działań terapeutycznych.

Otrzymane wyniki pozwalają także określić poziom rozwoju dziecka w poszczególnych sferach.

Poziom rozwoju	Przedziały punktowe dla poszczególnych sfer rozwoju		
	Rozwój fizyczny	Rozwój umysłowy	Rozwój społeczny
wysoki	22 p. – 17 p.	68 p. – 52 p.	18 p. – 14 p.
przeciętny	16 p. – 11 p.	51 p. – 35 p.	13 p. – 9 p.
niski	poniżej 11 p.	poniżej 35 p.	poniżej 9 p.

Jeżeli dziecko uzyskało w badaniu niski wynik, dobrze byłoby powtórzyć badanie po krótkiej przerwie.

SCENARIUSZ

Poznajmy się!

Termin spotkania	początek roku szkolnego
Potrzebne materiały	kartki samoprzylepne, kartka i długopis dla każdego rodzica, duży arkusz papieru z zapisanymi pierwszymi punktami kontraktu, mazaki, karta pracy (załączniki a i b)
Czas trwania spotkania	około 60 minut

Przebieg spotkania

1. Przygotowanie.

- Nauczyciel kilka dni wcześniej przekazuje rodzicom zaproszenie na spotkanie. W zaproszeniu powinny się znaleźć: temat, data, godzina i miejsce oraz przewidywany czas trwania spotkania.
- W dniu spotkania nauczyciel aranżuje salę: ustawia krzeselka w kręgu lub ławki w podkowę. Ważne jest, aby rodzice nie siedzieli w ławkach jak dzieci, ale by odczuli partnerstwo z nauczycielem.
- Nauczyciel przygotowuje kartki samoprzylepne z napisami: *Mama... Tata...* Rodzice, wchodząc do sali, otrzymują kartki i dopisują na nich imię dziecka. Przyklejają kartki do swych ubrań.
- Nauczyciel powinien przestrzegać zasad dobrego spotkania z rodzicami. Oto one:

Zasady dobrego spotkania z rodzicami

Zebranie należy rozpocząć punktualnie.

Spotkanie powinno rozpocząć się *pozytywnym akcentem* dotyczącym dzieci.

Zamiast krytykować i mówić, co dzieci robią źle, nauczyciel powinien podawać propozycje, w jaki sposób powinny wywiązywać się ze swoich obowiązków.

Nauczyciel powinien szanować prywatność rodziców.

Spotkanie powinno kończyć się *optymistyczną prognozą* na temat dzieci (ich rozwoju, zachowania...).

2. Przedstawienie się nauczyciela.

3. Przedstawienie się gości, według wzoru podanego przez nauczyciela, np.:

Jestem mamą (tata, babcią, dziadkiem) Krystiana. Krystian bardzo boi się psów.

4. Wpisanie się rodziców na listę obecności.
5. Podanie przez nauczyciela informacji dotyczących przedszkola:
 - adresu i numeru telefonu placówki,
 - rozkładu dnia obowiązującego w danej grupie,
 - godzin funkcjonowania placówki,
 - godzin pracy nauczycieli grupy,
 - kwoty składki na ubezpieczenie,
 - terminu przynoszenia strojów gimnastycznych,
 - oferty zajęć ponadprogramowych,
 - formy zapisu na zajęcia dodatkowe,
 - ustalonej (ale dobrowolnej) kwoty składki na Radę Rodziców, z wyjaśnieniem przeznaczenia zebranych pieniędzy.
6. Omówienie zadań przedszkola i wymagań programowych MEN odnośnie dzieci sześcioletnich (podstawa programowa, wybrany program, wskazanie różnic między podstawą a programem).
7. Ustalenie *Kontraktu współpracy rodziców z nauczycielem*.
 - Nauczyciel uzasadnia znaczenie zawarcia kontraktu i stara się ukazać rodzicom jego wagę (obowiązuje obie strony, ułatwia współpracę, rozstrzyga w ewentualnych konfliktach itd.).
 - Nauczyciel rozdaje rodzicom kartki i długopisy. Na tablicy wiesza duży arkusz papieru, na którym napisane są dwa pierwsze punkty kontraktu. Rodzice proponują kolejne punkty. Gotowy kontrakt rodzice podpisują.
 - Kontrakt współpracy rodziców z nauczycielem powinien wisieć przez cały rok na tablicy z ważnymi informacjami. Rodzice otrzymują przepisany kontrakt następnego dnia.

Przykładowy kontrakt:

Kontrakt współpracy rodziców z nauczycielem

1. Przychodzimy na spotkania rodziców z nauczycielem.
2. Jesteśmy punktualni.
3. Jesteśmy aktywni podczas spotkań.
4. W czasie spotkań dzielimy się spostrzeżeniami na temat rozwoju dzieci.
5. Obdarzamy się zaufaniem, jesteśmy dyskretni.
6. Wspólnie organizujemy spotkania okolicznościowe i uroczystości z udziałem dzieci oraz aktywnie w nich uczestniczymy.
7. Rozważamy krytyczne uwagi na temat nauczyciela, rodziców i dziecka, wiedząc, że podyktowane są one troską o rozwój i dobro dziecka.

8. Ćwiczenie *Czy znam swoje dziecko?*

Celem ćwiczenia jest zwrócenie uwagi rodziców na konieczność uważnego słuchania i obserwowania dziecka w różnych sytuacjach.

Rodzice otrzymują karty pracy i uzupełniają ankiety (załącznik b).

Następnie nauczyciel rozdaje rodzicom kartki z ich portretami wykonanymi przez dzieci. Na odwrocie każdej kartki znajduje się podobna ankieta (załącznik a), ale wypełniona przez nauczyciela po rozmowie z dzieckiem. Rodzice mają możliwość porównania swojej wiedzy o dziecku z tym, co dzieci powiedziały na swój temat.

9. Podanie przez rodziców tematów związanych z wychowaniem dziecka, na które chcieliby porozmawiać podczas kolejnych spotkań.

10. Pożegnanie się nauczyciela z rodzicami przez podanie im ręki.

SCENARIUSZ

Rola dorosłych w rozwoju dziecka

Termin spotkania	październik
Potrzebne materiały	kartka i długopis dla każdego rodzica, duży arkusz papieru, mazaki, lista oczekiwań nauczyciela względem rodziców (załącznik c)
Czas trwania spotkania	około 60 minut

Przebieg spotkania

1. Przygotowanie.

- Nauczyciel kilka dni wcześniej przekazuje rodzicom zaproszenie na spotkanie. Może być ono skierowane do obojga rodziców. W zaproszeniu powinny się znaleźć: temat, data, godzina i miejsce oraz przewidywany czas trwania spotkania.
- W dniu spotkania nauczyciel aranżuje odpowiednio salę.

2. Przywitanie się z rodzicami.

3. Wygłoszenie miniwykładu z czynnym udziałem rodziców.

Rola dorosłych w rozwoju dziecka

Wstęp

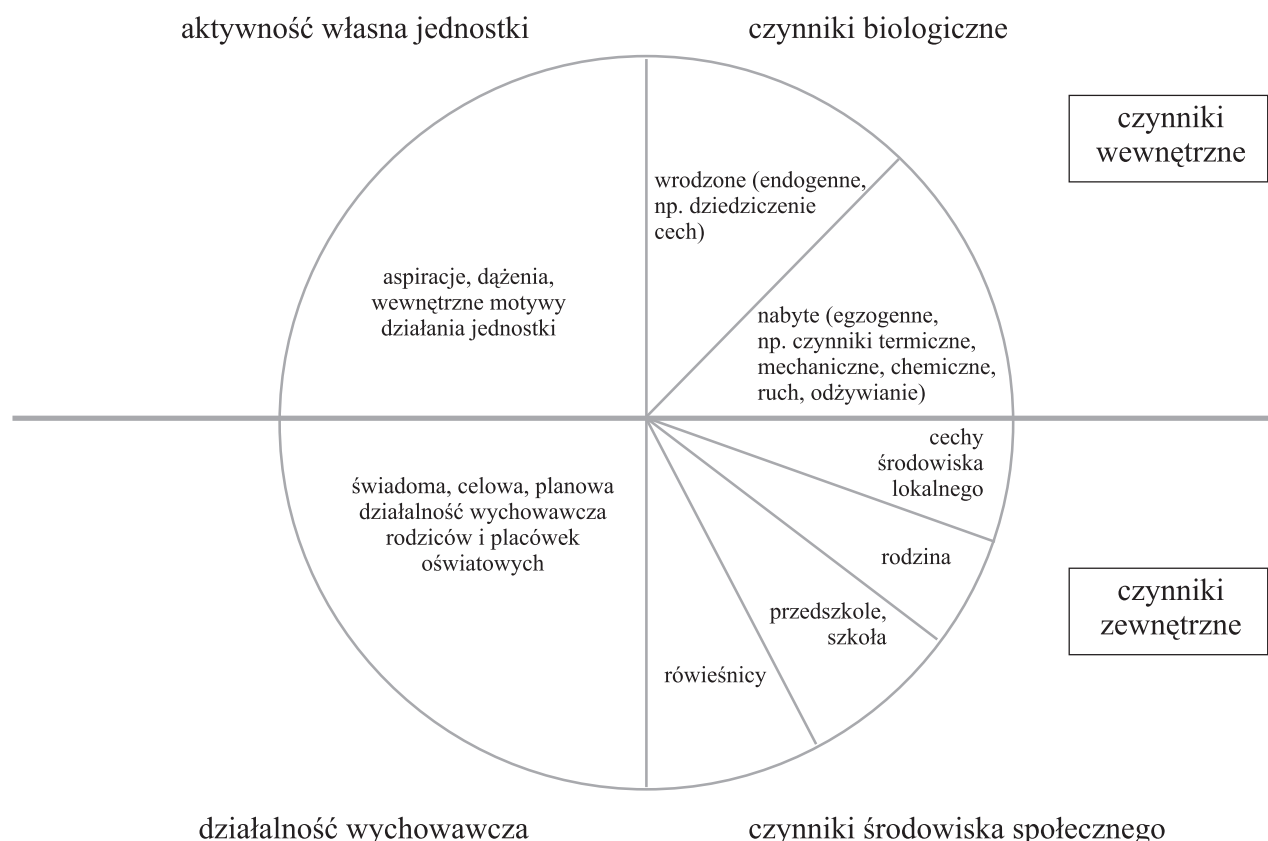
Wiek przedszkolny to okres intensywnego rozwoju dziecka. Rodzicom dane jest codzienne uczestniczenie w tym procesie. Ich uczestnictwo jest tym efektywniejsze, im bardziej świadomie zaangażowani są w ten proces.

Czynniki wpływające na rozwój człowieka

Czynniki wpływające na rozwój dziecka dzieli się na:

- *wewnętrzne*: czynniki biologiczne i aktywność własną jednostek,
- *zewnętrzne*: czynniki środowiskowe i świadoma działalność wychowawcza.

Ilustruje to poniższy schemat.

Oznacza to, że jesteśmy takimi:

- jakimi stworzyła nas natura,
- jak ukształtowało nas środowisko, w którym żyliśmy,
- jakim wpływom wychowawczym podlegaliśmy,
- jakimi chcemy być.

Rozmowa z rodzicami

- Na które z tych czynników mają wpływ rodzice? W jaki sposób?
- Na które z tych czynników ma wpływ przedszkole? W jaki sposób?

Prawidłowości rozwoju sześciolatniego dziecka

Znajomość prawidłowości rozwoju dziecka ma pomóc w rozwiązywaniu problemów dzieci poprzez organizowanie środowiska sprzyjającego nabywaniu przez dzieci sprawności, umiejętności i wiedzy.

Główne prawidłowości rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym:

- *Aktywność zabawowa* – działalność dzieci opiera się głównie na różnych formach zabaw.
- *Mimowolny charakter udziału procesów poznawczych w uczeniu się*, co oznacza, że dziecko nie jest w stanie np. samodzielnie zorganizować sobie nauki wiersza na

pamięć. W tym okresie obserwuje się początki przechodzenia dziecka od uczenia się według własnego programu (spontanicznego, naturalnego, mimowolnego, przypadkowego) do uczenia się reaktywnego pod kierunkiem dorosłego.

- *Dominująca rola rodziny w zaspokajaniu podstawowych potrzeb dziecka*, choć przez oddziaływanie społeczne w tym okresie zaznacza się coraz bardziej wzrastający wpływ innych osób, głównie nauczycieli i rówieśników, na dziecko.

Wybrane cechy rozwoju sześciolatniego dziecka

- *Rozwój motoryczny*

Zmiany dokonują się w sposób powolny, ale stały. Dziecko uzyskuje kontrolę nad własnym ciałem, wzmacnia się koordynacja ruchowa i poczucie równowagi, choć nadal utrzymuje się niezręczność ruchowa, męczliwość i niezdolność do siedzenia w jednej i tej samej pozycji. Wzrasta potrzeba aktywności fizycznej. Szczególnie pożądane są takie jej formy, jak: skakanie na skakance, rzucanie i łapanie piłki, rzucanie do celu, pokonywanie przeszkód na urządzeniach placów zabaw, korzystanie ze zjeżdżalni i huśtawek, jazda na rowerze. Szczególne znaczenie ma koordynacja ruchów rąk. Jej rozwojowi sprzyja rysowanie, malowanie, wycinanie nożyczkami, gra na instrumentach, sznurowanie butów, zapinanie guzików, samodzielne ubieranie się. Rozwijające się mięśnie są podatne na uszkodzenia, dlatego trzeba bardzo ostrożnie dozować wysiłek fizyczny.

- *Rozwój umysłowy*

Dziecko jest na etapie myślenia intuicyjnego, to znaczy, że myślenie kształtowane jest przez bezpośrednie spostrzeżenia i doświadczenia. Dzieci koncentrują się na najważniejszej cesze obiektu, pomijając inne jego właściwości. Bardzo ważne są wszelkie zabawy, w których dzieci wykorzystują zmysły: dotyku, słuchu, wzroku, smaku i węchu. Szczególnie ważne są wszelkie działania rozwijające mowę dziecka, takie jak: rozmowa, wspólne czytanie, wymyślanie opowiadań, rymowanek itp.

- *Rozwój emocjonalny*

Następuje wzrost niezależności i samowystarczalności. Wzrasta umiejętność rozpoznawania i rozumienia emocji innych ludzi. Nasilają się lęki przed kpinami ze strony rodziców, nauczycieli i rówieśników. Złość i agresja, wyrażane do tej pory głównie fizycznie (szturchnięcia, bójki), zaczynają przyjmować także formy słowne (obelgi, kłótnie, przeklinanie), wyrażają się w dąsaniu, niechętnych spojrzeniach. Poznawane reguły zachowania dzieci uznają w tym wieku za nienaruszalne, a karę za konieczną w przypadku ich naruszenia. Dzieci przestrzegają więc reguł w celu uniknięcia kary. Jej wielkość wpływa na ocenę wagi wykroczenia.

- *Rozwój społeczny*

Postęp w rozwoju w tym zakresie związany jest z funkcjonowaniem w grupie rówieśniczej. Dziecko, podejmując pracę w zespole, pragnąc cieszyć się sympatią kolegów, musi nauczyć się panować nad emocjami, chociaż silne bodźce wywołują

u niego jeszcze gwałtowne reakcje, np. wybuch złości czy płacz. Dziecko chętnie podejmuje się odpowiedzialnych zadań, m.in. pełnienia dyżurów w przedszkolu, gdyż sprzyja to poczuciu niezależności i własnej wartości.

Rozmowa z rodzicami

- Jaka sfera rozwoju dziecka budzi państwa największy niepokój?
- Jakiej pomocy oczekivalibyście państwo ze strony przedszkola?

Zasady pracy dorosłych z dzieckiem, sprzyjające jego rozwojowi

Dorośli odgrywają w życiu dziecka ogromną rolę, wpływając w istotnym stopniu na jego rozwój. Ich wpływ może być tym większy, im wyższy będzie poziom świadomości pedagogicznej w organizowaniu środowiska sprzyjającego rozwojowi dziecka. Służy temu znajomość i przestrzeganie w pracy z dzieckiem kilku podstawowych zasad.

- Dorośli (rodzice, nauczyciele, dziadkowie) **muszą poświęcać dzieciom jak najwięcej czasu** na wspólną zabawę, rozmowę, obserwację, co oznacza, że niezależnie od natłoku obowiązków i spraw codziennych stale powinni koncentrować swoją uwagę na potrzebach i problemach dzieci.
- W związku z tym, że każde dziecko rozwija się w specyficznym dla siebie tempie, a różnice rozwojowe pomiędzy dziećmi mogą sięgać nawet kilku lat, dorośli powinni **unikać porównań oceniających między dziećmi**, tylko z miłością i tolerancją przyjmować je takimi, jakie są. Porównanie powinno służyć wychwytywaniu zaburzeń rozwojowych, a nie ocenie dziecka.
- Dorośli muszą **unikać kategorycznych stwierdzeń określających cechy dziecka**, np.: *jesteś powolny, ale z ciebie gaduła, niejadek, mazgaj* itp., co określa się mianem etykietowania dzieci i co może się przyczynić do spowolnienia rozwoju lub pojawienia się zaburzeń rozwojowych.
- Rozwojowi dzieci **sprzyjają stawiane im zadania**, jednak dorośli muszą **dbać o właściwy ich dobór** w taki sposób, aby nie były one ani zbyt łatwe, ani zbyt trudne, bowiem ani jedno, ani drugie nie sprzyja rozwojowi dziecka, a wręcz odwrotnie – hamują go.
- W przypadku dostrzeżenia jakichś niepokojących sygnałów świadczących o nieprawidłowościach rozwojowych dziecka konieczna jest szczególna troska dorosłych polegająca na **studiowaniu fachowej literatury, poszukiwaniu kontaktów ze specjalistami**: logopedą, pedagogiem, psychologiem itp., stałej konsultacji z nauczycielem.

Aby osiągnąć efekty wychowawcze, rodzice i nauczyciel muszą iść ręką w rękę, to znaczy uzgodnić konsekwentne postępowanie, aby dziecko nie stykało się z odmiennymi zasadami w przedszkolu (szkole) i w domu.

4. Praca zbiorowa.

Nauczyciel wiesz na tablicy arkusz, na którym zapisał:

Czego oczekuję od rodziców powierzonych mi dzieci?

Dzieci w domu nie powinny:

- oglądać programów i filmów dla dorosłych,
- słuchać i używać wulgarnych słów,
- być świadkami nieporozumień między dorosłymi,
- być karane fizycznie.

Dzieci w domu będą mieć:

- ustalony rytm dnia (m.in. porę wstawania i kładzenia się spać),
- ustalone obowiązki (np.: wynoszenie śmieci, podlewanie kwiatów),
- zapewniony czas na zabawę z opiekunami (minimum godzinę dziennie, w tym czytanie przed snem),
- ustalone reguły postępowania i związane z tym nagrody i kary,
- wybierane audycje telewizyjne, a czas oglądania telewizji nie będzie przekraczał 2 godzin dziennie,
- wpajany szacunek do innych ludzi,
- wpajane zasady grzecznego zachowania.

Rodzice otrzymują listę oczekiwań nauczyciela względem rodziców (załącznik 2.).

- Rodzice zapisują na kartkach odpowiedź na pytanie: *Czego oczekuję od nauczyciela w stosunku do mojego dziecka?* Po napisaniu odpowiedzi rodzice odczytują je, a nauczyciel zapisuje je na tablicy. Następuje porównanie oczekiwań nauczyciela i rodziców i dyskusja nad rozbieżnymi oczekiwaniami.

5. Pożegnanie rodziców przez nauczyciela.

Literatura

- Białobrzeska J., *Zostań nawiedzoną nauczycielką, czyli jak uczyć, żeby nauczyć*, Dida-sko, Warszawa 2006.
- Brzezińska A., *Procesy dojrzewania i uczenia się a rozwój dziecka*, w: A. Brzezińska, M. Burtowy, *Psychopedagogiczne problemy edukacji przedszkolnej*, UAM, Poznań 1985.
- Gniewkowski W., *Podstawy biomedyczne pedagogiki przedszkolnej*, w: M. Kwiatkowska (red.), *Podstawy pedagogiki przedszkolnej*, WSiP, Warszawa 1985.
- Lee C., *Wzrastanie i rozwój dziecka*, WSiP, Warszawa 1997.
- Vasta R., Haith M. M., Miller S. A., *Psychologia dziecka*, WSiP, Warszawa 1995.

SCENARIUSZ

Poznajmy się we wspólnej zabawie i pracy (spotkanie nauczyciela z rodzicami i z dziećmi)

Termin spotkania	styczeń/luty
Potrzebne materiały	tekst obrazkowo-wyrazowy na dużym kartonie, obrazki przedstawiające ptaki, elementy do zrobienia karmników, narzędzia, karma dla ptaków
Czas trwania spotkania	około 90 minut

Przebieg spotkania

1. Przygotowanie.

- Nauczyciel kilka dni wcześniej przekazuje rodzicom zaproszenie na spotkanie. Tym razem kieruje je przede wszystkim **do ojców**. W zaproszeniu powinny się znaleźć: temat, data, godzina i miejsce, przewidywany czas trwania spotkania oraz prośba o przyniesienie materiałów i narzędzi potrzebnych do zrobienia prostego karmnika.
- W dniu spotkania nauczyciel aranżuje odpowiednio salę zajęć.

2. Powitanie w kręgu.

Rodzice z dziećmi stoją parami na obwodzie koła. Dzieci tworzą wewnętrzny okrąg, a rodzice – zewnętrzny. Zwróceni są twarzami do siebie. Mówią rymowaną, witają się i osoby z zewnętrznego koła przesuwają się o jedno miejsce w prawo. Ponownie mówią rymowaną i znowu się przesuwają. Robią to tyle razy, aż wszyscy rodzice przywitają się ze wszystkimi dziećmi.

*Już powitania nadszedł czas,
więc w kole tu stoimy.
Podamy sobie ręce wraz
i w prawo przechodzimy.*

3. Odczytanie przez nauczyciela i dzieci tekstu obrazkowo-wyrazowego.

W sali wisi duża plansza z tekstem i obrazkami. Nauczyciel czyta tekst, a dzieci dopowiadają nazwy obrazków.

Pomagamy ptakom

(rys. śniegu) zasypał (rys. drzewa), (rys. krzewów), (rys. ziemi pokrytej śniegiem). Ptaki nie miały pokarmu. Fruwały głodne. Wypatrywały (rys. ziarna), owoców. Nic nie znalazły. Ale my mamy pomysł! Zrobimy karmnik.

4. Rozmowa z dziećmi o treści przeczytanego tekstu.

Wyjaśnienie przez dzieci, co to jest karmnik, po co się go robi oraz jakie pożywienie należy przygotować ptakom.

5. Zabawa ruchowa *Układamy karmnik*.

Dzieci dzielą się na 5-, 7-osobowe grupy i przy pomocy rodziców układają na podłodze ze swoich ciał kontury karmników.

6. Ćwiczenia *Dzielę słowa na sylaby i głoski*.

- Nauczyciel wymawia słowa z podziałem na sylaby, np.: *pta – ki*, *karm – nik*, *o – krusz – ki*. Zadaniem dzieci jest wypowiedzenie całych słów.
- Nauczyciel wymawia słowa z podziałem na głoski, np.: *o – w – o – c – e*, *p – o – k – a – r – m*. Zadaniem dzieci jest wypowiedzenie całych słów.
- Nauczyciel pokazuje obrazki przedstawiające ptaki, które można spotkać w karmnikach (np.: *gawron*, *sroka*, *wróbel*, *wrona*). Dzieci same lub z pomocą rodziców nazywają ptaki. Dzielą nazwy na sylaby i głoski.

7. Ćwiczenia ortofoniczne.

Dzieci naśladują głosy ptaków, które można spotkać w karmnikach, np. *wróbel – ćwir; ćwir; wrona – kra, kra; gołąb – gru-chu*, a rodzice odgadują ich nazwy.

8. Zabawa ruchowa do rymowanki *Chodzi sobie ptak*.

Rodzice i dzieci stoją w parach, w rozsypce. Słuchają rymowanki czytanej przez nauczyciela i ilustrują ją ruchem.

Chodzi sobie ptak

*Chodzi sobie ptak po śniegu,
dziobem w niego stuka,
pożywienia szuka.
Stuka tu, stuka tam,
frunie dalej sam.
A my ptaka nakarmimy,
garstkę ziaren
mu rzucimy
i tu, i tam.
Z pełnym brzuchem,
najedzony,*

*ptak przytuli się do żony,
smacznie zaśnie sobie,
ale wcześniej
za twą pamięć
podziękuje tobie.*

9. Wspólne wykonanie karmników.

Rodzice i dzieci dzielą się na kilka grup i wspólnie wykonują karmniki z materiałów przygotowanych przez nauczyciela i rodziców (potrzebne narzędzia przynoszą ojcowie). Karmniki powinny mieć prostą konstrukcję, tak żeby ich wykonanie nie zajęło więcej niż 15 minut. Po wykonaniu karmników dzieci i rodzice porządkują wspólnie stanowiska pracy.

- Umieszczenie karmników za oknem sali lub na placu zabaw tak, aby były widoczne z okna sali. Nasypanie pokarmu.

10. Pożegnanie w kręgu.

Pożegnanie odbywa się w taki sam sposób jak powitanie.

*Już pożegnania nadszedł czas,
więc w kole tu stoimy.
Podamy sobie ręce wraz
i w prawo przechodzimy.*

SCENARIUSZ

Czym skorupka za młodu nasiąknie

Termin spotkania	marzec/kwiecień
Potrzebne materiały	<i>Do rodziców (załącznik d), karta pracy (załącznik e), propozycja lektur dla rodziców (załącznik f)</i>
Czas trwania spotkania	około 60 minut

Przebieg spotkania

1. Przygotowanie.

- Nauczyciel kilka dni wcześniej przekazuje rodzicom zaproszenie na spotkanie. Tym razem zaproszenie kieruje do obojga rodziców. W zaproszeniu powinny się znaleźć: temat, data, godzina i miejsce oraz przewidywany czas trwania spotkania.
- W dniu spotkania nauczyciel odpowiednio aranżuje salę.

2. Przywitanie się z rodzicami.

3. Zapoznanie z wpływem doświadczeń dzieci na ich rozwój.

Nauczyciel odczytuje zdania potwierdzające to, że dzieci uczą się tego, czego doświadczają.

Dzieci uczą się tego, czego doświadczają

Dziecko krytykowane – uczy się potępiać.

Dziecko otoczone wrogością – uczy się agresji.

Dziecko żyjące w strachu – uczy się lęklności.

Dziecko doświadczające litości – uczy się rozczulać nad sobą.

Dziecko wyśmiewane – uczy się nieśmiałości.

Dziecko otoczone zazdrością – uczy się zawiści.

Dziecko zawstydzane – uczy się poczucia winy.

Dziecko zachęcane – uczy się wiary w siebie.

Dziecko otoczone wyrozumiałością – uczy się cierpliwości.

Dziecko chwalone – uczy się wdzięczności.

Dziecko akceptowane – uczy się kochać.
Dziecko otoczone aprobatą – uczy się lubić siebie.
Dziecko darzone uznaniem – uczy się, że dobrze mieć cel.
Dziecko żyjące w otoczeniu, które potrafi się dzielić – uczy się hojności.
Dziecko traktowane uczciwie – uczy się prawdy i sprawiedliwości.
Dziecko żyjące w poczuciu bezpieczeństwa – uczy się ufności.
Dziecko otoczone przyjaźnią – uczy się radości życia.

Jeżeli żyjesz w spokoju, twoje dziecko będzie żyło w spokoju ducha.
W jakim otoczeniu żyje twoje dziecko?

Dorothy Law Nolte
za: Dryden G., Vos J. *Rewolucja w uczeniu*

Nauczyciel rozdaje rodzicom tekst (załącznik d).

4. Ćwiczenie *Dokończ zdanie*.

- Kończenie przez rodziców na karcie pracy (załącznik e) zdania: *Moje dziecko żyje w poczuciu... dlatego jest...* Rodzice nie podpisują swoich kartek.
- Zebranie kartek, odczytanie wybranych odpowiedzi i rozmowa o tym, czego mogą nauczyć się dzieci, obserwując swoich rodziców. Rodzice najczęściej podają cechy pozytywne. Jeśli tak będzie, można zapytać o negatywne.

5. Przedstawienie rodzicom wyników sondy przeprowadzonej przez nauczyciela wśród dzieci.

Nauczyciel informuje zebranych, że zadał dzieciom dwa pytania. Zaznacza, że odpowiadały na nie wyłącznie chętne dzieci.

Pierwsze pytanie brzmiało: *Co lubisz w zachowaniu swoich rodziców?* Na to pytanie padały najczęściej odpowiedzi: *wspólne wyjście na plac zabaw, wyjazdy do babci, kupowanie prezentów, rozmowy i czytanie przed snem, przytulanie*. Drugie pytanie brzmiało: *Czego nie lubisz w zachowaniu swoich rodziców?* Dzieci odpowiadały najczęściej: *zostawiania mnie samego w domu, kłótni rodziców, zakazów, których nie rozumiem*.

Rozmowa z rodzicami o tym, które z tych doświadczeń są negatywne i jak można zaradzić takim doświadczeniom.

6. Przedstawienie książek przydatnych w wychowywaniu dzieci i ich krótkich recenzji.

- Irena Koźmińska, Elżbieta Ostaszewska *Z dzieckiem w świat wartości*, Świat Książki, Warszawa 2007.

Według prof. dr hab. psychologii Anny Brzezińskiej jest to ważna książka dla mądrych i wrażliwych dorosłych, często pogubionych w dzisiejszym świecie. Daje im nie tylko wskazówki, ale przede wszystkim pewność i nadzieję, że, opierając swoje działania i kontakty z dzieckiem na wartościach, sprzyjają jego dorastaniu i przekształcaniu się w szczęśliwą dorosłą osobę – ciekawą świata, ale i potrzebującą bliskości ludzi oraz umiejącą dawać ją innym.

- Renate Zimmer *Dzieci potrzebują wiary w siebie. Zabawy ruchowe, które czynią mądrymi i silnymi*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2007.

Według autorki fundament dla zdrowej wiary w siebie kładziony jest w pierwszych latach życia. Dzieci, które wszystkimi zmysłami mogą badać świat wokół, doświadczają siebie jako osoby samodzielne i kompetentne. Zabawy ruchowe są do tego idealnym środkiem. W książce są podane przykłady takich zabaw dla dzieci i rodziców.

7. Rozdanie rodzicom kartek z informacjami o rekomendowanych książkach (załącznik f).

8. Podsumowanie pracy z dziećmi.

Przedstawienie przez nauczyciela (całościowe) osiągnięć grupy w pierwszym semestrze w zakresie nauki czytania, pisania, rozumienia pojęć matematycznych, dojrzałości emocjonalnej i społecznej.

Uwaga! W przypadku występowania u dziecka zaburzeń czy trudności nauczyciel informuje o tym rodziców w rozmowach indywidualnych. Próbuje wtedy wspólnie z rodzicami temu zaradzić. Może zaproponować dodatkowe ćwiczenia dla dziecka do wykonywania w domu lub skierować dziecko do specjalisty (logopedy, pedagoga, psychologa).

9. Pożegnanie rodziców.

SCENARIUSZ

Bawimy się razem!

(spotkanie nauczyciela z rodzicami i z dziećmi)

Termin spotkania	maj
Potrzebne materiały	tekst płaśu, apaszki przyniesione przez rodziców, tekst piosenki na pożegnanie
Czas trwania spotkania	około 90 minut

Przebieg spotkania

1. Przygotowanie.

- Nauczyciel kilka dni wcześniej przekazuje rodzicom zaproszenie na spotkanie. W zaproszeniu powinny się znaleźć: temat, data, godzina i miejsce oraz przewidywany czas trwania spotkania, a także prośba o przyniesienie stroju umożliwiającego wykonywanie ćwiczeń na podłodze.
- W dniu spotkania nauczyciel aranżuje odpowiednio salę.

2. Powitanie płaśem *Wesoły płaś*.

Wesoły płaś

*Autor słów
i kompozytor nieznani*

Dwóm tań - czyć się za - chcia - ło, za - chcia - ło, za - chcia - ło, lecz
im się nie u - da - ło, fa - ri, fa - ri, fa - ro. Kłó - ro.

*Dwóm tańczyć się zachciało, zachciało, zachciało,
lecz im się nie udało, fari, fari, faro.*

*Kłócili się ze sobą, ze sobą, ze sobą,
ja nie chcę tańczyć z tobą, fari, fari, faro.*

*Poszukam więc innego, innego, innego,
do tańca zdolniejszego, fari, fari, faro.*

Dzieci z rodzicami dobierają się w pary. Podczas pierwszej zwrotki obracają się w koło. Podczas drugiej zatrzymują się i przeciągają ręce od siebie – do siebie. Podczas trzeciej zwrotki rozchodzą się i wybierają nowych partnerów. Zabawa rozpoczyna się od nowa.

3. Zabawa *Masażyk na poprawienie nastroju* (zabawa włoska w opracowaniu M. Bogdanowicz).

Rodzice z dziećmi dobierają się parami, siadają jedno za drugim (najpierw rodzic za dzieckiem, potem dziecko za rodzicem) i wykonują palcami na plecach partnera czynności, o których mówi i które pokazuje nauczyciel. Nauczyciel opisuje czynności, jakie wykonuje się przy pieczeniu pizzy.

Kolejne czynności:	Wykonuje rodzic, a potem dziecko:
sypiemy mąkę,	przebiera opuszkami palców obu dłoni po plecach partnera,
zgarniamy ją,	brzegami obu dłoni wykonuje na plecach ruchy zgarniające,
lejemy oliwę,	rysuje palcem falistą linię, począwszy od karku, aż do dolnej części pleców,
dodajemy szczyptę soli, no, może dwie, trzy,	lekko, kilka razy, szczypie w plecy,
wyrabiamy ciasto,	lekko ugniata plecy,
wałkujemy,	porusza dłońmi zwiniętymi w pięści w górę i w dół pleców,
wygładzamy placek,	głaszcze plecy,
na wierzchu kładziemy: pomidory,	delikatnie stuka w plecy dłońmi złożonymi w miseczki,
krańki cebuli,	rysuje dłonią koła na plecach,
oliwki,	naciska palcem w kilku miejscach,
posypujemy serem i...	szybko muska po plecach opuszkami palców obu dłoni,
buch! do pieca,	przytula się do pleców dziecka,
wyjmujemy i kroimy: dla mamusi, dla tatusia, dla babci i dla brata,	naśladuje krojenie, przesuważąc po plecach brzegiem dłoni,
dla ciebie, dla...	dziecko wymyśla, dla kogo jeszcze będą kawałki pizzy,
a teraz polewamy keczupem,	kreśli palcem na plecach linię z pętelkami,
i... zjadamy, mniam, mniam, mniam.	naśladuje gryzienie, chwytając plecy dłońmi.

4. Rodzice siedzą w kręgu, na krzesłach, dzieci w środku, na dywanie. Wszyscy słuchają opowiadania D. Niewoli *Deskorolka* czytanego fragmentami przez chętnych rodziców.

Deskorolka

Jaś dostał na urodziny deskorolkę.

– Super! – cieszył się. – Jest taka, jaką sobie wymarzyłem! Czerwona!

Oczywiście zaraz pobiegł na podwórko, musiał ją przecież wypróbować.

Jeździł po asfaltowym placu, podskakiwał i przewracał się.

– Spójrz, potrafię kręcić deskorolkowe piruety – chwalił się koledze.

– Nieźle! Ale na pewno nie potrafisz zjechać z tej górki.

– Właśnie, że potrafię!

– Bujasz!

– Wcale nie! Zaraz się przekonasz!

„Górka” była podjazdem dla wózków, który łączył się z chodnikiem, usytuowanym obok osiedlowej drogi.

– Też mi wyczyn! – dodawał sobie otuchy Jasiek.

Rozpędził się i po chwili mknął w dół. Z dużą prędkością przejechał przez chodnik i wpadł na jezdnię. Całe szczęście, że ulica była pusta i chłopcu nic się nie stało.

– I co? Mówiłem, że potra...

Jasiek nie dokończył, bo spostrzegł zagniewanego tatę, który podążał w jego stronę. Miał minę niczym chmura gradowa. Zabrał synowi deskorolkę.

– Widzę, że nie możesz jeszcze na niej jeździć – powiedział. – Przykro mi, ale muszę zamknąć w piwnicy twój urodzinowy prezent.

Jak sądzicie, czy tata Jasia słusznie postąpił?

- Wypowiedzi dzieci na pytanie zadane na końcu utworu.
- Kończenie przez dzieci i rodziców zdania: *Chcę być bezpieczny, dlatego...*

5. Zestaw zabaw ruchowych w parach metodą W. Sherborne.

- **Poznanie własnego ciała.**

Chodzenie po sali parami, stykanie się wymienianymi przez nauczyciela częściami ciała (rękami, plecami, udami, plecami, czołami, uszami itp.).

- **Kształtowanie pewności siebie i poczucia bezpieczeństwa.**

Rodzice i dzieci bawią się w parach. Rodzic klęka i opiera dłonie o podłogę. Dziecko przechodzi pod spodem, obchodzi rodzica na czworakach, próbuje przejść przez niego.

Prowadzenie *ślepcy* – rodzic prowadzi dziecko, które ma zamknięte oczy. Potem następuje zmiana ról.

- **Nawiązywanie kontaktu.**

Ćwiczenia z: rodzic tworzy ze swojego ciała fotelik, a dziecko siada w nim. Rodzic obejmuje dziecko i delikatnie je kołysze.

Ćwiczenia *przeciwno*: *piłowanie drzewa* – naprzemienne przeciąganie rąk.

Ćwiczenia *razem*: rodzic i dziecko, trzymając się za ręce, próbują usiąść, a potem wstać.

- **Ćwiczenia kreatywne.**

Improwizacje przy muzyce tanecznej z wykorzystaniem szyfonowych chustek.

6. Wspólny poczęstunek.

Posiłek powinien być przygotowany wcześniej przez dzieci z pomocą nauczyciela. Może to być chłodna herbata miętowa z miodem i kajmak albo wegetariańskie kanapki. Należy zadbać o to, żeby dzieci same rozłożyły serwetki i kubki oraz udekorowały stoły.

7. Pożegnanie uczestników spotkania.

Nauczyciel umieszcza tekst piosenki w widocznym miejscu. Wszyscy stają w dużym kole, podają sobie ręce i, kołysząc się, śpiewają tekst na melodię *Mam chusteczkę haftowaną*.

Piosenka na pożegnanie

*Wszyscy w kole tu stoimy,
żegnać się będziemy.
Odpoczęliśmy tu dobrze,
weseli wyjdziemy.
Do widzenia, do widzenia,
wszystkich dziś żegnamy.
Już niedługo, już niedługo
znowu się spotkamy.*

Literatura

- Bogdanowicz M., Kisiel B., Przasnyska M., *Metoda Weroniki Sherborne w terapii i wspomaganiu rozwoju dziecka*, WSiP, Warszawa 1996.
- Niewola D., *Chcę być bezpieczny!*, Impuls, Kraków 2004.

SCENARIUSZ

Jak emocjonalnie przygotować dziecko do szkoły?

Termin spotkania	czerwiec
Potrzebne materiały	odtwarzacz CD, <i>Rady dla rodziców</i> (egzemplarz dla każdego rodzica, załącznik g), płyta z piosenką <i>Do widzenia, przedszkole</i> , ankiety ewaluacyjne (załącznik 9.)
Czas trwania spotkania	około 60 minut

Przebieg spotkania

1. Przygotowanie.

- Nauczyciel kilka dni wcześniej przekazuje rodzicom zaproszenie na spotkanie. W zaproszeniu powinny się znaleźć: temat, data, godzina i miejsce oraz przewidywany czas trwania spotkania.
- W dniu spotkania nauczyciel aranżuje odpowiednio salę.

2. Przywitanie się z rodzicami.

Nauczyciel prezentuje nagranie piosenki *Do widzenia, przedszkole* w wykonaniu dzieci z grupy.

Do widzenia, przedszkole

Słowa: Z. Holska-Albekier

Muzyka: K. Kwiatkowska

1. *Gdy szedł wrzesień
przez zielony las,
w deszczu, z parasolem,
wszystkie dzieci wtedy pierwszy raz
witały przedszkole (zerówkę).
Podajemy ręce
do zabawy w kole,
przy naszej piosence
witamy przedszkole (zerówkę)
oraz naszą panią,
lalki, piłki, misie,
witamy już dzisiaj,
witamy!*

2. *Przyszła zima,
zagrał mroźny wiatr;
gwiżdże już na polach.
Sypnął śniegiem, pozostawił ślad
w drodze do przedszkola (zerówki).
Podajemy ręce
do zabawy w kole,
przy naszej piosence
wesolo w przedszkolu (zerówce).
Jest i nasza pani,
lalki, piłki, misie,
zabawa to dzisiaj,
zabawa!*

3. *Już jaskółka,
biało-czarny ptak,
gniazdo ma w stodole.
Wkoło zieleń, to już lata znak,
czas żegnać przedszkole (zerówkę).
Podajemy ręce
do zabawy w kole,
przy naszej piosence
żegnamy przedszkole (zerówkę)
oraz naszą panią,
lalki, piłki, misie,
żegnamy już dzisiaj,
żegnamy!*

Gdy szedł wrze - sień

przez zie - lo - ny - las, w de - szczy, z pa - ra - so - lem,

wyszys - tkie dzie - ci wte - dy pierw - szy raz wi - ta - ły przed -

szko - le. Po - da - je - my rę - ce do za - ba - wy w ko - le, przy

na - szej pio - sen - ce wi - ta - my przed - szko - le o - raz na - szą pa - nią, lal - ki,

pił - ki, mi - sie, wi - ta - my już dzi - siaj, wi - ta - my!

3. Miniwykład z czynnym udziałem rodziców.

Jak emocjonalnie przygotować dziecko do szkoły?

Rola rodziców

Rodzice odgrywają bardzo istotną rolę w przygotowaniu dziecka, pod względem emocjonalnym, do podjęcia nauki szkolnej. Pedagodzy i psychologowie formułują sze-

reg zaleceń i rad, które rodzice powinni wziąć pod uwagę, przygotowując dziecko do przejścia ze środowiska przedszkolnego (zerówki) do nowego dla dziecka środowiska szkolnego. Oto niektóre z tych rad (załącznik g):

Jak emocjonalnie przygotować dziecko do szkoły

1. Koniecznie zapewnijcie dziecku poczucie bezpieczeństwa psychicznego i emocjonalnego. Zapewnijcie, że je kochacie, doceniacie, akceptujecie.
2. Łagodźcie lęk przed szkołą, wypełniając dziecku czas atrakcyjnymi zabawami, spacerami i rozmowami.
3. Wzmacniajcie dziecko, podnosząc poczucie jego wartości. Stosujcie wiele pochwał słownych, nagród, nie krytykujcie, pomagajcie w znajdowaniu sposobów rozwiązywania problemów, poprawiania błędów.
4. Nie stawiajcie dziecku zbyt wygórowanych wymagań. Liczcie się z jego indywidualnymi możliwościami.
5. Wzmacniajcie relacje z dzieckiem. Poświęcajcie mu dużo uwagi, czasu, pytajcie o jego potrzeby, w miarę możliwości spełniajcie jego pragnienia.
6. Chronście dziecko przed budowaniem negatywnego obrazu szkoły. Nie straszcie szkołą, nauczycielem, nauką, własnymi przykrymi doświadczeniami.
7. Budujcie wraz z dzieckiem pozytywny obraz szkoły. Zwiedźcie z dzieckiem szkołę przed rozpoczęciem w niej nauki, cieszcie się razem z nim z nowego tornistra, podręczników. Wspominajcie swoje pozytywne doświadczenia związane ze szkołą.
8. Wsłuchujcie się w emocje dziecka. Obserwujcie je, pytajcie, co czuje i dlaczego, analizujcie jego zachowanie, zastanawiajcie się nad przyczynami smutku lub niepokoju.
9. Pozwalajcie dziecku na wyrażanie emocji. Nie gniewajcie się, gdy dziecko np. płacze, waszym zdaniem, bez powodu.
10. Zapewnijcie dziecko, że wszystko będzie dobrze. Przedstawcie pozytywne aspekty chodzenia do szkoły, z optymizmem patrzcie w przyszłość, nie przenoście swojego lęku na dziecko.

Rozmowa z rodzicami

- Jakie inne rady moglibyście państwo zaproponować na podstawie swoich doświadczeń, np. ze starszymi dziećmi, które przeszły już próg szkolny?

Rola przedszkola

Nie tylko rodzina, również przedszkole stara się jak najlepiej przygotować dziecko do podjęcia obowiązków szkolnych. Gotowość szkolna dziecka zależy w dużym stopniu od jego indywidualnej dojrzałości, ale także od wkładu pracy w naukę wypełnia-

nia obowiązków. Oprócz wiedzy i umiejętności, koniecznych do podjęcia obowiązków szkolnych, dziecko uczyło się w przedszkolu funkcjonowania w grupie rówieśników, panowania nad emocjami, dłuższego skupiania uwagi nad zadaniem, przyjmowania zarówno sukcesów, jak i porażek, wiary we własne siły, samodzielności, pokonywania trudności. Każdemu dziecku staraliśmy się wskazać jego mocne strony i sposób radzenia sobie z własnymi słabościami.

Rozmowa z rodzicami

- Co budzi państwa niepokój w związku z pójściem dziecka do szkoły?
- Nad czym można/należy popracować z dzieckiem w czasie wakacji, aby lepiej przygotować je do szkoły?

4. Ewaluacja po wszystkich spotkaniach.

Rodzice wypełniają karty ewaluacyjne (załącznik g).

5. Zapoznanie rodziców z publikacją *W trosce o udany start...* Wyjaśnienie sposobu korzystania z niej.
6. Pożegnanie rodziców przez nauczyciela, podziękowanie za współpracę.
Życzenie rodzicom i dzieciom dobrej współpracy z nauczycielem, ze szkołą oraz łagodnego przejścia dzieci spod skrzydeł przedszkola (zerówki) do szkoły.

Literatura

- Brzezińska A., Burtowy M., *Psychopedagogiczne problemy edukacji przedszkolnej*, UAM, Poznań 1985.
- Kołąkowska A., *Jak pomagać dziecku z zaburzeniami życia uczuciowego*, Żak, Warszawa 1996.
- Kozłowska A., *Zaburzenia emocjonalne u dzieci w wieku przedszkolnym*, WSiP, Warszawa 1984.
- Kwaśniewska M., Żaba-Żabińska W., *W trosce o udany start. Ocena gotowości dziecka do rozpoczęcia nauki szkolnej. Poradnik dla nauczycieli i rodziców*, MAC Edukacja S.A. 2008.
- Reber A. S., *Słownik psychologii*, SCHOLAR, Warszawa 2002.
- Smoczyńska-Nachtman U., *Rozśpiewane przedszkole*, WSiP, Warszawa 1992.

Załącznik a

Wywiad z dzieckiem przeprowadza i wypełnia nauczyciel, potem przykleja z tyłu kartki z portretem rodzica narysowanym przez dziecko.

Imię dziecka

Najbardziej lubię:

(pokarm)

(zabawka)

(sytuacja)

.....

Najbardziej nie lubię:

(pokarm)

(zabawka)

(sytuacja)

.....

Załącznik b

Czy znam swoje dziecko?

Imię dziecka

Moje dziecko najbardziej lubi:

(pokarm)

(zabawka)

(sytuacja)

.....

Moje dziecko najbardziej nie lubi:

(pokarm)

(zabawka)

(sytuacja)

.....

Załącznik c

Czego oczekuję od rodziców powierzonych mi dzieci?

Dzieci w domu nie powinny:

- oglądać programów i filmów dla dorosłych,
- słuchać i używać wulgarnych słów,
- być świadkami nieporozumień między dorosłymi,
- być karane fizycznie.

Dzieci w domu będą mieć:

- ustalony rytm dnia (m.in. porę wstawania i kładzenia się spać),
- ustalone obowiązki (np. wynoszenie śmieci, podlewanie kwiatów),
- zapewniony czas na zabawę z opiekunami (minimum godzinę dziennie, w tym czytanie przed snem),
- ustalone reguły postępowania i związane z tym nagrody i kary,
- wybierane audycje telewizyjne, a czas oglądania telewizji nie będzie przekraczał 2 godzin dziennie,
- wpajany szacunek do innych ludzi,
- wpajane zasady grzecznego zachowania.

Załącznik d

Dzieci uczą się tego, czego doświadczają

Dziecko krytykowane – uczy się potępiać.
Dziecko otoczone wrogością – uczy się agresji.
Dziecko żyjące w strachu – uczy się lękliwości.
Dziecko doświadczające litości – uczy się rozczulać nad sobą.
Dziecko wyśmiewane – uczy się nieśmiałości.
Dziecko otoczone zazdrością – uczy się zawiści.
Dziecko zawstydzane – uczy się poczucia winy.
Dziecko zachęcane – uczy się wiary w siebie.
Dziecko otoczone wyrozumiałością – uczy się cierpliwości.
Dziecko chwalone – uczy się wdzięczności.
Dziecko akceptowane – uczy się kochać.
Dziecko otoczone aprobatą – uczy się lubić siebie.
Dziecko darzone uznaniem – uczy się, że dobrze mieć cel.
Dziecko żyjące w otoczeniu, które potrafi się dzielić – uczy się hojności.
Dziecko traktowane uczciwie – uczy się prawdy i sprawiedliwości.
Dziecko żyjące w poczuciu bezpieczeństwa – uczy się ufności.
Dziecko otoczone przyjaźnią – uczy się radości życia.
Jeżeli żyjesz w spokoju, twoje dziecko będzie żyło w spokoju ducha.
W jakim otoczeniu żyje twoje dziecko?

Dorothy Law Nolte

za: Dryden G., Vos J. *Rewolucja w uczeniu*

Załącznik e

Moje dziecko żyje w poczuciu

.....,

dlatego jest

.....

Załącznik f

- Irena Koźmińska, Elżbieta Ostaszewska *Z dzieckiem w świat wartości*, Świat Książki, Warszawa 2007.

Według prof. dr hab. psychologii Anny Brzezińskiej jest to ważna książka dla mądrych i wrażliwych dorosłych, często pogubionych w dzisiejszym świecie. Daje im nie tylko wskazówki, ale przede wszystkim pewność i nadzieję, że, opierając swoje działania i kontakty z dzieckiem na wartościach, sprzyjają jego dorastaniu i przekształcaniu się w szczęśliwą dorosłą osobę – ciekawą świata, ale i potrzebującą bliskości ludzi oraz umiejącą dawać ją innym.

- Renate Zimmer *Dzieci potrzebują wiary w siebie. Zabawy ruchowe, które czynią mądrymi i silnymi*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2007.

Według autorki fundament dla zdrowej wiary w siebie kładziony jest w pierwszych latach życia. Dzieci, które wszystkimi zmysłami mogą badać świat wokół, doświadczają siebie jako osoby samodzielne i kompetentne. Zabawy ruchowe są do tego idealnym środkiem. W książce są podane przykłady takich zabaw dla dzieci i rodziców.

Załącznik g

Podkreśl wybraną odpowiedź.

Spotkania z nauczycielem i rodzicami kolegów i koleżanek mojego dziecka:

podobały mi się

nie podobały mi się

nie mam zdania

Co Pani/Pan zmieniałaby/zmieniłby w tych spotkaniach?

.....,

.....,